

Iz vsebine

Str. 2: *Dedijerjeve obtožbe*

Str. 6: *Onesnaževanje pitne vode v Podravju*

Str. 7: *Pohod na Triglav*

Str. 12: *Zahodnosaharski otroci pri nas*

Str. 14: *Novi prejemki*

Prihodnja številka TV-15 bo izšla
17. avgusta

Ekološka katastrofa v Podravju

Grešimo, a odpustkov ne dobimo. Narava pač ne pozna milosti. In tako se igramo s svojo prihodnostjo in prihodnostjo svojih otrok. Z ravnodušnostjo, ki se sprehaja v španoviji, z malomarnostjo in profitarstvom, z drobnimi, na moč prozornimi izgovori odrinjamo vse močnejši klic narave.

Ekološka katastrofa v Podravju je težak udarec za našo vest, za našo otopeno vednost o sebi, ki ni zmožna misliti za palec od nosa. Je pouk mogočnikom, ki so v preteklosti (a tudi danes) najraje preslišali »vox populi«, ne da bi upoštevali, da je to hkrati tudi »vox dei«. Takšna »preslišanja« smo vselej drago plačevali. A v bodoče bo vendarle treba upoštevati, da se bodo zasluge merile po dejanjih in ne le po leporečnih resolucijah.

Morda bodo ob Dravi, na širokih poljih, prebogatih z valovjem žit in koruze, a tudi z (zaenkrat zastrupljeno) vodo, vendarle našli krivce, jim naložili pokoro in pomirili ljudski gnev, še prej pa bomo morali razčistiti nekaj stvari o nas samih. Najprej to, da smo s to naravo, ki nam daje kruh in vodo, prisiljeni živeti v dobrem in slabem. Da smo jo dolžni poslušati, če nočemo apokaliptično izginiti, biti izbrisani s sveta.

Čestitki ob dnevu vstaje hrvaškega naroda in narodov v Bosni in Hercegovini

V imenu republiškega odbora ZZB NOV Slovenije in v svojem imenu pošiljam vsem borcev in delovnim ljudem ter občanom Hrvaške iskrene čestitke ob 27. juliju – dnevu vstaje hrvaškega naroda.

Ob 27. juliju, dnevu vstaje narodov Bosne in Hercegovine, pošiljam v imenu republiškega odbora ZZB NOV Slovenije in v svojem imenu iskrene čestitke delovnim ljudem in občanom vaše republike.

Obema bratskima republikama želim veliko novih uspehov pri razvoju in poglobljanju medsebojnega sodelovanja, zaupanja in sožitja ter krepitvi enakopravnosti vseh narodov in narodnosti v naši skupni domovini Socialistični federativni republiki Jugoslaviji.

Predsednik RO ZZB NOV Slovenije
Bojan Polak-Stjenka

Kako smo praznovali dan vstaje

Nagrade vstaje

Na osrednji republiški proslavi ob dnevu vstaje, ki je bila v Ljubljani, so podelili tudi nagrade vstaje slovenskega naroda. Predsednik republiškega odbora ZZB NOV Slovenije Bojan Polak-Stjenka jih je izročil Francetu Filipiču, dr. Milanu Ževartu, Dra-

gu Vresniku in Milošu Mikelnu, Rajku Ranflu ter Urbanu Kodru.

Posebna priznanja so prejeli uredniški odbor in pisci – ustvarjalci zbornika Partizanski koridor, oddelek ljudska revolucija Mestnega muzeja Ljubljana in fotografski oddelek Muzeja ljudske revolucije Slovenije.

Foto: Srdjan Živulović

Pohod na Triglav

V soboto 22. julija se je na Rudnem polju na Pokljuki nadvse uspešno končal dvodnevni 4. spominski Pohod borcev in mladih na Triglav. Te spominske, kulturne in športno-rekreativne prireditve se je udeležilo okoli 280 pohodnikov iz vse Slovenije pa tudi iz zamejstva, med njimi kar 140 nekdanjih borcev NOV, ki so z lahkoto premagali težaven vzpon na Triglav in spust do Planike in Rudnega polja. Organizator letošnjega pohoda je bila OK SZDL Tolmin, sodelovale pa so tudi podtriglavske občine, Planinska zveza Slovenije, Planinsko društvo Matica, planinska enota JLA iz Kranja, gorski reševalci in zdravniška ekipa, pokroviteljica pohoda Zavarovalnica Triglav, nekatere delovne organizacije in seveda taborniki, ki so še posebej poskrbeli za mikavnost tokratnega pohoda.

Foto: Jože Čurin

Maraton Franja

Tudi letošnji kolesarski maraton Franja je privabil veliko število ljubiteljev tovrstne rekreacije. Med njimi je bilo precej aktivnih športnikov, še več pa rekreativcev, ki so na koncu dokazali, da so dobro pripravljeni. Nastopilo je več kot 1800 tekmovalcev in tekmovalk iz vse Slovenije, nekaj pa jih je bilo tudi s Hrvaške in BiH, sosednje Italije in Avstrije in celo iz Nizozemske.

Prireditev je potekala brez zapletov in težjih padcev, organizatorji pa so se še enkrat izkazali z vzorno organizacijo.

Na našem posnetku pa so kolesarji med vožnjo po vrhniškem klancu.

Foto: Janez Zrnc

Partijski plenum o mednacionalnih odnosih

Naposled nekaj nepotvorjenih resnic

Na 25. seji CK ZKJ je Ivica Račan v uvodnem referatu povedal komunistom in drugim državljanom tisto, kar v glavnem že dolgo vedo: po vsej Jugoslaviji razsajajo mednacionalni spori in spopadi, ki jim partijska vodstva ne samo niso kos, temveč jih celo podžigajo. Toda zaman se je govornik zavzemal za raziskavo vzrokov, zakaj se šovinizem kot tudi v vrhovih avantgarde, zaman obtoževal krizo v vseh njenih razsežjih, zaman pribijal na križ etatično-birokratski model našega »socializma«, ki se premalo hitro umika demokraciji in samoupravljanju.

Velikemu delu avditorija Račanove diagnoze in terapijske želje niso ustregle; skozi eno uho noter in skozi drugo ven so šle zlasti tistim številnim članom CK, katerih interesi so se povsem oddaljili od nekdanjega varovanja – delavskega razreda in občečloveške solidarnosti, pač pa je zdaj njihova pozornost – izključujoč vse drugo – posvečena interesom lastne nacije oz. nacionalne države. Čeprav je Račan povijal svoja izvajanja v snope posplošenih ugotovitev in se ob tem po stari partijski navadi izogibal neposrednosti, so se poglaviti naslovniki njegovih očitkov prav kmalu prepoznali. Predvsem na srbske komuniste so bile uperjene kritike, da se vdajajo težnjam po birokratski oblasti, po tako imenovani nacionalni homo-

genizaciji ter po zanikanju in prekrejevanju jugoslovanske federativne skupnosti.

Takoj je bil ogenj v strehi! Nemudoma so se pojavila vprašanja, čigava stališča izpoveduje uvodničar, kdo je sploh odobril takšno besedo, ali kaže jemati zares neka njegova čisto osebna videnja strani. Posebno je šel v nos očitek o dvojnih merilih za enaka ravnanja: pri enem narodu se isto delovanje ocenjuje kot graditev ali obramba Jugoslavije, pri drugem pa kot nacionalističen izgredek. Ista dejanja ponekod obsojajo, drugod nagrajujejo. Nič ni pomagalo, da je Račan apostrofiral težnje po »narodni spravi« pri Hrvatih in Slovencih ter napade na JLA; pravi plaz nasprotovanja je požel, ko je negativno omenil množične nacionalne shode, značilne pač za SR Srbijo. Pokazalo se je, da ni zaman obsojil političnih španovij in prakse, da celo visoki politični forumi ne obsojajo šovinističnih divjanj, temveč v prid nacionalne homogenizacije celo na stežaj odpirajo vrata takim divjanjem. Cel roj razpravljalcev je zabrenčal proti govorniku. Saj zares ni bilo dvoma, da so pod udarom srbski komunisti, ko je Račan spregovoril proti »zagovarjanju nacionalnega revanšizma«, proti »napovedovanju možnih oboroženih bojev«, proti vojskovanju »če bo šlo po sreči«. Tako se je povsem razpoznavno lotil proslave

kosovske bitke in kninskih dogodkov, poudarkov v gazi-mestanskem govoru Slobodana Miloševića in nasploh srbske samozadostnosti, v kateri je mogoče ugledati že kar nekakšno odcepitev te republike od Jugoslavije.

Srbski komunisti niso bili pripravljeni na kakršno koli samokritično misel ali celo na priznanje, da nacionalistični tokovi v njihovi republiki delujejo razdiralno. Slepi in gluhi za vsak, še tako tehten argument so kot en mož sprožili protinapade zoper vse, ki v drugih delih Jugoslavije mislijo drugače od njih. V povsem nenačelnih in mestoma nadutih polemičnih replikah so prednjačili zlasti Dobrivoje Vidić, Mihajlo Milojević, Aleksander Kovačević, Bogdan Trifunović, dr. Borisav Jović . . . Sklicevali so se na zmagovito novo srbsko ustavo, ki naj bi izpodbijala vse sume, da ima Srbija veliko-srbske težnje ali da vsiljuje unitaristično zasnovo države. Nasprotno, so dejali, Srbija ima pravico do svoje posebnosti (kakor da bi jim to kdor koli oporekal! opomba TV-15), razvoj na Kosovu pa dokazuje, da se Srbi opredeljujejo za demokratično, federativno in avnojsko Jugoslavijo (komedija, da le kaj!). Spretno so preslišali ali obšli očitke, da državno-partijska Srbija ne reagira na pojavljajoče se kokarde in druge četniške simbole, na Šolevićevo aktivnost v zvezi z vzpostavljanjem

in izvozom »dogajanja naroda«, na uredničenje proslulega srbskega memoranduma, na šovinistične izpade Čosića, Kaporja, Bečkovića, Draškovića, Kertesa, na Miloševićeve nedvoumne govore in intervjuje . . . Nič določnega niso Srbi porekli na ta opozorila, temveč so se poganjali v enovit protinapad, češ, raje naj se obsodijo napadi na srbski življenjski v obmorskih krajih; resno dokazane grehe srbske politike pa so proglasili za podtikanja in nesprejemljive obtožbe. Poglavje zase je pomenil Jovićev odgovor predsedniku ZIS Antetu Markoviću, ko je le-ta kot gost na plenumu opisal, kako vladi mečejo polena pod noge vsi tisti, ki skušajo z nacionalističnih pozicij blokirati vse vladne pobude in ukrepe ter nalašč ohranjati krizno stanje v gospodarstvu. Jović je kar brez sleherne utemeljitve proglasil Markovićeve teze za napačne in neresnične, sklicujoč se preprosto na srbske ustavne pravice; bilo bi zelo nevarno in neekorektno, je rekel, če bi Marković za svoje neuspehe krivil samo eno republiko, in to celo na neki partijski seji, ne pa v skupščini, kamor sodijo take razprave. Obračun med Markovićem in Jovićem je predsedstvo začuda prekinilo, kakor da življenjska vprašanja naše družbe zares nimajo pravice do razčiščenja na komunističnem shodu.

Nič niso pomagali tudi zelo trezni razpravniki prispevki, ki so si prizadevali najti neke nujne točke identifikacije za sedanje in jutrišnje programe, kako spraviti državo iz krize. Logika nenačelnega osvajanja oblasti je skozi vso sejo sproti rušila vse konstruktivne predloge, kaj storiti, kako delati. Nekako nesli-

šana so ostajala zavzemanja za dosledno demokracijo in pluralistične koncepcije, ki jih je razvil dr. Janko Pleterški; ni šel v ušesa protestniški klic zoper stalinistične modele, zoper nazadnjaški centralizem, ki ga je izrazil Branko Caratan; nekako ob strani je ostala zahteva Branka Mamule po kadrovske prenovi, ki bi morala biti končana do kongresa. Vse bolj je postajalo očitno, da se stališča ne morejo zblížati in da se strasti, ki jih razvzema neka apriorna »enotnost« na nacionalni osnovi, niti ne morejo niti nočejo pomiriti.

Prepir, ki je tekkel pred očmi vse jugoslovanske (in kajpada tudi tuje) javnosti, je dosegel vrhunec drugi dan seje, ko je po primerjalnem »izletu« v zgodovino tja do Dimitrija Tucovića, nato pa z obtožbami sedanje srbske politike, nastopil stari partijski delavec Dušan Dragosavac. Brez olepšav je vzel pod drobnogled Miloševićevo »liderstvo« in njegove težnje po samozadostni močni Srbiji (posebno so prišle te težnje do izraza tako na Gazi Mestanu kot v intervjuju za pariški Le Monde), še posebej pa prilil olja na ogenj z zahtevo po ukinitvi izolacij in po pravični reviziji primera obsojene ljubljanske četverice. Ob takih dogajanjih v državi, je poudaril Dragosavac, se ne bodo uredili dramatični odnosi med Srbi in Albanci, med Srbi in Slovenci, med Srbi in Makedonci, med Srbi in Hrvati . . . Ne, vse to vodi v kosovizacijo cele Jugoslavije! Od tod ne drže poti v podobno Evropo!

Ducat sršenjih replik je požel Dragosavac za svoj drzni poseg. Vsebinska »poenotenih« odgovorov ni bila toliko teht-

na, da bi nam jo kazalo podrobneje interpretirati. »Odlikovali« so jo že tisočkrat slisani izlivi o srbski ljubezni do vseh bratskih narodov, tudi do Albancev; sledile so ogorčene fraze, da drugi Srbov nočejo razumeti; slišati je bilo kup priseganj na Jugoslavijo, ustavnost in zakonitost; no, ni manjkalo silovitih, napadalno oblikovanih izpovedi, da nihče ne bo porušil zaupanja Srbov, srbskih komunistov, srbskega delavskega razreda itd. v srbsko vodstvo. Eksplicitno naj navedemo samo naslednje besede Nikole Jovanovića: »Prosim vas, da pustite pri miru Slobodana Miloševića, da opravljaj svoj odgovorni posel, ki mu ga je z velikanskim zaupanjem zaupalo ljudstvo.«

Kaj reči na take »načelne« izjave v nekem centralnem partijskem komiteju?!

Sklepna ugotovitev bi lahko bila, da se tudi na 25. seji ni zgodilo nič. Jugoslovanska država se s tako sejo na videz niti za milimeter ni premaknila k reševanju svojega katastrofalnega položaja. Ali pa morda vendarle? Morda nekaj šteje, da se je še bolj izostrilo nasprotje, ki se bo zdaj zdaj – ali nemara na izrednem partijskem kongresu – moralo dokončno razrešiti. Namreč, ali vodi naša pot naprej skozi demokracijo in ustvarjalnost svobodne človeške osebnosti, ali pa bomo vztrajali v unitarnem centralizmu stalinističnega tipa, cepljenega s protislovnimi nacionalističnimi izbruhi? Morda smemo minuli partijski seji šteti v dobro vsaj to, da je slekla staro železno srajco tragikomičnega pomirjanja in lakiranja razmer za vsako ceno.

Z.K.

Neumnost, senilnost ali zloba

Ob »sporočilu« Vladimirja Dedijerja

V beograjskem NIN-u, pozneje pa tudi v Delu, je bilo objavljeno sporočilo, ki ga je bil 9. junija poslal publicist Vladimir Dedijer članom Russelovega sodišča, živčim v zahodnoevropskih državah, ZDA, Latinski Ameriki, Indiji in Japonski. Naslov tega pisma se je glasil: »O kršenju človeških pravic nacionalnih in verskih manjšin v Sloveniji«. Pisec je podaril, da je tako odprl problem položaja 250 tisoč delavcev iz drugih jugoslovanskih republik, ki v Sloveniji delajo, ne uživajo pa popolnih ekonomskih, kulturnih in stanovanjskih pravic in celo ne verskih svoboščin.

Življenjska vprašanja teh delavcev da ostajajo nerešena. Podvrženi da so najostrejšim nacionalističnim ukrepom in preganjanju. Slovenski narod, ki je vedno živel v dobrih odnosih z drugimi jugoslovanskimi narodi, da se nagiba v to, da bi zasovražil zlasti Bosance in Srbe. Slovenski tisk da je dandanašnji poln nacionalističnih, šovinističnih, rasističnih, antisemitskih, fašističnih pogledov. Zadostnih človeških pravic da ne uživa v Sloveniji celo avtohtona italijanska manjšina.

Po Dedijerjevem mnenju se ti mračni tokovi rojevajo in krepijo predvsem zato, ker da se je v Sloveniji povampiril militantni klerikalizem. To da je omogočilo sprožiti slovenski komunistični partiji najostrejšo nacionalistično dejavnost; partija da je namreč sklenila zvezo z desnimi klerikalci, ki so se že v času NOB pregrešili s hudimi zločini proti slovenskemu narodu, zdaj pa so poglaviti nosilci preganjanja manjšin. Dogmatske partijske skupine, ki jih predstavlja zlasti Kučan in Smole, da so dobile novo injekcijo za preživetje ob represivnih dogodkih na Kitajskem. Dogmatiki da ohranjajo svoj monopol, kljub naporom mladine in drugih demokratičnih sil in seveda kljub prizadevanjem njega, Vladimirja Dedijerja, ki je o vseh teh grozah pisal in piše, pa mu skušajo za vedno zapreti usta. Kučan in Smole da sta namreč našla

način, da leta 1984 Dedijerjeva knjiga, ki se je lotila raziskave, kako je bilo ob koncu vojne pobitih in zmetanih v kraške fojbe 3700 Tržičanov, ni bila prevedena v slovenščino in je ostala prepovedana. Tako da se je zgodilo kljub protestom poštenih Slovencev Lada Kozaka, Bojana Štiha, Rudija Rizmana in še nekaterih. Jože Smole in Ljubo Bavcon da sta igrala nelep vlogo tudi ob raziskavah o Dachauskih procesih: vso krivico za te procese sta zvalila na pokojnega Borisa Kraigherja, prikrila pa imena drugih odgovornih . . .

V dolgem Dedijerjevem spisu, ki ga je komaj mogoče skladno interpretirati, mrgoli še drugih obtožb in podtikanj, segajočih v čase druge svetovne vojne, pa celo v leto 1914, ko da se je na Slovenskem začel genocid zoper Srbe z znanim Natlačenovim pozivom: Srbe na vrbe. Člani Russelovega sodišča – naslovniki tega pisma – bodo zares imeli kaj brati! Vprašati se moramo, Slovenci, samo to, ali bomo takisto popljuvani in prek glave politiki z gnojnico, sploh še lahko komu na vsem svetu pogledali v oči. Kajti kljub nekaterim avtorjevim površnim distinkcijam in imenskim apostrofom, se vendarle lahko počutimo pribiti na sramotni steber prav vsi, kot udje naroda in narodne države. Saj člani drugih narodov pri nas ne bi mogli biti tako zatirani, če bi jih tlačili samó kakí vladajoči birokrati; domala vsi moramo biti take zverine.

Bilo bi seveda do kraja nespametno, če bi se Slovenci skušali kakorkoli braniti pred temi težkimi obtožbami, ki jih samodejno izpodbijata življenje in objektivna vednost o tem življenju. Dedijerjeve ovadbe niso z ničemer dokumentirane. Delujejo kot nalepke brez pravne in moralne teže. Nihče – in še celo ne sloviti naslovniki – ne bo hotel ali mogel resno upoštevati akademikovih razlag in »utemeljevanj«, saj ne zaslužijo niti označbe »se non è vero, è ben trovato«. Dedijerjev edini argument je njegovo samoprepričanje o lastni slavi; ta naj bi

bila zadosti razkričana, da sme njen karizmatični subjekt kot čisto zlato prodajati neduhovite izmišljije, anahronizme, anakolute, sračja gnezda skonstruiranih podmen in gnevni obrekovanj. Možakar po vsem videzu verjame, da zanj ne veljajo zakoni normalnega medčloveškega občejanja, ki terjajo še kaj več od strastnega, sovražnega, manipulativnega in predvsem očitno koristolovskega monologa. Kaj je navedel Dedijer kot dokaz, da so južni delavci v Sloveniji nesvobodni, diskriminirani, brezpravni, kruto izkoriščani, preganjani? S čim je podprl trditve o nastopih militantnega klerikalizma in še zlasti absurdno trditve, da zdajšnje partijsko vodstvo stopa v zvezo s takim klerikalizmom? Prav z ničimer! Navajal je samo nekakšno brez-zvezna namigovanja na stare čase, ko je bil, denimo, Kučan komaj rojen, Smole pa je še trgal hlače v gimnazijskih klopeh. Naj si že kdo misli o Dedijerjevi slavi, inteligenci ali pravici do starčevske samovolje kar si hoče, jaz mislim, da sta njegovi za lase privlečeni denunciaciji botrovali v prvi vrsti zloba in prilizovalska težnja ustreči nekim sedanjim, vsekakor srbskim hegemonističnim interesom. Zahotelo se mu je, staremu kombinatorju, vidno se udeležiti medijske vojne; njegov znani izjemni občutek za samoreklamiranje mu je večeval, da je skrajni čas hrupno skočiti na tisti konec jugoslovanske ideološke politične gugalnice, ki bo po njegovem prevagal. Ni se zamujal s kakim premislekom, ali ne bo morda s svojo vsebinsko in metodološko konfuznostjo dosegel pri treznejših bralcih prav nasprotnega učinka, kakor ga je želel doseči. Poglavito se mu je pač zdelo zaigrati opredelitev, o kateri je verjel, da bo zanj pravišnja in koristna. Pri tem se ni ustrašil postreči javnosti ne samo z že omenjenimi sovražnimi apokritičnimi trditvami, očitnimi neresnicami, potvorbami, spletkarjenjem in podobno robo, temveč celo z naivno lažno indikacijo, da so ga slovenski komunisti iz maščevalnosti ali kaj dali na sodišče. Neko svojo privatno tožbo je kratkotalo sprenevedavo podtaknil partijski inštituciji, kar je kajpada pri priči prišlo na dan.

Ni morda hvaležno, se pa človeško naravno, če se zdaj Slovenci še vprašamo, s čim smo si zaslužili takó krvavo Dedijerjevo zamero. Mar s tem, da mu je naša republika nudila zatočišče in gostoljubje polčetrto desetletje, odkar je bil

vržen iz političnega in oblastnega vrha Jugoslavije? Smo ga mar premalo ljubeznivo tolažili, ko je bil doživljal ta izgon iz raja oblasti kot komaj prenosljivo osebno travmo? Ali smo si prisluzili nesimpatijo zato, ker nismo hoteli sprejemati krivde, ki nam jo je skušal priti na pleča za tragedije, ki jih je resnično preživljala njegova družina v tem dolgem času? Morda smo ga premalo častili, ko je desetletja razglašal, da zbira življenjepisna gradiva o Josipu Brozutu, hkrati pa je sam sebi pel slavospeve, da bi utešil užaljeno samovelje, ki mu je neprikrito rinilo na dan, češ, saj jaz nisem samo zgodovinar, jaz sem veliki zgodovinski akter? Nemara smo s preveliko dozo naveličanosti in skepse uživali njegove proizvode, odkar je bil žajahal svojega poglavitnega publicističnega konja, pa ga neusmiljeno eksploatiral vse svoje žive dni? Ali ga je ujezilo, če smo kdaj pa kdaj zagodrnjali, videč, kako stokrat prodaja ene in iste že davno znane dokumente, ki pač niso njegova osebna last, poleg nabiranja dejanskih zaslug pa tudi provocira, blefira, insinuiraj, zvito opravlja; kako meče jabolka razdora med vodilne revolucionarje, še zlasti slovenske, s kako perfidnimi metodami skuša jemati ugled Kardelju in včasih celo samemu Titu, ob tem pa še mastno zaslužiti?

Kdo vé, torej, s čim smo si Slovenci zaslužili Dedijerjev srd, da je tako nekontrolirano, nesmiselno, prav parafoidno izbruhnil ter nas skušal diskreditirati pred obličjem urbis et orbis? Naj bo že tako ali drugače. Resnice o nekem narodu ne more umazati poljubne peresni kljuge. V zameno za svojo nesramnost naj Dedijer seveda sprejme zagotovilo, da ga zavedni Slovenci ne bodo več pitali s pogačo časti in prijateljstva. V naših očeh je oplen.

Zvone Kržišnik

P. S. Ko je bil ta komentar že napisan, smo prejeli Tanjugovo vest, da je bila v Oslu ustanovljena komisija Russelovega sodišča, ki naj bi raziskovala diskriminantna ravnanja z gostujočimi delavci križem po evropskih državah, posebej in predvsem pa naj bi raziskovala, kako so ti delavci zatirani v SR Sloveniji. Čeprav doslej druga evropska sredstva informiranja o tej komisiji molčijo, in je videti, kakor da gre zgolj za živahno Dedijerjevo željo (ko uporablja institucijo, ki ji predseduje, za svoje privatne namene), je vendarle očitno, da skuša s polnimi jadrmi nadaljevati spletko proti Sloveniji.

Ob prazniku

Sobota, 22. julija 1989, je bila v Sloveniji zelo slovesna. Kako tudi ne. Spomnili smo se namreč, da se je pred osemindesetimi leti slovenski narod uprl sovražniku. Glede na razmere pri nas pa smo tudi ta dan praznovali skromneje kot prejšnja leta.

Osrednja prireditev ob našem prazniku je bila vsekakor podelitev nagrad vstaje slovenskega naroda, ki je bila v Skupščini Slovenije, kjer je bil slavnostni govornik njen predsednik Miran Potrč. Že četrty so se na ta dan povzpeli na naš najvišji vrh Triglav borci in mladina. Zaključno slovesnost ob tem pohodu in dnevu vstaje pa so pripravili na Rudnem polju, kjer je bil slavnostni govornik predsednik slovenske mladine Jože Školč.

V soboto 22. julija sta še dva dogodka pritegnila našo pozornost. Tako je v Beogradu dobila prvi oficirski čin generacija gojencev vojaških akademij, ki so letos končali študij. Slovesnosti ob tem se je udeležil tudi predsednik predsedstva Jugoslavije dr. Janez Drnovšek, ki je tudi spregovoril mladim oficirjem.

Na hiši, v kateri je delal Edvard Kardelj, kadar je obiskal Brione, pa so odkrili spominško ploščo. Odkritja so se udeležili številni ugledni gostje, spregovorila pa sta jim predsednik predsedstva Slovenije Janez Stanovnik in predsednik predsedstva Hrvaške Ivo Latin. V svojih govorih so govorci med drugim dejali:

Miran Potrč:

»Jugoslavija in Slovenija v njej, kakršni se kažeta ljudem doma in v tujini v zadnjih letih, nimata dobre perspektive. Demokracija, politični in lastninski pluralizem, gospodarska učinkovitost, pravice človeka in občana, vloga države in odnosov v federaciji so ključna vprašanja nujnih korenitih družbenih in političnih reform, ki morajo našim odnosom in pojmovanju socializma dati novo vsebino. Vsebinsko teh odnosov ne more določati in omejevati nobena, le v preteklost zazrta ideologija, pa tudi nobena, na videz še tako demokratično oblikovana večinska volja komunistov ali državljani Jugoslavije. Vsebinsko teh odnosov je mo-

viji ravnali drugače, tem bolj bomo poglobljali krizo. Tega ne bo videl le tisti, ki je zasvojen s svojimi osebnimi ambicijami, kdor si domišlja, da ima monopol nad resnico, kdor misli, da lahko življenje kroji po svoji in idealni zamisli, ne pa po realnih interesih večine ljudi, ali kdor povečuje velikost ali trpljenje svojega naroda. Za taka ravnanja in njihove posledice naj nosi odgovornost sam, ker ne dovolimo, da bi jo morali deliti z njim.

Pot za rešitev iz krize ni v iskanju kompromisov med različnimi nacionalizmi, ki jih je povsod v Jugoslaviji dovolj in preveč. Slepi kot so, predstavljajo obilno hrano za rast

trebujemo preprih, ki bo razdejal gospodarske pregrade ter s svežimi političnimi idejami soočil tiste, ki še vedno žive v času taborov, s tistimi za katere še ni minil čas carja Murata.

Politika, ki ne upošteva sprememb v sodobnem svetu, ki ji ni mar vsega, kar se dogaja okoli nje, ki se požvižga na Vzhod in Zahod, ki baha vo verjame, da more narediti vse najbolje in izvirno hkrati, je grožnja ne le narodom in državljanom Jugoslavije, temveč tudi miru in stabilnosti v Evropi.

Zaupanje bo v političnem življenju družbe dobilo svoj pravi pomen šele tedaj, ko bo-

mo uspeli institucionalizirati nezaupanje. Nekaj najbolj običajnega mora postati medsebojno postavljanje vprašanj in iskreno odgovarjanje nanje. Ne strinjamo se z razlagami, da je nekdo že zato, ker smo ga povprašali po njegovih dejanjih, izgubil zaupanje. Nasprotno, sprašujemo ga, ker sodimo, da si ga bo le z odkritim odgovorom lahko ohranil, ali pa z nejasnimi besedami in neuresničljivimi obljubami dokončno zapravlil.

Temeljni pogoji za zaupanje med državami so danes svobodne in neposredne volitve, ki bodo dosledno upoštevale bogastvo političnega pluralizma.

Rešitve, ki jih za področje volitev prinaša delovno besedilo predloga amandmajev k Ustavu SRS, v bistvenih potezah zamenjujejo to možnost.

V ZSMS z revolom in ogorčenjem ocenjujemo ta del predlaganih sprememb, saj vidimo, da so cinično obšla ve-

narodov in narodnosti so temeljni pogoj skupnega življenja v naši federativni državi.

lastnine, volilnem sistemu, zaščiti pravic vsakega posameznika in drugem. Nova

Desetletja smo uspeli ustvarjati in ohranjevati takšno ravnotežje, pri čemer je vselej imela pomembno vlogo tudi JLA, ki tudi danes ostaja izven nacionalistično skaljenih odnosov...

Poleg gospodarske reforme moramo izpeljati tudi politično reformo. Zato bo dalo Predsedstvo SFRJ pobudo za spremembo ustave. Pred nami je široka splošna razprava o bistvenih vprašanjih naših odnosov v federaciji, delovanju federacije, političnem pluralizmu, značaju družbene

ustava bi morala izhajati iz pozitivnih in negativnih izkušenj preteklosti v dosedanjem razvoju naše samoupravne socialistične družbe z namero, da bo to kratek in jasn dokument. Nova ustava bi morala ustrezneje izraziti našo usmerjenost k oblikovanju svobodno organizirane in učinkovite države, ki bo vse institucije družbe postavila v funkcijo uspešnega znanstvenega, kulturnega razvoja ter uresničevanja demokratičnih pravic in svoboščin delovnih ljudi in občanov.

Janez Stanovnik in Ivo Latin

Janez Stanovnik je poudaril, da je Edvard Kardelj odpiral nove dimenzije človekove svobode in njegovega položaja v družbi ter predlagal nove rešitve, pri čemer ni nikoli mislil, da so te rešitve najboljše, edino možne in dokončne. Spomnil je na Kardeljevo idejno-politično izhodišča ob spremembi ustave leta 1971, med katere sodi tudi pravica vsakega naroda do samoodločbe, s pravico do odcepitve, ki načelno označuje svobodno voljo združevanja, državnih položaj in suverenost naroda in njegovih republik v okviru jugoslovanske državne skupnosti, ob tem pa poudaril, da so Kardeljeva ustavna načela še aktualna, in seveda osnove, na katerih moramo graditi odnose v Jugoslaviji tudi v prihodnje.

Ivo Latin pa je med drugim dejal:

»Upoštevati federacijo samo kot zvezno administracijo in ne kot odnos do skupnosti jugoslovanskih narodov – ob istih pravicah in odgovornostih vsake od njih – pomeni obsoditi samega sebe na položaj province... in obratno, biti aktiven dejavnik pri krepitevi materialne moči socialistične Jugoslavije, v njenem družbenem razvoju, v krepitevi mednarodnega ugleda, obenem pomeni krepitev lastno materialno moč, svojo neodvisnost kot tudi neodvisnost vseh jugoslovanskih narodov. Bistvo naše federacije mora zagotoviti, da bo vsak naš narod subjekt svojih in skupnih revolucionarnih programov in ne podrejen objekt eni velikodušni shemi.«

Foto: J. Č.

Janez Drnovšek:

»Ob vse nižjem standardu in povečani brezposlenosti ljudje izgubljajo življenjsko perspektivo in zaupanje v institucije našega sistema ter se zlahka pridružujejo različnim iracionalnim gibanjem, kakršne so tudi različne oblike nacionalizma. Razloge za poslabšanje lastnega položaja iščejo pri sosedih, iščejo sovražnike, zoper katere usmerjajo nezadovoljstvo lastnega naroda. Nezadovoljstvo ljudstva je upravičeno, prav tako tudi zahteve naših ljudi, da vodstva najdejo izhode iz krize. Neupravičeno in sila nevarno pa je manipuliranje s takšnimi občutji in spodbujanje nacionalizma. Namesto da v konstruktivnem dialogu in v prijateljskem duhu s skupnimi močmi poiščemo izhode iz težkega položaja, izgublamo energijo in čas za medsebojne obtožbe in spopade.

Redkokatera dežela na svetu ima takšno zgodovinsko izkušnjo o nevarnosti nacionalizma, kot ga ima Jugoslavija. Te izkušnje morajo biti stalen opomin. Naša dežela pa ima za seboj tudi izkušnje dolgega

in mirnega skupnega življenja. Mednarodno ravnotežje in enakopravnost vseh

Čestitke ob prazniku

Republiški odbor Zveze združenj borcev Narodnoosvobodilne vojne Slovenije je ob 22. juliju-dnevu vstaje slovenskega naroda – sprejel številne čestitke iz vse Jugoslavije. Med drugim so jih poslale tudi borčevske organizacije iz Hrvaške, Srbije, Črne gore in Makedonije. V njih so zapisali:

V imenu borcev NOV Hrvaške in v svojem imenu pošiljam borcem, mladini in vsem delovnim ljudem in občanom Socialistične republike Slovenije najpriskrnejše čestitke ob vašem velikem prazniku 22. juliju-dnevu vstaje, z željo, da skupaj še naprej gradimo socialistično samoupravno družbo, spoštujemo bratstvo in enotnost vseh naših narodov in narodnosti, kar je bilo vedno zagotovilo naših zmag, kakor tudi nadaljnjega razvoja Titove in avnojske Jugoslavije.

Predsednica RO ZZZB NOV
Hrvaške
Borka Korac

Zvezi združenj borcev Slovenije, vsem delovnim ljudem, mladini in občanom Socialistične republike Slovenije čestitam v imenu republiškega odbora ZZZB NOV Srbije in v svojem imenu ob dnevu

vstaje slovenskega naroda z željo, da skupaj gradimo samoupravni socializem, razvijamo in krepiamo bratstvo in enotnost vseh naših narodov in narodnosti in stabilnost naše družbe.

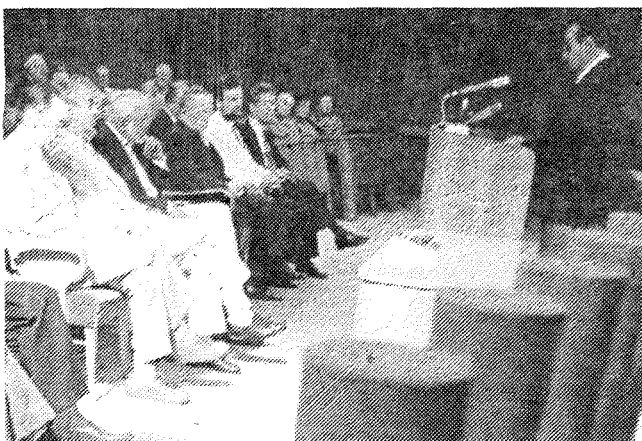
Predsednik RO ZZZB NOV
Srbije
Slavko Popović

Ob 22. juliju, dnevu vstaje slovenskega naroda, najiskrenejše čestitam borcem, mladini in občanom Socialistične republike Slovenije, z željo za nadaljnjim razvojem in novimi uspehi pri razvoju vaše republike in krepitevi in razvijanju enakopravnosti vseh narodov in narodnosti v naši domovini.

Predsednik RO ZZZB NOV
Črne gore
Drago Stojović

Ob 22. juliju, dnevu vstaje slovenskega naroda, vam pošiljam v imenu republiškega odbora ZZZB NOV Makedonije in v svojem imenu najpriskrnejše čestitke z željo po dobrem zdravju in krepitevi enotnosti borčevskih organizacij, bratstva in enotnosti avnojske Jugoslavije.

Predsednik RO ZZZB NOV
Makedonije
Petar Pepeljugovski

goče oblikovati le v strpnem in enakopravnem dialogu, tudi različno mislečih, v okviru vsakega naroda; v Jugoslaviji pa samo s polnim upoštevanjem suverenosti vsakega naroda, da se odločitve o njihovi usodi lahko sprejemajo le ob njegovem polnem soglasju. Kolikor prej se bomo zavedali tega dejstva, toliko večje bodo naše možnosti za oblikovanje nove vsebine družbenih in političnih odnosov in odnosov v federaciji, ki bodo lahko trden temelj za svobodo in ustvarjalnost posameznika, za družbeno učinkovitost in za svobodno ter zavestno priпадnost vsakega naroda in narodnosti v Jugoslaviji. Čim dlje bomo kjerkoli v Jugosla-

vsakega od njih in vseh skupaj, saj se v svoji ozkosti le medsebojno obtožujejo in podžigajo k dejanjem, ki so vse manj razumna in tudi vse manj skladna s stvarnimi interesi ljudi in narodov.

Vsako prekrojevanje teh zgodovinskih dejstev, vsako neobjektivno in z drugačnimi političnimi cilji utemeljeno aktivnost zato kaže premisliti in oceniti skozi resnične interese slovenskega naroda, ne pa jo podrežati zgolj trenutnim razmeram, ki so resda vse prej kot optimistične.

V teh razsežnostih razumem tudi vsebinsko temeljne listine, ki nam je ponujena v podpisovanje.

Foto: S. Živulović

Jože Školč:

»Preteklost je vselej aktualna. Zame ne na takšen način, da smo vedno na začetku, da je bilo zaman minulih štirideset, sedemdeset let, ali celo vsa zgodovina naroda. S takšnim razumevanjem preteklosti že vnaprej jemljemo smisel vsem našim stremljenjem v prihodnost. Današnja aktualnost preteklosti je predvsem v spletu najrazličnejših problemov in silnic, ki določajo naše življenje v sedanjem prostoru in času. Izkušnje preteklosti in zadrege sedanjosti nas zave-

zujejo predvsem k nujnosti smelih in korenitih sprememb.

Ljudje današnje Evrope prisegajo na zdravo in bogato življenje, prijazno okolje in multikulturalnost. Zato z zaklinjanjem na obrazce od romantične samobitnosti do avtohtone revolucije postajamo v očeh svojih sosedov vse večji čudaki.

Slovenija danes ne potrebuje zidu na Kolpi, celotna Jugoslavija mora na stečaj odpreti okna in vrata v svet, po-

Neizrečeno, vendar povedano svarilo

V drugi polovici julija je sovjetski voditelj Mihail Gorbačov govoril v Moskvi sekretarjem sovjetske partije o prodiranju perestrojke v zavest sovjetskih ljudi in o neposrednih nalogah ter odgovornosti partijskih voditeljev za izvajanje prevzetih nalog. Partijsko glasilo Pravda je nato z zamudo objavilo izvlečke iz govora Gorbačova in iz razprave, v katero se je vključilo 16 navzočih, v časopisu pa sta dobila prostor samo predsednik vlade Nikolaj Rižkov in član politbiroja Ligačov.

»Prvi kongres ljudskih deputatov SZ je dal nove impulze nadaljnji politizaciji sovjetskih množic ter njihovemu vključevanju v družbene procese, ki potekajo v državi«. Obenem je Gorbačov pripomnil, da prenova partije bistveno zaostaja za dogajanjem v sovjetski družbi. Na tem področju je čutili resnično nevarnost pešanja vodilne vloge KPSZ v perestrojki in v družbi. »To ni kriza partije,« je dejal Gorbačov, »temveč kriza vodilnih funkcionarjev, zastarelih metod in načina dela. Že dolgo časa je partija integrirana v administrativni poveljujoči aparat vodenja sovjetskega gospodarstva in živi po njegovih zakonih. Zdaj je najpomembnejša naloga potegniti partijo iz tega nenavadnega položaja in ji dati novo dinamiko. Pri tem mora imeti vsaka partijska organizacija, ki izhaja iz splošnih nalog, svoj lastni akcijski program, namenjen neposrednim nalogam.«

Ko je govoril o delu komunistov v organih sovjetske oblasti, je opozoril, da komunistov-deputatov ni mogoče odvezati partijske discipline in nalog, ki jih imajo pri izpolnjevanju partijskih sklepov. Bližnje volitve ljudskih deputatov v republiške in krajevne sovete bodo povečale možnosti za nadaljnjo politizacijo sovjetskih množic. Partija mora biti pripravljena, da bo v teh razmerah aktivno delovala.

Sovjetski sindikati, je opozoril Gorbačov, počasi uveljavljajo perestrojko v svojih vrstah. Še vedno ne opravljajo vsem obsegu svoje naloge – zastopati interese delovnih ljudi in jih tudi varovati. Posledica tega je, da se problemi kopičijo, nihče pa jih ne rešuje. Tudi odnose z Leninskim Komsomolom je teba vzpostaviti na novo. Glavna naloga preobrazbe te organizacije je njena organizacijska samostojnost. Prenova Komsomola naj bi bila revolucionarna; mila-

dina je poklicana, da postane aktivna in angažirana gonilna sila.

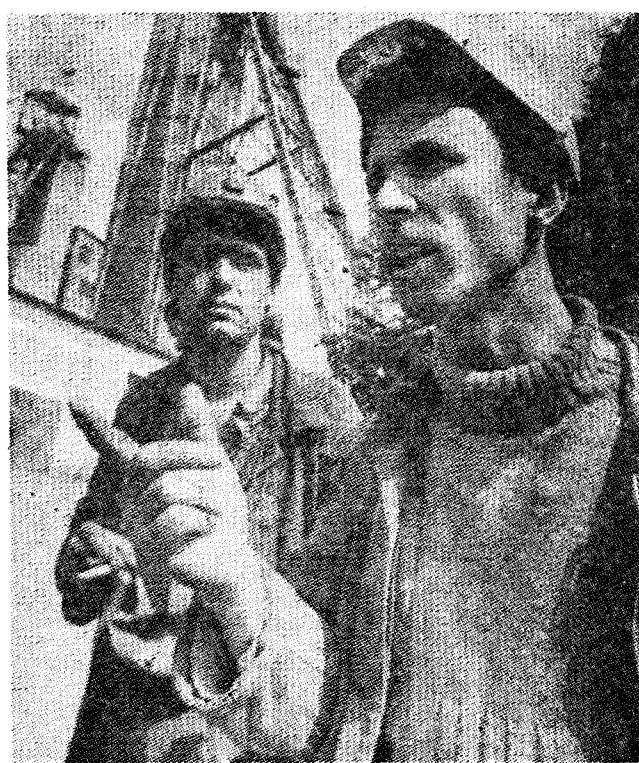
Ko je govoril o drugačni vlogi partije na družbeno-gospodarskem področju v pogojih perestrojke, je zagotovil, da se partija nikoli ne bo obrnila stran od nalog v gospodarstvu, da se ne bo odrekla svojemu političnemu vplivu na tem področju, prav tako pa tudi ne bo bežala pred odgovornostjo za sedanjí položaj. Prav v gospodarstvu je dejal Gorbačov, so korenine sedanjega napetega položaja v sovjetski družbi. Prav tukaj mora partija poiskati pot za rešitev iz nastalega položaja.

Opozoril je na posebne naloge pri odpravljanju pomanjkanja blaga za vsakdanje potrebe ljudi. Dejaj je, da bodo v ta namen uporabili državne rezerve, poleg tega pa tudi preučujejo možnost, da bi trg napolnili z uvozom potrebščin v vrednosti približno deset milijard rubljev. Pri izdelavi državnega proračuna za leto 1990 in 13. petletnega načrta za obdobje od leta 1991 do 1995 se bodo ravnali po načelu, da se je treba odločneje pozanimati za socialne potrebe sovjetskih ljudi. Ustrezne predloge bodo obravnavali v Vrhovnem sovjetu, nato pa predložili 2. kongresu ljudskih deputatov SZ.

Ko je ocenjeval gospodarski položaj, je Gorbačov posegel globoko na področje gospodarske samostojnosti različnih področij v SZ. Nova vloga partijskih organizacij na gospodarskem področju načenja tudi tako pomembno vprašanje kot je gospodarska reforma, je dejal Gorbačov. Za vzpostavitev socialističnega trga je treba spremeniti in dopolniti denarni in kreditni sistem ter tudi davčno politiko, pri tem pa ne pozabiti na nova načela v politiki cen.

Gorbačov je analiziral še notranje partijsko življenje in dejal, da bo demokratizacija celotnega življenja in delovanja KPSZ izredno učinkovito sredstvo za boj proti deformacijam v njenih lastnih vrstah. Ob tem je Gorbačov odločno zavrnil vse poskuse obrekovanja sovjetske partije in dejal, da je njen aparat potreben. Toda, to mora biti nov aparat, njegova funkcija pa mora biti kvalificirano izpolnjevanje nalog in nudenje vsestranske pomoči upravnim organom.

Nikolaj Rižkov se je zavzel za preučitev delovanja politbiroja, saj je po njegovem mnenju nedopustno, da se dva člana

Prst položen v rano: stavkajoči rudarji iz Ukrajine zahtevajo odločen obračun s pomanjkanjem v SZ.

najvišjega organa oblasti – Ligačov in Nikonov ukvarjata z isto nalogo, to je modernizacijo gospodarstva. Ligačov pa se je v svojem govoru pohvalil, kako zelo si prizadeva, da bi rešil »pereč sovjetski problem« – preskrbo z življenjskimi potrebščinami. Opozoril je tudi na veliko nevarnost, ki jo pomeni odtujevanje vodilnega kadra od sovjetskih ljudi ter »naše slabo delo«.

Ni preprostih stvari na svetu

Zaradi sprememb v naši neuvrščeni strateški orientaciji se je zanimanje svetovne javnosti za Jugoslavijo pred beograjsko konferenco neuvrščenih precej spremenilo. Nekdaj smo v prizadevanju, da bi okrepili in obvarovali našo neodvisnost, odhajali v tretji, v glavnem neznani svet, se identificirali z njim in zanemarjali sosede, naše gospodarske interese in zemljepisni položaj. Bili smo nekakšna »tamponska« cona med vzhodom in zahodom, zaradi česar so nas eni in drugi bolj prenašali, kakor pa sprejemali. Bili smo pomemben novi faktor mednarodnih odnosov in politike, kar je imelo za posledico ambicije, da bi ne le znižali vzhod in zahod, temveč celo spremenili svet.

Danes se je marsikaj od tega spremenilo: blokovsko nasprotovanje je v glavnem oslabelo, večina neuvrščenih držav se posveča svojim težkim gospodarskim problemom in regionalnemu povezovanju. Neuvrščeni se ukvarjajo še s problemom kako modernizirati gibanje in doseči, da bo realnejše in aktivnejše. Kako to izpeljati v času, ko bogati sever še nadalje vztrajno zavrača globalna pogajanja? Kaj ukreniti z dolгови, ki rastejo in zaostrejuje ne le socialne težave mnogih narodov, temveč tudi mednarodne politične odnose. Kako ujeti korak z modernimi časi, ko se vojaški bloki transformirajo v gospodarske bloke, ko nastajajo vedno

večja in vse bolj vaze zaprta tržišča, in ko na mednarodnem prizorišču v bistvu ostaja samo takoimenovani tretji svet s svojimi stariimi problemi.

Ni lahko tistim, v katere so tudi uprte oči vsega sveta. Vrhovni sovjet SZ je končno podprl predloge, da bodo po novem letu tri baltske republike ter še nekatere oblasti in regioni v SZ prešli na popolno gospodarsko samostojnost. »Prehod baltskih republik na samofinansiranje in gospodarsko samostojnost,« je dejal predsednik estonske vlade, »ni samo korak naprej pri izpolnjevanju gospodarskega mehanizma, temveč je tudi velika preizkušnja demokratizacije ter odnosov na relaciji med centrom in sodobnimi republikami.« Objektivno namreč grozi velika nevarnost, da bi prišlo do gospodarskih sporov med posameznimi sovjetskimi republikami. Vse dotlej, dokler v SZ ne bodo reformirali cen, ne bo mogoče v pravem pomenu besede vzpostaviti republiške gospodarske samostojnosti. Če bodo dovolili gospodarsko samostojnost in če bodo kolektivi sami določali cene izdelkov, bodo tudi proizvajalci surovin zahtevali realne cene za svoje proizvode. Kot opozorilo vrhovnemu sovjetu, vladi in politbiroju je izzvenelo stališče stavkajočih rudarjev, da ne bodo več poceni prodajali premoga in surovin, obnem pa drago plačevali končne izdelke. Če

torej nočejo poslabšanja ne le gospodarskih, temveč tudi političnih odnosov med sovjetskim severom in jugom, je treba čimprej izpeljati reformo cen v SZ. Čisti gospodarski računi so pogoj, da ne bo nihče živel v pričanju, da ga nekdo izkorišča in živi na njegov račun.

Tudi bogatim ne gre vse po načrtu. Druga najbogatejša zahodna država Japonska je zdrknila v globoko politično krizo. Vladajoča liberalno-demokratska stranka je v nekaj minulih letih storila vse, kar je mogla, da bi se kompromitirala v očeh volilcev. Na dopolnilnih volitvah v zgornji dom je doživela hud poraz in zdrknila na drugo mesto, prvič po letu 1955. Takoj naslednjega dne je premier Sosuke Uno, ki je bil na položaju komaj dva meseca, izobesil belo zastavo in pustil stranko v krizi, kakršne ni doživela od svoje ustanovitve, razraščati pa se je začela leta 1986.

Gospodarsko več kot stabilno državo vzhajajočega jena, ne le sonca, so začele ogroziti nemirne politične vode, kar zahteva razpravo o vzrokih takšnega pretresa in razmišljanja o smereh nadaljnjega gibanja na velikem tokijskem političnem prizorišču. Korenine neuspeha vladajoče stranke segajo v začetek tega desetletja, ko je začela opuščati strategijo uravnoteženih interesov velikega in drobnega kapitala ter kmetijstva. Japonska je začela odpirati vrata svojega tržišča inozemski ponudbi. Mali gospodarstveniki in kmetovalci, ki so bili najbolj pri-

zadeti, so skovali maščevanje. Liberalci so ostali brez milijonske podpore volilcev.

V svetu, ki je imel že Indiro Ghandi in Sirimavo Bandaranaike, ki ima danes Benazir Bhuto in Corason Aquino, se je na japonskem prizorišču pojavila socialistična voditeljica Takako Doi in dokončno obrnila list v japonski politični zgodovini. Na najboljši možni način je demonstrirala, kako pravilen je njen vzdevek »železni metulj«. Odnosla je japonsko socialistično stranko v višine, kjer je do zdaj ni bilo, v sfero, ki je po njenem volilnem uspehu naredila iz Japonske državo dvostrankarske parlamentarne demokracije.

V našem delu sveta nas motijo izjave zahodnonemških ministrov o takoimenovanem nemškem vprašanju. Vsi vemo za kaj gre, toda načenjati to vprašanje v trenutku, ko se bo izteklo 50 let od začetka 2. svetovne vojne, katere krivec je nacistična Nemčija, je več kot značilno. Kako je mogoče, da zdaj ne le aktualizirajo vprašanje nemških meja iz leta 1937, temveč tudi zahtevajo njihovo mednarodno priznanje!

Prevladuje mnenje, da so takšne izjave (s kapitulacijo nemškega wehrmachta leta 1945 ni propadel nemški rajh) rezultat naraščajočega pritiska na socialistične države in vse bolj prisotnih prizadevanj, da bi jim vsilili stališča Zahoda, njegove ideje in poti notranjega razvoja. Z revanšizmom očitno še ni bilo dokončnega obračuna.

Neuvrščeni: Pot posodabljanja gre skozi samokritičnost

Priprave na bližnji deveti vrh neuvrščenih, ki bo prve dni septembra (se pravi še kako kmalu!) v Beogradu, so v bistvu še zmeraj enigmatične. Kakšna bodo posamezna stališča ali predlogi, da bi gibanja dejansko razmahnila, še ni bilo dano vedeti. Listine sicer pripravljajo (posamezne države udeležence naj bi jih dobile vsaj štiri tedne pred začetkom konference), vsebina pa je še popolna skrivnost.

Na zadnjem zasedanju Zvezne konference Socialistične zveze v Beogradu, ki je bilo pred dnevi (čeprav neuspešno, saj je med potekom več kot polovica delegatov zapustila zasedanje), je zunanji sekretar Lončar sicer govoril o pripravi, bili pa so to bolj takorekoč »elementi«, kakor jih je imenoval tudi sam. Omenil je nekatere

ra izhodišča, toda ne dovolj določno. V glavnem pa vemo, da bo treba gibanje posodobiti in ga napraviti bolj stvarnega.

Glede na tako meglene priprave (ne oziraje se na to, da se bo o vsebini določenih listin in predlogov že zavoljo mednarodnega bontona kajpak zvedelo šele na konferenci) je razumljivo, da se javnost sprašuje zlasti o ključnih problemih in kako jih na konferenci nameravajo razčističevati in usmeriti. Bistvena je seveda nova »identifikacija« gibanja. Udeleženci bodo morali odgovoriti zlasti na vprašanje, zakaj je gibanje sploh še potrebno, se pravi dokazati, da se ni izčrpalo.

Spremljanje sicer skrivnostnih priprav spet navaja v to, da se bo morala konferenca tokrat, glede na to, da smo resnično prišli do razpotja, jasno

izreči o tem, kaj napraviti v lastnih vrstah, kaj pa s problemi in pojavi, ki imajo svetovno razsežnost. Pogosta je trditev, da bi se moralo gibanje na konferenci v Beogradu dokončno in zavestno znebiti oznake, da obsega samo zaostale dežele in da je njihov nekakšen kronični zastavonoša.

Dejstvo je, da vloga gibanja ne bi smela več biti sekundarna, podrejena, marveč naj bi se gibanje neposredno in smelo vključevalo v konkretne probleme svetovnega razvoja. Le tako bi potrjevalo svojo veljavo. Še kako utemeljena so zato priporočila, naj pripravljalci, zlasti pa seveda Jugoslavija, ki bo gostitelj konference, pohitijo z oblikovanjem idej, pravzaprav z novimi idejami, ki naj dajo gibanju nov zagon.

Te ideje naj bi zadevale

predvsem najbolj žgoče probleme današnjega sveta. Gre na primer za nesluten tehnološki napredek, za ekologijo, za človekove pravice, za mamila in druge, ki so sicer res na dnevnem redu svetovnih dogajanj, toda še vedno premalo udarno in organizirano. Združeni narodi se kajpak trudijo, a so prepočasni. Aktivna prisotnost neuvrščenih pri teh vprašanjih bi še kako vplivala na »mobilizacijo« svetovnih silnic, kakor je rekel Perez de Cuellar na zadnjem zasedanju svetovne organizacije.

Osrednje vprašanje, ki resnično terja »posodobitev«, zadeva gospodarske odnose v svetu. Prepad med Severom in Jugom je vse globlji. Problem visokih dolgov je za »tretji svet« (pa tudi za druge) življenjskega pomena. Vendar se

pred bližnjo konferenco v Beogradu preriva v ospredje stališče, da neuvrščeni tudi pri tem ne bi smeli več igrati »pasivne vloge«, moledovati pri bogatih deželah, naravnost prositi za razumevanje in pomoč, marveč naj bi končno pripravili vrsto konkretnih predlogov (seveda naravnanih na svetovne razmere in možnosti), predvsem pa naj bi sami pričeli odločneje spreminjati lastno gospodarsko podobo.

Potrebna je namreč večja samokritičnost, pa jim bodo tudi bogatejši intenzivneje pomagali. Problem pa je seveda tudi o medsebojnem gospodarskem sodelovanju neuvrščenih, saj tu vlada domala popoln zastoj. Izrazit primer je prav Jugoslavija, ki izvažja v neuvrščene dežele 16%, uvažja pa komaj 14 odstotkov blaga. V svetovnih odnosih bi morala vladati večja »regionalizacija« gospodarskega sodelovanja med neuvršče-

nimi in drugimi.

Pozornost mora veljati tudi problemu razoroževanja, ki ga neuvrščeni kajpak stalno podarjajo, obnašajo pa se ravno nasprotno od deklarirane politike. Na svetu je danes 28 primerov vojne in 22 vojnih stanj je izmed teh med neuvrščenimi. Ti namenajo oboroževanju vsako leto okrog 35 milijard dolarjev. Pred beograjsko konferenco upravičeno izstopa zdaj tudi mnenje, naj bi se neuvrščeni jasneje izrekli o takem obnašanju in naj bi se sami pričeli razoroževati. Njihova vloga v mednarodnih razorožitvenih tokovih bi se na ta način še kako okrepila.

V tem je namreč problem: neredko neuvrščeni govore eno, delajo pa drugo. Prenova gibanja, ki naj bi jo spodbudila bližnja beograjska konferenca naj bi namreč izhajala prav iz odprave tega nonsensa.

Miro Kocjan

Politkomisar Sime zbira in komentira

Dosledna kongresnica

Na povabilo Njegove Prezvišenosti arhieskopa peškega, metropolita beograjsko-karlovškega, patriarha Srbske pravoslavne cerkve Germana, se je spoštovana Helen (Jelena) Delich-Bentle udeležila veličastne proslave 600-letnice kosovske bitke. Med drugimi visokimi funkcionarji jo je tam sprejel tudi sedanjí predsednik jugoslovanskih komunistov, spoštovani Milan Pančevski, ki ga očitno ni prav nič motilo dejstvo, da se je navedena gostja v ameriškem kongresu (je republikanska poslanka iz Marylanda) že nekajkrat strastno zavzemala za to, da bi v Washingtonu postavili spomenik vojnemu zločincu – vodji jugoslovanskega četništva Draži Mihailoviću.

Zaradi udeležbe na proslavi kosovske bitke je kongresnica zamudila razpravo v ameriškem kongresu o amandmajih o kršenju človekovih pravic v Jugoslaviji. Tokrat se je v kongresu oglasila z zamudo.

V svojem zakasnelem govoru je opozorila na »usodne nepravilnosti v amandmaju« in zahtevala, da bi se tam moral poudariti zločinski terorizem, ki so ga na Kosovu nad Srbi zganjali Albanci. Ob tem je Helen Delich-Bentley še razvila zgodovinsko teorijo o tem, kako so bili Srbi po Titovem ukazu po drugi svetovni vojni izločeni s Kosova, namesto njih pa so tam naselili Albance. Dejala je še, da so ustavne spremembe v Srbiji »zakonite« in »odgovor na življenjsko potrebo, da na Kosovu nekdo prevzame nadzor nad položajem.«

Tanjug je še poročal, da Delich-Bentleyjeva med bivanjem na Kosovu ni videla ničesar, kar bi dokazovalo represijo proti Albancem, kot je bilo sicer zapisano v omenjenem amandmaju.

Naj zaključim: spoštovana kongresnica Helen Delich-Bentley je še naprej dosledna v sovraštvu do Tita in njegovega dela in tega prav nič ne skriva...

Kolcanje po monarhiji

Proslava 600-letnice kosovske bitke bi bila nepopolna in brez draži brez udeležbe predstavnika srbske dinastije Karadjordjevičev. Organizatorjem proslave je le uspelo, da je na Gazi Mestanu prišla princesa Jelisaвета (Elizabeta) Karadjordjevič, hčerka kneza Pavla. S tem je postala medijška zvezda beograjskega tiska, ki je med drugim z nekritičnim zadovoljstvom sporočil, da se je princesa že začela učiti srbsko...

Prisotnost princeze Jelisevete pa je bil kaj slab obliž za veliko razočaranje, ker notrdamski zvonovi niso zvonili ob 600-letnici kosovske bitke, saj je to zvonjenje napovedal v intervjuju v Politiki sam German, patriarh Srbske pravoslavne cerkve.

Vendar je princesa s svojo prisotnostjo le omogočila svojemu starejšemu bratu Aleksandru vsaj novinarsko kronanje v njegovi ljubi Srbiji z intervjujem v nekdanjo zelo uglednem beograjskem NIN-u.

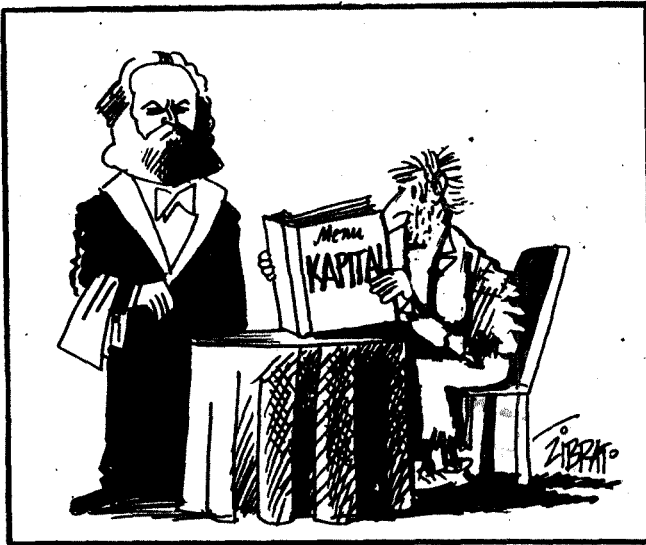
Zato mi je povsem razumljivo, da tudi beograjska DUGA ni mogla ostati prekrizanih rok, posebno še, ker sta jo

močno prehitela Mladina in zagrebški Start. Tako je novinar Srdje Trifković napisal kar pet strani dolg intervju (»U mojim venama teče krv Crnog Djordja«) s princem – prestolonaslednikom Aleksandrom Karadjordjevičem, sinom kralja Petra II. (DUGA št. 400). Kot zanimivost naj zapišem, da ima vizitko, na kateri piše črno na belnem: »His royal highness crown prince Alexander of Yugoslavia.«

Ta vizitka zgovorno priča, da se princ Aleksander poživlja na zgodovinska sklepa,

Jugoslaviji hodil v šolo, sem ga z zanimanjem pregledal. Na svoje veliko presenečenje sem odkril, da smo tudi Slovenci povezani z dinastijo Črnega Jurija! Če sem prav razvozlal zapletene podatke, se je najstarejši otrok kneza Aleksandra (1806–1885), Poleksija (1833–1914), drugič poročila z ljubljanskim advokatom dr. Aleksandrom Prešernom, ki je umrl decembra 1914. Objavljeni rodovnik ne navaja, če sta imela kaj otrok.

Brez dvoma je DUGA z objavo rodovnika Karadjordjevičev zelo ustregla števil-

ki zadevata tudi njega. Na zgodovinskem II. zasedanju Avnoja v Jajcu so soglasno sklenili, da se njegovemu očetu kralju Petru II prepove vrnitev v domovinu in da je Ustavodajna skupščina 29. novembra 1945 v imenu vseh narodov Jugoslavije soglasno odločila, da se ukine monarhija v Jugoslaviji in da se petru II Karadjordjeviču in vseh dinastiji Karadjordjevičev odvzamejo vse pravice, ki so pripadle njemu in dinastiji Karadjordjevičev...

Zelo dolg intervju s princem Aleksandrom poživlja več fotografij, ki pri nepopravljivih monarhistih vzbujajo kolcanje. Na eni izmed barvnih fotografij Aleksandra z drugo ženo (Grkinjo neplave krvi) drži princ v roki DUGO, pod fotografijo pa piše: »DUGA je naša družinska revija.« Ker sem znan radovednež, me zanima, kdo princu prevaja DUGO. Princ – prestolonaslednik doslej namreč še ni začutil potrebe, da bi se naučil srbsko, čeprav se na ves glas hvali, »da se v njegovih žilah pretaka uporniška kri Črnega Jurija...«

Druga fotografija pa sodi na področje čiste fantazije: gre namreč za sliko neznanega slikarja, ki je kralja Petra II upodobil v svečani uniformi, s številnimi odlikovanji in sabljo, prek ramen mu visi hermelinast plašč, ki delno pokriva prestol, na mizici ob kraljevi strani so krona, žezlo in kraljevsko jabolko, v ozadju pa pokrajina, ki naj bi predstavljala Jugoslavijo. Skratka z vsem, česar kralj Peter II v življenju nikdar ni imel...

Poleg tega se je DUGA na moč potrudila in na celi strani objavila rodovnik Karadjordjevičev ter ga opremila z naslovom: »Ono što niste učili u usmerenom obrazovanju.«

Ker je to prvi popolni rodovnik Karadjordjevičev, ki mi je prišel v roke, kljub temu da sem v predvojni kraljevini

nim Srbom, še zlasti po proslavi 600-letnice kosovske bitke...

Zaradi vsega tega se mi zdi zelo značilno pisanje Duške Jovanović (DUGA št. 401), odkoder navajam:

»Nešto je posle veličanstvene svečanosti na Kosovu Polju jedino izvesno.

Očigledno srpski narod više neće da živi bez Pečke Patrijaršije, Gračanice i Dečana, bez Svetog Sava, cara Dušana, kneza Lazara, bez hajduka, pet stotina godina pod Turcima i narodnih junaka pesama, bez Karadjordja i kneza Miloša, bez solunaca, pa i bez kralja Petra, kralja Aleksandra (nisu ni oni najgori), bez...«

Eno je gotovo: V Srbiji, še

Nedića, dinastiji Karadjordjevičev; Srbska pravoslavna cerkev pa je pod predsednikom SR Srbije Slobodanom Miloševićem dobila tako pomembno vlogo, kot je ni imela niti v stari Jugoslaviji za časa Karadjordjevičev. Za vse to sem donedavna verjel, da se ne more več ponoviti, ker jih je zgodovina neusmiljeno obsodila, razvoj pa pregazil...

Četniški pamflet

V deželah, kjer se je »dogodil narod«, povsem neovirano kroži četniški pamflet, katerega teze niso niti nove, niti uvožene. Srbski kulturni klub Sveti Sava iz Nikšića je izdal v 3000 izvodih knjigo Petra Milatovića-Ostroškega »Za odbranu naroda«, v okviru te »Predlog za načrt srpskog nacionalnog programa«.

V knjigi kar mrgoli grobih napadov na avnojsko Jugoslavijo in še zlasti na Tita, pri čemer se kot rdeča nit stalno ponavlja zahteva za »detitoizacijo«.

Za pokušnjo samo dva odlomka:

»Odmah u početku drugog svetskog rata, koji je prerastao u građanski rat, prvi gerilac u porobljenoj Evropi general Dragoljub-Draža Mihajlović razvija barjak slobode 13. maja. Kasnije su komunisti, kad su prigrabili toliku želje nu vlast, doskočili srpskom narodu. Naime, oni su taj datum (13. maj) – dan razvijanja barjaka na Ravnoj gori – uzeli za Dan bezbednosti. Koliko cinizma u tome? Još jedan od brojnih dokaza komunističke krađe i prisvajanja tudjeg.«

In še: »Draža Mihajlović i Milan Nedić (zverski ubijeni od strane komunista posle preuzimanja vlasti!), danas iako mrtvi, podižu zajedničku optužnicu protiv svih neprijatelja srpskih. Prvo ime na toj narodnoj optužnici je Tito (Kominternina Tajna Internacionalna Teroristička Organizacija).«

Da ne bi bralcem vsiljeval lastnega mnenja in bi oni sami lahko ocenili, navajam v celoti v izvirniku »Ciljeve srpskog nacionalnog programa«:

Prvi cilj srpskog nacionalnog programa je uspostavljanje srpske državne teritorije

de jednostavno zaboraviše, koji maticu državu kune zbog grozne asimilacije kojoj su izloženi, kada ne smeju da pomeni poreklo, kad ih prekrstije nekršćani, kad ih raseljavaju oni koji su odavno pogubili svoje glave i sada sa srpskim narodom postupaju kao sa najgorim zamorčicima!

Treći cilj srpskog nacionalnog programa je zaštita Evrope od militantnog panislamskog divljanja, koje je zapretilo Evropi, čega sama Evropa nije svesna, baš kao što nije bila toga svesna pre ravno 600 godina kad su Srbi, i samo Srbi, masovno izginuli braneci ne samo sebe, već celu Evropu. Ta opasnost je baš u srcu ove države sa razradjenim mehanizmom daljeg ekspanzionizma preko cele Evrope.

Četvrti cilj srpskog nacionalnog programa je rušenje komunističnih sistema, kako u samoj Srbinoj Otadžbini, tako, pomaganje, svojim primerom, nacionalnom oslobođenju ostalih naroda u istočnoj Evropi, uspostavljajući na taj način parlamentarnu demokratiju, u kojoj će umesto »prava vladavine« biti »vladavina prava.«

Peti cilj srpskog nacionalnog programa je integrisanje u Sjedinjene Države Evrope.

Šesti cilj srpskog nacionalnog programa je vraćanje duga srpskim precima, koji nas kunu iz grobova do te mere, da je, od zaglušne kletve, koraknuo i kamen (umesto ljudi!), kad Srbi (jedini u Evropi) preseljavaju čak svoja groblja!

Sedmi cilj srpskog nacionalnog programa je otvaranje političkog ideala svakog pojedinog bića da nadje svoje mesto koje mu pripada po sposobnostima i po osnovu obrazovnog nivoa, dakle, nesmetan razvoj pojedinca, što je uslov napretka svake civilizovane zajednice.

Osmi cilj srpskog nacionalnog programa je onemogućavanje svake ideološke zloupotrebe bića srpskog u cilju nametanja blo kakvog srpskog bescilja.

Komentar tokrat odpade; menim namreč, da bi moral tokrat celo slepec spregledati!

Naj navedem še besede zgodovinarja akademika Vladi-

odmika, vse bolj mu raste ugled. O tem sem se prepričal na mnogih potovanjih po svetu. Boj proti Hitlerju, graditev Jugoslavije na avnojskih temeljih ter odločni »ne« Stalinu, so Titu zagotovili mesto med najpomembnejšimi osebnostmi dvajsetega stoletja. Trditve, da na Tita gledamo ikonografsko, so brezpredmetne, sicer pa – kaj pomeni ikonografsko? Kako gledati na Matijo Gubca v hrvaški zgodovini, na kneza Lazara v srbski ali pa na Washingtona v ameriški? Bil je preprosto – ljudski človek.

Toda, iskati izhod iz krize z detitoizacijo je isto kot zahtevati rušenje Himalaje!«

Kateremu Miloševiću verjeti?

... ki so pogoj za izhod iz krize in uspešen demokratični razvoj Jugoslavije kot federativne socialistične skupnosti enakopravnih narodov in narodnosti in enakopravnih svobodnih ljudi.«

To je med drugim napisal predsednik predsedstva SR Srbije Slobodan Milošević v pismu predsednikom predsedstev socialističnih republik.

Ob tem pa sem se spomnil njegovega znamenitega govora na Gazi Mestanu, ko ni niti enkrat izrekel besed Tito, federativna, narodnosti, Albanci, socializem pa je omenil le obrobno, medtem ko je, na primer, kar štirikrat omenil Cerkev in vero!

Sedaj sem v skripcih, kateremu od obeh Miloševićev naj verjamem?

Spet zavajanje javnosti

Jurišno pero beograjske DUGE Zoran Sekulić že spet zavaja javnost s svojim pisanjem. V DUGI (št. 401) je zapisal: »Vlada Anteja Markovića, kljub »kolosalnim rezultatom«, ki se najprej kažejo v »kolosalni inflaciji«, namerava napraviti še nekaj zares »kolosalnega«: želi znižati klirinški tečaj, nekateri trdijo, da tudi do 30 odstotkov! S to administrativno potezo bi bilo neposredno prizadeto gospodarstvo Srbije, za katero je znano, da je največji klirinški izvoznik. Medtem ko se dolar vrtoglavo dviga, med drugim tudi zaradi pritiska izvoznikov s Severa, katerih blago je usmerjeno na Zahod, so strokovnjaki izračunali, da bi znižanje vrednosti kliringa doseglo kar polovico deviznega dela posojila, ki ga je Srbija pravkar začela zbirati za svoj razvoj! Z drugimi besedami: denar se z Juga pretaka na Sever!«

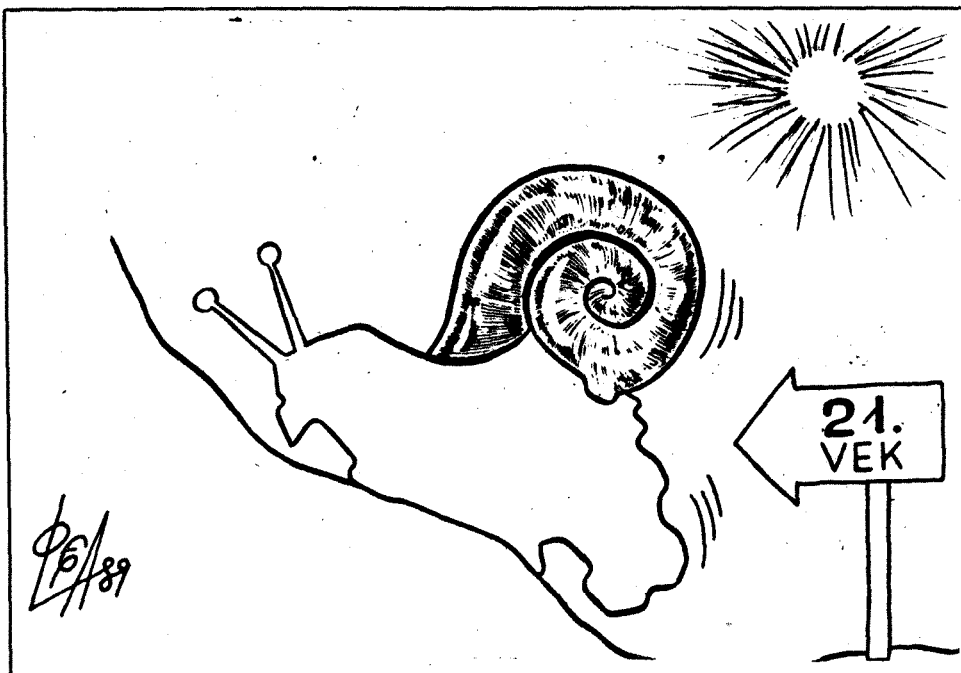
O tem, da je klirinški presežek sila močan spodbujevalec inflacije, zoper katero v Srbiji prav ihtavo zahtevajo takojšnje ukrepe Markovićeve vlade, pa niti besedice...

Sekulić pri svojem zavajanju javnosti sploh ni upošteval dejstev. Srbija je res bila največji klirinški izvoznik, vendar letos to ni več! V prvih petih mesecih letos je imela klirinškega izvoza največ Hrvaška (286 milijonov dolarjev), ožja Srbija 261, Bosna in Hercegovina 207, Slovenija pa 199 milijonov dolarjev.

Zato je Sekulićeva trditev, da se denar z Juga pretaka na Sever, zavestno zavajanje javnosti. Vendar pa jurišno pero DUGE pri tem svojem početju ni prav nič izvirno.

Že stari Rimljani so namreč pogruntali: »Calumniare audacter, semper aliquid haeret«, ali po naše: Obrekuje drzno, vedno se kaj oprime!

Vaš Sime

Ekološka katastrofa v Podravju

Narava, na križ pribita, odpusti nam!

79.500 prebivalcev odvisnih od kanglic in plastenk

Komaj so s prvih časopisnih strani izginile z velikimi, mastnimi naslovi ovekovečene vesti o katastrofalni vremenski ujmi v Halozah in Slovenskih goricah, katere posledice le s težavo odpravljajo, že se je v vzhodnem predelu Slovenije znova zavozlalo – tokrat je bil kriv človek. Zastupitev pitne vode s pesticidi na Dravskem polju je, po uradnih ocenah prizadetih občin ogrozila okoli 79.500 občanov, ki so se čez noč znašli pred doslej neznanim, vendar z nekaterih strani napovedanim problemom. Nesnaga iz številnih gramoznic, kamor so jo dovažali tako posamezni občani kot večje delovne organizacije, med njimi tudi Pinus iz Rač, je proniknila do podtalnice, do tega dragocenga vira pitne vode, ki so mu še do nedavnega privoščili domala mačehovski odnos – seveda ne edini v Sloveniji. Sprožen je bil preplah: voda je bila sto in večkrat bolj onesnažena, kot bi smela biti, ne glede na to, ali imamo zares zelo stroge predpise ali ne, kar navsezadnje niti ni tako pomembno, če stvari gledamo z zornega kota upoštevanja zakonskih določil, ki se jih izogibamo na tisoč in en način.

Rdeča luč preplaha je prvič zagorela 30. junija, ko so v črpališču Skorba, ki napaja s pitno vodo območje občin Slovenska Bistrica in Cirkovc na Dravskem polju, pri rutinskih analizah vzorcev vode opazili povečano količino pesticidov. Nekoliko pozneje se je povečana koncentracija teh snovi pojavila tudi v črpališču v Kidričevem. 6. julija so ustrezni občinski organi prepovedali uporabo vode iz teh črpališč za pitje in kuhanje.

»Takrat smo ocenili,« nam je dejal podpredsednik ptujskega izvršnega sveta Stanko Meglič, »da lahko pride do večjega onesnaževanja našega glavnega črpališča Skorbe, ki napaja tudi mesto Ptuj pa nekatere krajevne skupnosti na Ptujskem in Dravskem polju. Za vsak primer smo naredili načrt za primer izpada tega črpališča. Predvidevanja so se uresničila. Razen dveh vodnjakov, ki smo jih takoj izločili, je 21. julija republiški sanitarni inšpektor tudi za Skorbo izdal prepoved. Poskrbeli smo za prevezavo iz zbirališča v Lancovi vasi, ki še danes deluje, ter za prevezavo iz ormoške smeri, hkrati pa pozvali prebivalstvo na skrajno varčevanje. Ocenili smo, da bomo vzdržali krajše obdobje, bila je namreč sobota, ko industrija ni delala. Hkrati smo naredili vse, da bi lahko začeli preskrbovati prebivalstvo z vodo iz cistern. Takrat smo, v noči od petka na soboto, iz Ljubljane prepeljali dvajset hidrokontov, gumijastih cistern, ki jih je dala vojska (akcija je potekala prek republiškega štaba za civilno zaščito), in pritegnili v akcijo še gasilce, občinsko civilno zaščito, gradbenike, ki so začeli postavljati temelje za hidrokonte...«

Pričakujemo pomoč vlade!

Dotok vode je bil slab. Zgodilo se je, da so iz preskrbovalne verige izpadla cela naselja. Na dvignjenih območjih v višjih nadstropjih vode ni bilo več. 40 l/s, kolikor je dajal praktično edini razpoložljivi vir pitne, še neokužene vode v Lancovi vasi, je bilo odločno premalo, zato se je IS odločil za cisterne. Dobili so še dodatnih dvajset, iz zaklonišč so pobrali vse posode. Prek lokalne radijske postaje so obvestili prebivalstvo. Takrat so vključili tudi sanitarno vodo.

»V soboto,« je nadaljeval Stanko Meglič, »smo v cisterne prepeljali 400 m³ vode, dan pozneje 331 m³, v pone-

Stanko Meglič, podpredsednik IS skupščine občine Ptuj: »Odvračanje je poudarjati, da potrebujemo pomoč!«

Franc Predikaka iz občinskega štaba za civilno zaščito: »Pinusova vloga? Odgovor naj da stroka. Kolikor mi je položaj znan, se Pinus pri reševanju kriznega stanja ni kaj dosti odzval...«

Darja Lukman: »Za onesnaževanje Dravskega in Ptujskega polja se je vedelo že zdavnaj prej...!«

Vlado Premzl: »Pomoč vsakogar je bila dobrodošla in zato – o vojski vse najboljšje!«

deljek pa že nekoliko več, ker je bilo treba pokrivati še potrebe delovnih organizacij in tako ni prišlo do nikakršnih težav niti v proizvodnji niti pri preskrbi prebivalstva. V soboto je bilo v akciji 26 cistern, v ponedeljek pa že 31. Takrat smo prek republiškega štaba za civilno zaščito dobili še pet cistern iz murkosoboške občine. Povedati moram, da je koordinacija od republike do občine potekala povsem nemoteno in brezhibno.

»Kaj sedaj? Breme na ne zmoremo sami in seveda pričakujemo pomoč, solidarnost vse družbenopolitične skupnosti. Prva zagotovila smo s strani republike, kot veste, že dobili. Že pred to ekološko katastrofo smo se z izvršnimi sveti občin Slovenska Bistrica in Maribor-mesto dogovorili za regionalno povezavo vodovodnega omrežja s črpališčem Dobrovec v občini Maribor-Tezno, kjer so v tem trenutku na voljo kapa-

Kdo je dovolil spreminjati gramoznice v strupene jame?

Sredi stiske ljudi bezati po krivdi menda ni preveč vpludno, veliko pa jih je, takšen vtis smo dobili ob našem obisku, ki mislijo, da se bo treba s tem ukvarjati, ko se bodo razmere umirile (ali: ko se bo marsikaj pozabilo, izgubilo, zameglilo in ko bo odprt dovolj velik manevrski prostor za vsakršna sprenevedanja op. p.). Pravzaprav stara taktika.

Včasih je tudi vpludnost in pravila lepega vedenja dobro nekoliko odriniti.

Na vprašanje, ali je res možno pripeljati vodovod do ogroženih območij v enem do dveh mesecih, seveda ob zagotovilu, da bodo na voljo ustrezna denarna sredstva, Stanko Meglič odgovori pritrdilno; na dejstvo, da ljudje s prstom kažejo na Pinus iz Rač kot največjega onesnaževalca, ki je dolga leta spravljaj odpadke v gramoznice, pa zelo na kratko, da te podatke daje republiški komite za zdravstvo, zavod za zdravstveno varstvo Maribor ter veterinarska uprava. Pinus menda ostrini predpisov o, z zakonom določeni, zgornji meji vsebnosti strupenih snovi oporeka, češ da tako ostrih predpisov nimajo nikjer. Po tej logiki torej to pomeni, da so na stečaj odprta vrata za kršenje?!

Stanko Meglič: »Gotovo so bili ti predpisi potrebni in utemeljeni in dokler veljajo, jih je treba uveljavljati in spoštovati! Jaz bi vprašanje postavil drugače: kje so sploh razlogi, da se je lahko te strupene snovi odvažalo v gramoznice? Pred nekaj leti so obstajali določeni predpisi, kaj se lahko odvaž v te gramoznice in kaj ne.«

Preskrba z vodo poteka ne-

takšen način preskrbovanja z vodo morali uveljavljati vsaj še mesec dni, kako pa bo v resnici, bo odvisno od rezultatov analiz vzorcev vode v prihodnjih dneh in seveda od tega ali bo črpališče v Lancovi vasi ostalo neokuženo.«

Položaj držimo v rokah!

Megliču se je mudilo, na občini vlada nekakšno izredno stanje, telefoni rahljajo že zdavnaj zrahlijane živce, na štabu civilne zaštite nenehno hrešči oddajnik, ostareli kmet z Dravskega polja skoraj jokavo toži, da še sedaj nima urejene ceste, ki mu jo je v vremenski ujmi odnesel plaz... Ptujska ekologinja Darja Lukman skuša stvari zaokrožiti (»Če bi poslušali glas ljudstva, do tega zagotovo ne bi prišlo!«) s podatkom, da se je za onesnaženje Dravskega in Ptujskega polja seveda vedelo že zdavnaj prej, da že najmanj štiri leta obstaja zelo aktivna ekološka skupina, ki nenehno opozarja na te probleme, na ekološko obremenitev obeh polj in je bila močno izpostavljena že ob razpravah o avtocesti, ki bi direktno prerezala vodne vire...

»Opozarjali smo na odlagališča rdečega blata, na kislost, na prisotnost težkih kovin, berilija, kadmija, kroma, niklja, svinca, vanadija... Zahtevamo katastrofne onesnaževalce. Problem seveda ni v denarju, kot hočejo nekateri prikazati, pač pa v temeljiti povezavi informacij. Na vse to je opozarjal tudi letošnji ekološki tabor. Našli smo 280 odlagališč, čeprav razpolaga občina z dosti manjšim številom – 160, v polovici občine. V odvoz odpadkov v ptujski občini je vključenih le 25% prebivalstva.

Naše pobude so bile vse predolgo skoraj popolnoma ignorirane, četudi so se že la-

S Francem Predikako iz občinskega štaba za civilno zaščito se tako rekoč skrijeva v zatišje.

Ekološka katastrofa je Ptujčane soočila s kruto resnico, ki ji tudi rzlične vaje niso kos, poudarja sogovornik, in istočasno ocenjuje, da so položaj držali – in ga še – trdno v rokah. Že pred tem so se spoprijeli s posledicami vremenskega divjanja na področju Haloz, ki je, po še ne natančnih ugotovitvah, »odnesla« kar 22% bruto družbenega proizvoda občine. Ugodno ocenjuje tudi prav vse, ki so sodelovali v akciji, pohvalno se izraža o deležu vojske. Ta je menda dala okoli 45 cistern (vseh je okoli 120). Čeprav so predvideli po pet litrov vode na prebivalca, je lahko, tako se je izkazalo na terenu, dobe kolikor je potrebujejo.

Če so bili ob vremenski katastrofi očitki, da so se republiški funkcionarji dokaj pozno prikazali na ogroženem terenu, po sogovornikovem mnenju neupravičeni, to sedaj zagotovo ne drži.

In Pinusova vloga? »Odgovor naj da stroka... Kolikor mi je položaj znan, se Pinus pri reševanju kriznega stanja ni kaj dosti odzval...!«

Skočili smo v Kidričevo, v srce prizadetosti, med hidrokonte in, kot smo mislili in predvidevali, jezne in prizadete ljudi. Plave, gumijaste posode, ki smo jih srečali že na Ptuju pa tudi ob poti, ljudje s kanglicami, lonci, plastičnimi posodami, »romarji ekološke nemarnosti in malomarnosti«, kot je dejal eden mnogih »nalivalcev« vode v Njivercah – nevsakdanja slika plačevanja davka človekove ravnodušnosti do narave, ki je tokrat pokazala zobe.

Vlado Premzl razčlenjuje potek dogodkov. Pove, da so po prvem obvestilu takoj reagirali, da pa so pozneje ljudje pogrešali informacije. Na pomoč jim je takoj priskočila TGA (tovarna glinice in aluminija) in ptujski garnizon. Vojaki nosijo vodo starejšim in bolnikom pa tudi tistim v višjih nadstropjih pomagajo. Oskrba je redna, ljudje so zadovoljni.

»Da bo do vsega tega nekoč moralo priti, smo nekako slutili. V Kidričevem, kjer smo že pred tem ustanovili odbor za zaščito Dravskega polja, je ekološka zavest ljudi na zavidljivi ravni – zaščita našega polja mora biti dolgoročna usmeritev, skrunjenje narave naj se čimprej, takoj konča.

Kolikor vem, je ptujska mladina na ta vprašanja zahtevala odgovor že zdavnaj, vendar je očitno naletela na gluha ušesa. Vsi vemo, da je na Dravskem polju ogromno urejenih (kaj je to, urejeno?) in neurejenih, divjih odlagališč in smo o tem govorili tudi naglas. Žrtev so postali že gozdovi. Nikakršne kontrole ni.«

S Franjem Majerčičem, tajnikom KS Kidričevo, greva med ljudi. In spet se nanizajo vprašanja, kot jagode na molku. Zakaj smo bili tako pozno obveščeni? Zakaj se nihče ni odzval na opozorila? Komu je potrebno odločanje mima nas? Kdaj bomo končno izvedeli resnico o Pinusu in kako je s krivdo tistih, ki imajo odločanje v svojih rokah? Vso kdo za vse te milijarde, vso to nesrečo, res odgovarjal? **Milenko Strašek**

V centru Kidričevega je z vodo priskočila na pomoč vojska iz ptujskega garnizona. Vode je, kot zagotavljajo ljudje, dovolj, le prenašati jo je bolj težko, predvsem pa nikomur ni jasno, kaj bo jutri.

citete 100 l/s. To je prva in najpomembnejša naloga ta hip in tudi rešitev, nekoliko kratkoročnejša sicer, pomembnejša pa je dolgoročna sanacija razmer na Dravskem polju.

Vremenska ujma nam je prinesla ogromno stroškov, ki jih prav tako ne bomo zmogli sami, ekološka katastrofa jih je še povečala. Pri takšnem načinu preskrbe z vodo, kot smo jo imeli do sedaj, torej s hidrokonti, smo mesečno ob sedem novih milijard samo v ptujski občini, ki zagotovo ne sodi med najbolj razvite!«

moteno, vprašanj pa je cel kup. Kot točkasta sistema onesnaževanja sta dosedaj odkriti dve jami, jama Pri križu, ki jo sanira (odvoz onesnaženih plasti in sežiganje v Pinusovi peči) vodno gospodarstvo Ptuj, in Kozoderčeva jama, ki se je mora lotiti Pinus.

Stanko Meglič: »Mi seveda ta hip ne moremo reči, da je Pinus največji krivec. Postopki za ugotavljanje krivde so, kot veste, znani, stvar ima v rokah uprava za notranje zadeve, ko bo vse jasno, bo o tem obveščena tudi javnost. Predvidevamo, da bomo

ni pojavili podobni problemi, vendar lokalno omejeni, v mariborski občini, ki pa je, po našem mnenju, ekološko popolnoma indiferentna in – neosveščena. Popolnoma drugače je s krajani Kidričevega, kjer smo imeli ekološki tabor in kjer so tudi ustanovili odbor za zaščito Dravskega polja. Dali smo tudi podporo pobudi za neodvisni ekološki inštitut. Res je, da obstaja dolgoročna zaščita Dravskega polja, ni pa konkretnih potez, zato se bojimo, da bo z gradnjo regionalnega vodovoda problem celostne zaštite porinjen na obrobje.«

Triglav – simbol boja in svobode

Pohod, kakršnega si še želimo

»Tudi v četrto naj bo srečno!« – tako nekako smo zaželeli srečno pot udeležencem četrtega spominskega pohoda borcev in mladih na Triglav. In res: začel, potekal in tudi končal se je srečno! Ko smo se v soboto, 22. julija, na sam praznik – dan vstaje slovenskega naroda, vrnili na Rudno polje, kjer je bil tudi sklepni del pohoda, so skrbi okoli pohoda izginile, mnogim pa bodo še dolgo ostali v spominu vtisi in doživetja, za kar sta poskrbela lepo vreme in dobra organizacija. Pisati o občutkih in vtisih z gora je skoraj nemogoče. Morate jih doživeti: in slednje velja tudi za pohod na Triglav.

Rudno polje 20. julija. Pri tamkajšnji vojašnici je bilo že tistega dne zvečer živaho, saj so prišli že prvi pohodniki, ki so bili gosti vojakov, starešin in pa tabornikov, katerim so se brž priključili borci – po-

kovo kočo in s soncem obsijan Triglav. Tu je bil cilj okoli dvajset pohodnikov druge variante, kar je bila novost in tudi modro ravnanje tistih, ki se dvomili o svoji telesni vzdržljivosti, ki je potrebna

poskrbeti za ležišče, saj je kazalo, da bo za vse tiste, ki so se tega dne znašli na Kredarici, le-teh premalo. Toda Gregor Klančnik je brž vzel stvar v svoje roke in zadeva s prenočišči je bila urejena. Zvečer je bila še krajša spominska slovesnost in kulturni program z ubranim petjem pevcev okteta Simon Gregorčič. Seveda brez harmonike ni šlo, sa se je tovariško srečanje zavleklo pozno v noč.

Sobota, 22. julija v zgodnjih jutranjih urah. Vreme

bližno ob istem času so prišli tudi mladi iz Trente oz. Tolmina in doline Vrat. Med nas so se pomešali tudi planinci z vseh koncev Evrope, tudi trije iz daljne Japonske. Gneča ob Aljaževem stolpu je bila vse večja in čas je bil, da se počasi odpravimo proti Planiki. Krajša slovesnost

z nagovorom dr. Leva Svetka pa obvezni krst za tiste, ki so prvič prišli na oči Triglav, in že se je kolona pohodnikov spuščala proti malemu Triglavu in Planiki. Težavna so bila predvsem srečanja s kolonami planincev, ki so ubrali isto pot kot mi, vendar se je vse končalo s pozdravljanjem in

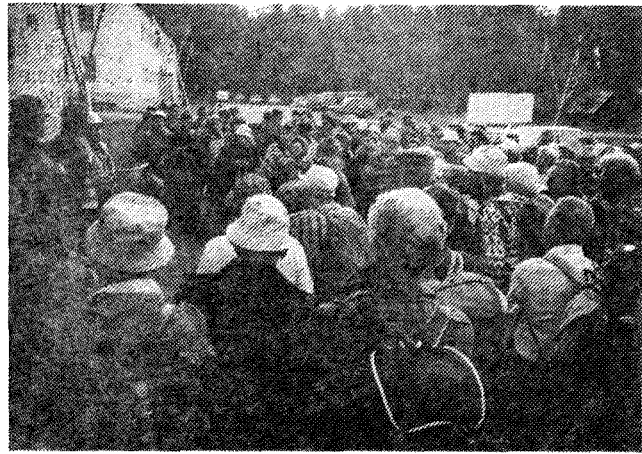

Fotoaparati so »skljocali« in vsakdo si je želel imeti sliko za spomin s Triglava. Britje sicer ni obvezno, je pa na višini 2864 metrov nekoliko nenavadno.

tažnega zapisa moramo zapisati naslednje sporočilo vseh pohodnikov: »Hvala in čestitka vsem: organizatorju OK SZDL Tolmin, pokrovitelju Zavarovalnici Triglav in delovnim organizacijam, ki so pomagale pri izvedbi, vodji pohoda podpolkovniku Slobodanu Lončarju in njegovi planinski enoti vojakov, Planinski zvezi Slovenije, Planinskemu društvu Matica, gorskim reševalcem iz Ra-

zanskemu pevskemu zboru, ki je navdušil občinstvo.«

Poključke gozdove smo pustili s prijetnim vtistom in predvsem zadovoljni, da se je tudi letošnji pohod tako srečno končal in to že četrto zapored. Pohod borcev in mladih prijetno odmeva po vsej Sloveniji pa tudi v zamejstvu. To pa je največje priznanje organizatorjem pa tudi udeležencem pohoda, saj leta tudi

Četrty spominski pohod za borce se je pričel na Rudnem polju. Še zadnji napotki in pozdravne besede organizatorja in kolona 140 pohodnikov je krenila proti Velemu polju.

Nekaj pred deveto uro smo zagledali Vodnikovo kočo in s soncem obsijan Triglav. Vodnikova koča pa je bil cilj pohodnikov druge variante.

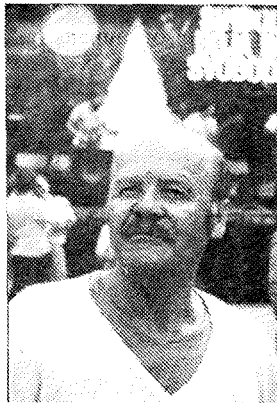
Sobota, 22. julij. Že v zgodnjih jutranjih urah se gre na vrh! To pravilo je veljalo tudi za pohodnike 4. spominskega pohoda. Tudi klini in vrvi so zdržale, za kar gre zaslugi markacistom.

hodniki in noč je kmalu minila. Naslednjega dne, v petek 21. julija zjutraj, pa se je začelo zares. Nekaj po šesti uri se je pričel četrty spominski pohod, pohod pričakovanj pa tudi negotovosti, saj je kremežljivo vreme nekaj časa zastiralo pogled na borske vršace. Bolj se je kolona pohodnikov premikala proti Velemu polju, bolj se je nebo jasnilo in nekaj pred deveto uro smo že zagledali Vodni-

za vzpon na oči Triglav. Dvajseterica nam je zaželela srečno pot in vrnitev. Vzpon do Kredarice je minil v dolgih dveh urah, to pa je bil tudi cilj prvega dne pohoda.

Pri Triglavskem domu na Kredarici pa je bilo živahno, kot že dolgo ne. Tu so nas pozdravili planinci iz vseh vetrov. Utrujenosti ni bilo opaziti, pa čeprav je bila povprečna starost pohodnikov okoli 60 let. Najprej je bilo treba,

Kaj so povedali po prihodu na Rudno polje

Ivan Štular-Čiro

Med pohodniki je bil tudi Ivan Štular-Čiro iz Podnarta, borec Prešernove brigade in še invalid po vrhu. Tudi tokrat se je povzpел na sam vrh Triglava. »Vsekakor sem zelo srečen pa tudi zadovoljen, da sem kljub invalidnosti premagal Triglavsko strmino. Prav pristrčno je to tovarštvo med pohodniki, saj smo pomagali drug drugemu, tako pri vzponu kot pri spustu. Mislim, da takega tovarštva v dolini

ni, ker čedalje bolj postajamo tuji drug drugemu. V posebno veselje so mi bili mladi, ki so se letos priključili pohodu in prepričan sem, da bom ob Aljaževem stolpu še občudoval lepote gora.«

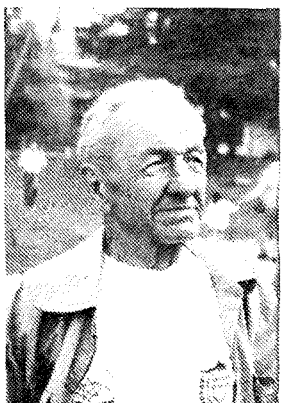
Rok Pančur

»Radovljiška ZSMS nas je spodbudila, da smo sodelovali pri izvedbi programaletošnjega pohoda borcev in mladih na Triglav.« je pripovedoval Rok Pančur, tabornik

Poključkega odreda Gorijske. »Se pred prihodom borcev – pohodnikov na Rudno polje smo postavili svoj tabor in se lotili taborniških veščin. Zvečer pa smo se ob tabornem ognju pogovarjali z borci. Bilo je lepo. Veseli smo, da so tudi borci prisluhnili našim zgodbam, zato je noč iz četrta na petek minila zelo hitro. Takih večerov in srečanj si taborniki vsekakor želimo in upam, da nas bodo še povabili medse, je sklenil svoje misli Rok, mi pa še dodajmo, da so taborniki Poključkega odreda lahko za zgled mnogim tovrstnim organizacijam.

Ignac Laharnar

Ignac Laharnar je nekdanji borec 3. Prekomorske brigade, doma iz Pečine na Šentviški planini. Na vrh Triglava je stopil prvič. »Ni mi žal za napor, ki sem ga vložil v plezanje in spust. Ob tej priložnosti se moram zahvaliti organiza-

torjem, ki so se potrudili, da smo bili borci deležni lepote in doživetij, tako na poti kot na vrhu Triglava. Če bom zdrav, se bom pohoda še udeležil, saj sem po Triglavu hrepenel ves čas vojne, do današnjih dni. Končno se mi je želja le uresničila. Obveznemu krstu, ki sta ga z vso resnostjo opravljala brata Tolazija, pa sem se vendarle izognil,« je sklenil svojo pripoved naš tretji sogovornik Ignac Laharnar.

kot naročeno, v stenah očaka Triglava pa je bilo že polno planincev, ki so se vzpenjali proti vrhu. Čedalje več jih je bilo. Tudi mi smo se poslovili od Kredarice in ho-ruk na Triglav. Nekaj pred osmo uro smo bili že pri Aljaževem stolpu. Tam pa gneča, kakršne planinci ne pomnimo! Pri-

željami za srečno pot. In srečna je bila vse do Rudnega polja, kamor smo priseli nekaj po 14. uri in kjer so nas že čakali številni gosti, predstavniki družbenopolitičnega življenja podtriglavskih občin, JLA in mnogi drugi, ki so se tega dne znašli na Pokljuki.

Ob koncu tega fotorepor-

dovljice, vojašnici na Rudnem polju, tabornikom podtriglavskih občin in predsedniku slovenske mladine Jožefu Školču, ki je govoril na sklepni slovesnosti in nenazadnje nastopajočim: oktetu Simon Gregorčič iz Kobari- da, folklorni skupini Razor iz Tolmina in tržaškemu Parti-

tokrat niso bila ovira. Želimo si, da bi tudi peti spominski pohod prihodnje leto, ki ga bo organizirala radovljiška občina, tako uspešno kot vsi dosedanji. Do takrat pa planinski: Zdravo!

S peresom in fotoaparatom se je trudil Jože Čurin

Po krajši slovesnosti in krstu tistih, ki so bili prvič na Triglavu se je kolona začela spuščati proti Malemu Triglavu in Planiki.

Sklepna slovesnost na Rudnem polju, kjer je bil tudi sklenjen četrty spominski Pohod borcev in mladih na Triglav.

Prva in Druga lovska eskadrilja NOVJ

V počastitev 45-letnice ustanovitve letalskih prekomorskih enot NOV Jugoslavije je Muzej jugoslovanskega letalstva iz Beograda pripravil dokumentarno razstavo z naslovom »Prva in Druga lovska eskadrilja NOVJ«. Razstavo je pripravila profesorica zgodovine Biserka Isaković, kustosinja muzeja.

Odprija razstave v Pokrajinskem muzeju v Kopru se je udeležilo več kot 150 nekdanjih letalcev-borcev NOVJ iz treh občin slovenske Istre in zamejstva ter predstavniki DPO in SO iz Pirana (domicilna občina), Izole, Koprca, Obale in od drugod. Prišle so tudi delegacije pokrajinskega odbora VZPI-ANPI iz Trsta pod vodstvom Artura Calabria, letalske enote JLA, ki nadaljuje tradicije 1. lovske eskadrilje NOVJ pod vodstvom podpolkovnika-pilota Alda Zeca in zastopnik poveljstva vojnega letalstva in protiletalske obrambe JLA.

Razstavo (60 eksponatov s podnapisi v slovenskem, italijanskem in srbsko-hrvatskem jeziku) je odprl Salva-tor Žitko, direktor koprškega muzeja, predstavila pa jo je tovarišica Biserka Isaković, ki je med drugim povedala, da je le-ta potujoča in bo postavljena tudi v Brežicah, Splitu, Zadru in drugod, tj. v krajih, v katerih so letalske enote JLA, ki nadaljujejo tradicije NOB prekomorskih letalskih enot NOVJ. V imenu skupnosti borcev letalcev – prekomorcev je v italijanščini spregovoril Lucijan Purič (med vojno pripadnik 1. lovske eskadrilje NOVJ). Na koncu slovesnosti pa je zastopnik poveljnika vojnega letalstva in protiletalske obrambe JLA, podpolkovnik Božo Arandjelović, izročil spominske knjige s posvetilom kot priznanje za uspešno opravljeno delo pri ohranjanju in razvijanju tradicij letalskih enot vojnega letalstva in protiletalske obrambe. Knjige Titovi ratni letovi, Vazdušne bitke za ranjence in

Čuvari neba so prejeli: Stojan Troha, Alojz Dekleva in Edo Grmek (vsi iz Pirana), Albin Kocjančič (Sežana), Mirko Gabrijelčič (Nova Gorica), Andrej Seljak (Idrija), Branko Drožina in Lucijan Purič (oba iz Koprca), Stanko Vodopivec (Trst), Janko Perat (Ljubljana), in Jakov Skokandić (Split). Srebrno plaketo poveljstva vojnega letalstva in protiletalske obrambe pa je dobil Duje Bulj, letalski polkovnik JLA v pokoju iz Splita.

Letalstvo NOV Jugoslavije je bilo ustanovljeno z ukazom Vrhovnega štaba NOV Jugoslavije, 14. oktobra 1943. S tem aktom je bila določena ustanovitev Prve letalske baze, katere naloga je bila urediti letališča in zbrati letalsko osebje bivšega jugoslovanskega letalstva. To je bil temeljni kamen, na katerem se je začelo razvijati naše novo letalstvo.

Toda partizani so imeli tudi pred tem nekaj svojih letal. Tako je 21. maja 1942 letel iz Banja Luke v Prijedor pilot Franjo Kluz, istega dne mu je sledil tudi pilot Rudi Čajavec z letalskim mehanikom. Prvo borbeno akcijo so prav ti izvršili 4. junija 1942. Tedaj je bilo letalo Rudija Čajevca zadeto in pilot ranjen (po kratkem boju z ustaši si je Rudi Čajavec z zadnjim nabojem sam vzel življenje). Franjo Kluz je zadnjo akcijo opravil 4. julija 1942, dva dni kasneje pa je njegovo letalo, skrito v gozdu, izsledil nemški pilot in ga zažgal. Pilot Kluz je nadaljeval boj v naši Prvi lovski eskadrilji NOVJ in je padel 14. septembra 1944 pri Omišu.

K razvoju našega letalstva je pripomogla zavezniška pomoč. Prve pogovore o zavezniški pomoči je imela naša vojna misija decembra 1943 s tedanjim polkovnikom Vladimirjem Velebitom na čelu. Do podpisa pogodbe o šolanju letalskega osebja in ustanovitve prvih eskadrilj pa je prišlo šele 12. marca 1944 v Vrhovnem štabu v Drvarju.

Prva letalska baza je imela svoj sedež v Livnu in je začela takoj izbirati letalce iz vseh dosegljivih območij Jugoslavije. Do začetka decembra 1943 se je zbralo več kot 60 letalcev, največ iz Bosne in Hrvatske. V tem času je iz Slovenije odpotovala prva skupina 32 letalcev, namenjenih v Livno. Prva letalska baza je pretrpela dva huda udara: dne 27. novembra 1943 so Nemci napadli letalo naše vojne misije, ki jo je vodil Ivo Lola Ribar, drugič pa so napadli 6. decembra 1943. V tem boju je padlo 23 letalcev. Letalci iz Slovenije so se zdaj preusmerili na dalmatinsko obalo in se pridružili razbiti skupini iz Livna. Prek Visa so prispeli v Italijo, kjer je število letalcev naraslo na 250.

Razen letalcev, ki so služili v bivši jugoslovanski vojski, so se novemu letalstvu pridružili tudi primorski Slovenci, ki so bili prej v italijanskem letalstvu ali pa v internaciji, zaporih in podobno. V Carovingu pri Brindisi so ustanovili svojo pilotsko, izvidniško in mehanično šolo. Od tod je v Afriko odpotovala skupina 255 letalcev, ki so se nato zbirali na letališču Benina pri Bengaziju. Prva je tja prispela skupina več kot 300

Posnetek iz hidrobaze jugoslovanske hidroeskrilje v Abukirju v Afriki, ki je nastal leta 1941. Od desne proti levi so: Aleksandar Marković, vodja upora in eden najbolj izpostavljenih oficirjev bivše jugoslovanske vojske (stoji). Padel je 3. maja 1944 na letališču Benina kot pilot prve eskadrilje NOVJ. V sredini je pilot Leopold Ankon, ki je padel 25. septembra 1944 pri vasi Vrgorac. Tehnični oficir pa je bil Franjo Lolić. Vsi trije so bili organizirani pripadniki NOG in pripadniki prve lovske eskadrilje NOVJ v Benini v Afriki.

letalcev iz Kasfareeta, ki se je že 1. decembra 1943 uprla in ustanovila prvo enoto NOV Jugoslavije. Iz teh dveh skupin sta bili ustanovljeni 1. in 2. lovska eskadrilja NOVJ. Tudi iz Alžirije se je eskadrilja priključila skupina 118 letalcev, mehanikov in radi-stov.

Prva lovska eskadrilja je bila ustanovljena na podlagi dogovora med polkovnikom Francem Pircem, ki je bil tedaj predstavnik letalstva NOVJ, in letalskim maršalom, sirom Keithom Parkom, predstavnikom britanskega letalstva. Datum ustanovitve je bil 22. aprila 1944, in sicer z ukazom »LWE MAAF 6300« z dne 1. februarja 1944. Eskadrilja se je v okviru britanskih letalskih sil imenovala »No. 352 (Yugoslav) Squadron RAF«, naši letalci pa so jo uradno imenovali »Prva lovska eskadrilja NOVJ«. Ko je odšla na fronto, je štela 16 letal tipa »spitfire V« (skozi eskadriljo je šlo skupaj 33 letal »spitfire V«, druga letala – 4 harvardi, 27 hurricanov

in 65 spitfirov, pa so ostala v Afriki).

Druga lovska eskadrilja je bila ustanovljena na podlagi istega dogovora kot Prva. Datum ustanovitve je bil 1. julij 1944, z ukazom »ME air Orden 11192« z dne 7. julija 1944. Uradni naziv te eskadrilje pri zaveznikih je bil »No. 351 (Yugoslav) Squadron RAF«. Naši letalci so jo uradno imenovali »Druga lovska eskadrilja NOVJ«. Pred odhodom v boje je štela 16 letal »hurricane IV« (skozi eskadriljo je prav tako šlo veliko drugih letal, ki so jih po urjenju pustili v Afriki).

Eskadrilji sta operirali v sestavi britanskega letalstva (281. Winga – BAF Balkan Air Force), toda bojevali sta se na jugoslovanskem ozemlju od Trsta do Črne gore in od Save do Jadranskega morja. Skupaj sta izvršili 2180 bojnih poletov in 593 bojnih nalog (skupno je padlo 13 pilotov). Po končani vojni, 18. maja 1945, so iz eskadrilj, ki so prišle iz Afrike, in čete mehanikov ustanovili Prvi lovski

polk (v Prvi lovski eskadrilji je bilo 293 mož, v Drugi lovski eskadrilji 223, v četi mehanikov pa 83 mož, skupaj v polku 609 mož).

Drugi prekomorci (skupaj 1602 mož) pa so bili v Afriki razporejeni v Prvo letalsko bazo (104), v razne enote RAF (100), v letalski odred NOVJ pri RAF v Alžiriji (v Maison Blanche 1235 in v Blidi 257 mož). Temu številu moramo dodati še 183 mož padalskega bataljona, 490 mož letalskega mladinskega bataljona (od teh se jih je 171 priključilo v Gravini, ostali so prišli iz 5. korpusa NOVJ).

V jeseni 1944 je bilo 1602 letalcev iz Alžirije poslanih čez Črno goro, Sandžak na sremsko fronto, in sicer kot dopolnitev novoustanovljenih letalskih enot, ki so jih naši prevzeli od Rdeče armade. Tako so primorski Slovenci (teh je bilo 850, ostali pa so bili istrski Hrvati) v 11. lovske in 42. jurišni diviziji ter v 9. letalski bazi prispevali svoj delež za osvoboditev domovine.

Albert Klun

Potovanje s člani KO ZB NOV Vodovodni stolp iz Kranja Obisk na Pohorju

Organizacija ZB Vodovodni stolp iz Kranja se je odločila, da bo letos organizirala izlet na Osankarico na Pohorju. Borci smo se 8. julija zbrali pred Osnovno šolo Simon Jenko in z avtobusom krenili že v zgodnjih jutranjih urah proti Brniku in naprej proti Kamniku. Vreme nam ni bilo naklonjeno, vendar je bilo razpoloženje že na začetku zelo dobro. Hitro je naš avtobus »grizel« kilometre pred seboj, in kmalu smo bili v Tuhinjski dolini. Vodja izleta nas je sproti seznanjal s kraji ob poti, njihovimi znamenitostmi pa tudi vlogo v NOB. Z zanimanjem smo sledili krajem in planinam okoli njih in kaj kmalu smo bili v Motniku, kjer sem med NOB organiziral miting, ki pa so ga Nemci z hudim napadom kmalu prekinili. Tedaj se nam je uspelo varno umakniti v smeri Menine planine, zdaj pa takšne nevarnosti ni bilo. Ko smo spet prispeli na glavno cesto Ljubljana – Celje, smo že bili na Vranskem. Vransko je odigralo pomembno vlogo med NOB in tudi ta kraj me je spomnil na boje Pohorske, ali Zidanškove ter Šlandrove brigade, ki so tu delovale od Gore Oljke preko Menine planine pa tja do Mrzlice nad Trbovljami. Še živo se spominjam našega zadnjega napada na Vransko, kjer smo zajeli okoli 400 nemških policistov, v gradu pa uničili gestapovsko postojanko in posadko, čeprav so se nam nemški tanki že bližali. Naš plen je bil zelo velik, toda porodilo se je vprašanje, kam

s tolikimi ujetniki. Nabrali smo nekaj zasilnih oblačil, kajti njihove uniforme smo potrebovali, snemali smo celo stara oblačila s strašil na njivah in tedaj sem dejal ujetnikom: »No, zdaj smo pa mi »Herrenvolk«, vi pa »Untermenschen«! Vsi so se tresli od strahu, da jih bomo postrelili, jaz pa sem jim rekel, da ujetnikov, ki so se strahopetno predali brez boja, ne bomo streljali. Pa mi niso verjeli. Dejal sem jim, da jih bodo verjetno ustrelili njihovi, ker so se pustili ujeti.

Eden od njih je tedaj stopil k meni in me prosil, naj ga ne streljamo, saj ima doma štiri mladoletne otroke in ženo. »Pa o tem razmišljaš šele zdaj,« sem mu rekel, »ko ti gre za življenje?« Mnogo naših je padlo prav zato, ker niste mislili tako, kot zdaj razmišljaš ti. Prizanešeno ti bo, in če se boš izogibal vaših vojakov, boš morda še videl svojo družino.

Če pa te bodo ujeli tvoji, je vprašanje, če boš ostal živ. Tedaj je komandant izdal povelje, naj se vsi ujetniki postrojijo pred našimi strojnimi, ki so bile razporejene na položaju. Videl sem njihov strah in ugibal, ali bo komandant držal besedo, da bo ujetnike spustil ali pa bodo imele zadnjo besedo nastavljenе strojnice. Ujetniki so dajali žalosten vtis v capah, ki so jih imeli na sebi in kmalu je bilo slišati povelje »na levo krug«, ki ga je tolmač prevedel še v nemščino. Obrnili so se in tedaj zaslišali povelje »vorwärts marsch, marsch!« Ujetniki niso vedeli, kaj bi storili,

Osankarica – spomenik padlemu Pohorskemu bataljonu

obračali so se nazaj in gledali, če mitraljez meri v njih. Ko so se prepričali, da je vse mirno, so brž stekli proti gozdu. Med potjo pa so se večkrat ustavili in gledali nazaj, če bomo streljali. Pa nismo streljali, gledali smo uboge starčke, ki so bili vsi že zelo v letih, kako se negotovo gibljejo proti gozdu, ko pa so dosegli gozd, so se obrnili proti nam in vsi v en glas zavpili: »Danke schön partizanen!« V hipu so pozabili, da so nas še do tistega trenutka klicali »banditen«! Ko smo jih na

Vranskem dvigali iz postelj, so presenečeni vzklikali: »O jej, die partizanen sind da!« Tudi tedaj smo bili zanje »partizanen« in ne »banditen«. Ne vem, če so se vsi srečno vrnili na svoje domove, vendar sem nekje globoko v sebi začutil, da smo ravnali človeško, in da smo Nemcem dokazali, da smo po tej plati boljši od njih. Na žalost so Nemci na Pohorju z bataljonom ravnali drugače, krvoločno. In tja nas zdaj vodi pot iz Vranskega. Preko Vojnika in Konjic smo se usmerili v Žreče,

Do pozne starosti je ohranila vero v življenje

Pred nekaj dnevi sem obiskala Marijo Ivančič, ki je prejšnji dan praznovala svoj devetdeseti rojstni dan. V sobici je bilo polno lepih rož in daril ter drobnih pozornosti, ki so ji jih ob visokem jubileju izkazale njene hčerke in ljubljene vnuki. S toplimi besedami mi je povedala, da je ta svoj praznik zadovoljna in srečna praznovala s svojci na domačiji v Rošpohu, ki je bila nekoč last njenega očeta. Zelo je bila ganjena, ko sem ji v imenu ZB v KS »Prežihov Voranc« čestitala in ji izročila skromno darilce. »Ja, sem pa zares vesela, da ste se spomnili name.« Povedala mi je, da se je rodila v vasi Lanišče pri Buzetu in Istri. Ko je bila stara eno leto, ji je umrla mama. Njen oče se je kaj kmalu spet poročil in v tem zakonu se je rodilo deset otrok, s katerimi je imela tudi Marija dosti de-

la, skrbi; postala jim je druga mama, saj so jo kar naprej klicali in prosili, naj jim stori to in ono. Življenje takrat je bilo težko, zaslužka ni bilo – in toliko lačnih ust je čakalo, da se napolnijo! Včasih so bili kar vsi nekaj časa v gozdu, kjer so delali oglje in ga potem prodajali po bližnjih mestih, da so se lahko preživljali. Spomini na njeno otroštvo so bridki – brez ljubezni pravih staršev in topline doma je doraščala v nenehnem delu in skrbi za njene številne polbrate in polsestre, v borbi za vsakdanji kruh. V tem hudem, kriznem času leta 1914 jih je zapustil še oče in šel v Ameriko. Življenje je postalo še trše in petnajstletna Marija se je izčrpavala in skrbela, da niso umrli od gladi, kajti včasih so bili tako lačni, da so tolkli ječmen in koruzo, vse zmešali z vodo in pekli ne-

kakšne pogačice. Sorodniki so jim včasih kaj poslali, a navadno ni ničesar ostalo zanjo, vse je razdelila drugim. Bila je brez mladosti in čutila se je zapostavljeno in bedno. Hrepenela je po majhni sreči, po toplini, ki jo je pogrešala vse življenje in leta 1922. se je res poročila z delavcem, pastirjem Tomažem iz iste vasi v Istri. V zakonu sta se jima rodili dve hčerki. Takrat je

nekoliko zaživela in se sprostila v materinstvu, ki jo je vso prevzelo, čeprav življenje ni bilo lahko.

Leta 1926. se je vsa družina v upanju, da bodo drugod boljše živeli, preselila v Kamnico pri Mariboru, kjer se je mož zaposlil kot priložnostni gradbeni delavec. Tudi Marija Ivančič ni držala križem rok in je poprijela za delo povsod, kjer je bilo potrebno. Tu so se jima rodile še tri hčerke. Kljub številnejši družini sta si prisluzila toliko denarja, da se jima je uresničila dolgoletna želja. V Košakih sta kupila majhno posestvo. Po dolgih letih trpljenja in garanja so končno imeli svoj dom. Žal njihova drobna sreča ni trajala dolgo. Leta 1943. so njenega moža Nemci zaradi sodelovanja v NOG zaprli. Že pred vojno so v njihovo hišo zahajali predvojni komunisti, saj so našli tu zatočišče in pomoč. Mož so odpeljali v koncentracijsko taborišče Dachau, od koder se ni več vrnil. Ob osvoboditvi je na poti domov umrl. Tako so se

njene sanje o skupni sreči v svobodi za vselej razblinile, in ostala je sama s petimi mladoletnimi hčerkami. Čeprav šibka, ni klonila, ni izgubila vere v življenje. Kot med vojno, je tudi sedaj zbrala vse moči in z idealizmom in pogumom pomagala povsod, kjer je bilo potrebno, predvsem v Vinarski zadrugi, v odboru AFŽ in drugod. Tudi njene hčerke so bile povsod aktivne in zavedne, saj so bile vzgojene v naprednem duhu.

Leta 1955. je Marija Ivančič posestvo prodala in živela enkrat pri eni, drugič pri drugi hčerki. Zdaj že osemindvajset let živi pri hčerki Veri v Mladinski ulici v Mariboru. Dobro se razumeta in je zadovoljna, čeprav jo pesti bolezen srca, imela je tudi pljučno embolijo, težko hodi in noge ji slabijo. Hudo ji je, da ne more biti dosti zunaj, da nima balkona, na katerem bi mirno sedela in opazovala naravo. Tako pa ji družbo dela predvsem njen hčerka Vera, ki zelo lepo skrbi zanjo in jo neguje. Večkrat jo obiščejo še druge

hčerke in vnuki, ki se jih še posebno razveseli. Pravi, da je zdaj s svojim življenjem še kar zadovoljna, čeprav ji je hudo, da je jugoslovanska ideja v krizi, da se dogajajo neštete nepravilnosti. Tudi z današnjo mladino ni povsem zadovoljna, zdi se ji, da je premalo skromna in prezahtevna. »O, kako smo mi živeli skromno in smo morali biti z vsem zadovoljni!« pristavila dokaj odločno. Skromnost in prijaznost še danes sijeta z njenega zgubanega obraza, na katerem je težko življenje in skrb za preživetje pustilo sledove. Mirna, rahlo smehljajoča, vdana v usodo, se mi je prisrčno zahvalila za obisk in me povabila, da naj še kaj pridem.

Toplo sem segla v suho, blede, nekoč zelo delovno roko in ji še enkrat zaželela vse dobro ob njenem devetdesetem rojstnem dnevu z željo, da bi ji čas potekal v miru in zadovoljstvu ter brez večjih bolečin, sdaj si tega še najbolj želi? ...

Sonja Golec

Med vojno smo vodstvu zaupali

Ko so pred časom v Kočevskem Rogu odprli osrednji objekt v Bazi 20, je bil tam tudi Jože Fabjan, rojeni Novomeščan, ki pa že dolgo živi v Ljubljani.

Radovedno je gledal okoli sebe in se čudil: »Kako lepo so uredili. Med vojno prav gotovo ni bilo tako, kot je zdaj.« Poiskala sva senco in Jože je začel obujati spomine na čas med vojno. V partizane je odšel 9. julija 1943, že prej pa je bil aktivist OF. Ob kapitulaciji Italije so v Straži ustanovili Levstikovo brigado in Jože je bil v njenih vrstah. V tej enoti je bil do konca leta 1944. Kdo bi zdaj, po tolikih letih, lahko naštel in opisal vse boje te brigade okoli Sostrega in v okolici, pa na italijansko-nemški meji!

Hudo je bilo med veliko nemško ofenzivo na Mokrcu in na Krimu. Številni pohodi so bili sestavni del partizanskega življenja. Šli so tudi na Hrvaško in še živo se spominja bojov v Mrzlih Vodicah.

Decembra 1944 so drugi bataljon Levstikove brigade, v katerem je bil tudi Jože Fabjan, poslali v sestavo Notranjskega odreda. Toda tam niso bili dolgo, saj so že januarja 1945 postali sestavni del oziroma tretji bataljon prve brigade VDV, v kateri je tudi dočkal konec vojne. Nato je vsa njegova enota odšla v sestavo Knoja. Čeprav je orožje uradno molčalo, pa so morali zaradi ostankov najrazličnejših sovražnikovih formacij varovati mejo, stražiti vojaške objekte, sodišča, radijsko

postajo, mostove in druge pomembnejše objekte. Včasih so bile te naloge še težje kot tiste med vojno, toda knojevci so jih izpolnjevali z vso odgovornostjo in zavzetostjo.

V senci stoletnih dreves sva z Jožetom Fabjanom nadaljevala pogovor. »Med vojno smo borci slutili, da posredno varujemo Kočevski Rog. Vedeli smo, da sta tukaj vojaško in politično vodstvo našega gibanja. Zavedali smo se naše odgovornosti do vodstva in moram povedati, da smo mu tudi brezmejno zaupali. Večji del moje »partizanske« sem imel zapisane v dnevniku. V njem so bili zapisani natančni datumi in ure pohodov, bojov, mitingov, počitkov in vsega drugega, kar se je dogajalo z mojo enoto. To-

Jožeta Fabjana spominjajo na vojno odlikovanja in zacetjena rana na glavi, ki jo je »staknil« septembra 1943 v Pečarjih.

da na žalost sem ga nekje izgubil. Kako dragocen dokument bi bil to danes.«

Medtem je prireditev ob odprtju objekta tekla naprej. »Danes sem prišel v Rog na to srečanje z upanjem, da bom srečal nekdanje soborce, prijatelje in znance. Priznati

moram, da sem ponosen, da so tako lepo uredili Rog. Naj ostane v spomin prihodnjim rodovom, naj se ohrani naša zgodovina. Toda vedno, ko se spomnim na Rog, imam grenak priokus zaradi pisanja o tem, kar se je dogajalo tu-

kaj, takoj po vojni,« je še dejal Jože Fabjan. V skupini ljudi, ki je čakala, da si bo ogledala objekt, je zagledal enega svojih soborcev in hitro sva se poslovila.

Besedilo in foto: Marjan Ciglič

Samo tako živi narod

V Senčurju pri Kranju so pred dnevi predstavili zanimivo knjižico z naslovom Samo tako živi narod. V njej so natisnjeni podatki o 98 padlih borcih, aktivistih in žrtvah fašističnega nasilja iz enajstih vasi nekdanje občine Senčur, oziroma območja sedanjih krajevnih skupnosti Senčur, Visoko, Olšev-vek-Hotemaže, Voglje in Voklo. Poleg tega so v njej objavljeni tudi življenjski podatki o 48 padlih borcih Kokrske čete, ki je bila ustanovljena v Senčurju decembra 1941, 40 talcih, ustrelenih v Senčurju januarja 1944, in podatki o 11 borcih iz drugih krajev, ki so padli ali imajo spomenike na tem območju. Skupaj je v knjižnici predstavljeno 197 padlih.

Knjižica vsebuje tudi opise in fotografije 26 spomenikov padlih žrtev in dogodkov iz naprednega delavskega in kmečkega gibanja ter NOB in 29 poimenovanih krajevnih praznikov, domov in ulic po teh žrtvah in dogodkih v vseh enajstih vaseh.

Knjižico so tiskali v 1000 izvodih in jih bodo prebivalcem razdelili v posameznih krajevnih skupnostih. Vsi tisti, ki bi jo radi imeli, pa niso prebivalci teh krajevnih skupnosti, jo lahko kupijo v krajevnem uradu v Senčurju.

B. K.

kraj, znan po tovarni orodja. So zelo lep kraj, ki je po zaslugi tovarne lepo napredoval. Ni jim sicer uspelo, da bi dobili svojo občino, lahko pa so ponosni na razvoj svojega mesta in njegov prijazen videz. Seveda smo kmalu krenili preko Rogle na Osankarico. Žal nas je spremljal dež, toda nismo se menili zanj. Z minuto dolga smo se spomnili padlih borcev Pohorskega bataljona in si ogledali položaje, kjer se je pred mnogimi leti zgodila tragedija pogumnega Pohorskega bataljona. Ogledali smo si tudi muzej, kjer nas je tovariš, ki je prišel iz Maribora, podrobno seznanil z boji in žrtvami v teh bojih ter z organizacijo NOB na tem področju. Na sliki sem videl tudi dr. Jožeta Benigarja, kako je z najbolj primitivnimi sredstvi »ordiniral« v gozdu in ruval borcem zobe. Po vojni je bil doktor Benigar tudi moj šef v bolnici Petra Deržaja v Ljubljani. Spomini na znana imena in borce so se prebujali od slike do slike in čutil sem, kako daleč je čas, ko so se tukaj bojevali naši borci za svobodo, in vendar je zdaj zopet tu pred nami – v slikah iz tedanje dobe. Fašisti niso prizanesli nikomur, pobili so vse, do zadnjega moža. Imeli so tridesetkratno premoč, ne le v vojakih, ampak tudi v orožju in hrani. Naši borci pa so se borili pogumno, do zadnjega moža. Slava jim! Tu smo zdaj za to, da se poklonimo spominu nanje, in da si zaželim, da se njihova tragedija na naših slovenskih tleh ne bi nikoli več ponovila.

Ko smo se peljali mimo Frankolovega in videli dva spomenika 100 obešenim talcem iz Starega Piskra v Celju, sem se kar stresel od groze, saj ni dosti manjkalo, pa bi tudi sam visel na eni od tistih jablanovih vej, pod

katerimi je tekla kri talcev, ki so jih obešali sicer ustaši v civilnih oblekah, »herrenvolk« je le stražil. Zasledoval sem nekega belogardista, ki je v Mariboru spravljaj zavedne Slovence v taborišča, pa sem poprosil mladega nemškega vojaka, da bi me s kamionom zapeljal v Maribor. Bil je ves premražen, zmerjal je Hitlerja in fašizem, pa sem mu pri neki hiši v Vojniku preskrbel skodelico toplega mleka. Zagotavljal mi je, da je star komaj 18 let, in da je nasprotnik fašizma in Hitlerja, zato ga v vojski maltretirajo in pošiljajo brez hrane na dolga pota, kot je bila ta od Subotice do Gradca. Ko sva prispela do Stranic nad Frankolovem, je sunkovito ustavil kamion. Dejal mi je: »Vi morate takoj

nazaj, sicer vas lahko še obesijo. Pojdite na opazno iz kamiona in čim hitreje nazaj proti Vojniku!« Toda ugotovil sem, da sem ves trd od prizora pred seboj. Ker je vrvi zmanjkalo, sta ustaša vzela mesarske kavle, jih zadirala talcem, ki so bili že itak pretepeni in na pol mrtvi pod brado in jih, kot mesarji obešajo goveje meso, obešala na veje. Kri je tekla za svobodo. Morilci so bili kot zverine in niso prizanesli nikomur. Ko je Skale iz Hudinje pri Celju prosil za svojega sina, naj ga pustijo, ga niso hoteli niti slišati. Nato se je pognal v beg proti severu, toda krogle brzo strelk so ga dohiteli in padel je. To pa je bilo morda usodno tudi zame, saj sem izkoristil vso nemško pozornost na sever, kjer je bilo

streljanje in sem se spustil v beg proti jugu proti Vojniku. Srečno sem ušel in ostal živ. Tam so partizani ustrelili znanega kreisführerja Dorfmeistra in zanj je moralo pasti sto talcev. O tem dogodku sem napisal spominsko pesem, ki je bila objavljena v zbirki PESMI UPORA, ki jo je objavil prof. Pateru na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Toda zdaj, ko uživamo mir in se spominjamo padlih tovarišev iz Frankolovega in s Pohorja oz. Osankarice, nam je vendarle še vedno zelo tesno pri srcu.

Pohorje je bilo zavito v gosto meglo, kakor da je tudi smrekov gozd vrh planine tisti dan žaloval zaradi tragedije, ki se je zgodila v njem. Pa vendar smo izlet opravili po načrtu in se od Pohorja poslovili z mešanimi občutki in zavestjo, da še živimo, medtem ko je moral Pohorski bataljon umreti za našo svobodo. Tega naj bi se zavedali tudi naši mlajši rodovi in nikoli naj bi se ne pozabilo, kaj se je tedaj dogajalo na Pohorju pa tudi drugod po Sloveniji in Jugoslaviji. Po ovin-kasti cesti smo se končno le prebili nazaj v dolino in pri Oplotnici prispeli na glavno cesto. Krenili smo proti Mariboru in od tam proti Slovenskim goricam, kjer smo se ustavili v znanem gostišču Ivana Krambergerja v Negovi. Tam nam je njegova soproga Marjeta postregla s poceni, a zelo okusnim kosilom.

Nato pa smo se čez Celje vrnili domov na Gorenjsko, polni prijetnih vtisov in si ob slovesu zaželeli, da bi se kmalu odpeljali na podobno potovanje.

Ivan Šepetavec

Spomenik žrtvam nacističnega in fašističnega nasilja v Frankolovem.

Obisk za 22. julij

Dan vstaje slovenskega naroda je sicer že za nami, z njim pa tudi razne slovesnosti oziroma druge oblike, s katerimi smo počastili ta, za slovensko zgodovino tako pomemben datum. Res je, da je taisti mesec kar nekoliko preplavljalo domača in tuja sredstva javnih občil praznovanja 200 obletnice francoske revolucije, toda, hočemo nočemo, je 22. 7. 1941 za nas Slovence še večja zgodovinska prelomnica med starim in novim, ki

prav tako velja za vse večne čase.

Tako je v duhu počastitve tega dogodka, dne 19/7 tl. delegacija Skupnosti borcev Zapadno-dolenjskega odreda in 9. brigade – Kočevske, skupno s predsednikom Skupščine domicilne občine Kočevje Lojzetom Erzenom in predsednikom občinskega odbora ZZB NOV te občine Nacetom Karničnikom, obiskala Kočevsko Reko, kjer je na spominsko ploščo ustanovi-

tve 1. bataljona 9. brigade položila venec, zatem pa obiskala še veterana naše NOB in socialistične revolucije, narodna heroja in generala: Andreja Cetinskega v Banja Luki in Jožeta Ožbolta v Belici, zraven vasi Papeži.

Tovariša Četinskega smo našli pri delu, med kupi papirjev, in kot je takoj pojasnil, pri soustvarjanju monografije o Kočevskem odredu. Tov. Ožbolt pa je bil ravno na terasi, kjer je očitno nabiral novih moči za razne družbene in družbenopolitične dolžnosti.

Oba sta nas nadvse ljubeznivo sprejela, prav tako njuni ženi in prav kmalu smo seveda pristali pri gospodarskih in družbenih problemih, nacionalizmi vseh vrst, porajajočem se političnem pluralizmu, obeh slovenskih listinah itd. Mnogo, za današnjo rabo koristnega, bi lahko zapisali iz teh razgovorov, toda o tem kdaj drugič. Naj ostane iz tega srečanja samo še zaključna misel: »Res je, da imamo težave, toda povsem po nepotrebnem.«

Dragan Horvat

Srečanje aktivistov OF mariborskega okrožja

V počastitev Dneva borcev so na Sladkem vrhu, v tamkajšnjem športnem parku, pripravili srečanje aktivistov OF Mariborskega okrožja s kolektivom Sladkogorske tovarne papirja »Paloma« in krajan. To je bil tudi prvi krajevni praznik krajevnih skupnosti Sladki vrh, hkrati pa delovnega kolektiva tovarne, ki je bila tudi pokrovitelj srečanja.

Srečanja se je udeležilo okoli 250 medvojnih aktivistov. Obujali so spomine, ne samo tiste na vojno, ampak

tudi na kasnejše, povojno obdobje, ko je bilo treba tako rekoč z golimi rokami obnavljati, med vojno porušeno domovino. Predstavniki Mestne konference SZDL Maribor, pod čigar okriljem deluje odbor aktivistov OF za mariborsko okrožje, so posameznim aktivistom izročili spominska darila.

Na proslavi je govoril Franci Pivec, predsednik Mestne konference ZKS Maribor, ki je med drugim opozoril, da je Slovenija vse bliže temu, da postane vsesplošni »dežurni« krivec za sedanje stanje, in da

na to ni mogoče pristati pod nobenim pogojem. Absurdnost takšne konstrukcije se kaže tudi v napadih na Tita, ki baje prav tako ne more biti čisto nedolžen, saj je bil na pol Slovenec. Krivdo je težko priznati, enostavneje jo je podtakniti drugemu. In če uspešno podtakniti prvo krivdo, mu bomo hitro tudi še drugo, tretjo... in deseto...

Sladkogorska tovarna je prejela Zvezno plaketo ZZB NOV Jugoslavije. Takšno priznanje dobijo le tisti, ki veliko prispevajo k ohranjanju in razvijanju revolucionarnih

izročil, in ki tudi vsestransko sodelujejo z borčevsko organizacijo. Posebno priznanje jim je izročil tudi Jože Berce, predsednik Mestnega odbora ZZB NOV Maribor, v imenu delovnega kolektiva pa ga je sprejel Valentin Pohorec, namestnik predsednika kolektivnega poslovnega organa tovarne.

Kolektiv Sladkogorske tovarne je med drugim prevzel patronat nad spominskim obeležjem nad Mihovim izvirom na Spodnji Velki.

M. D.

Nismo vsega krivi

Borci občine Ravne na Koroškem (le-teh je 1.254) so razpravljali o problemih gospodarstva v občini in gospodarski krizi. Pri tem so bili ne le kritični, ampak so celo opozorili, da iz dneva v dan živimo slabše. Ravenski borci so že ničlikokrat povzdignili svoj glas, zlasti takrat, kadar je šlo za kakšno nepravilnost v občini, Sloveniji in Jugoslaviji. Kaže, da hočejo vsaki stvari priti do dna, še posebej takrat, kadar gre za odgovornost. Ko razpravljajo o treh reformah, zatrjujejo, da bi bilo treba hkrati uresničiti še četrto, to je reformo o morali.

Borci z gospodarskim položajem v občini niso zadovoljni. Trenutno je poleg ostalih problemov 500 nezaposlenih mladih ljudi in pri tem zaostajajo za sosednjo slovenjgriško občino. Franc Fale, predsednik občinskega odbora ZZB NOV Ravne, je povedal, da tudi akumulacija pada. Leta 1988 je bila v Sloveniji na zaposlenega 2.751.000, v občini Slovenj Gradec 2.240.000, v občini Ravne pa le 975.000 dinarjev. V občini je sicer malo ljudi zaposlenih v kmetijstvu. Njihova kmetijska zadruga Trata in kmetje namolzejo toliko mleka, da ga 36 odstotkov prodajo drugam. V Sloveniji je teh viškov 30 odstotkov. Jugoslavija pa je edina evropska država, ki mleko uvaža.

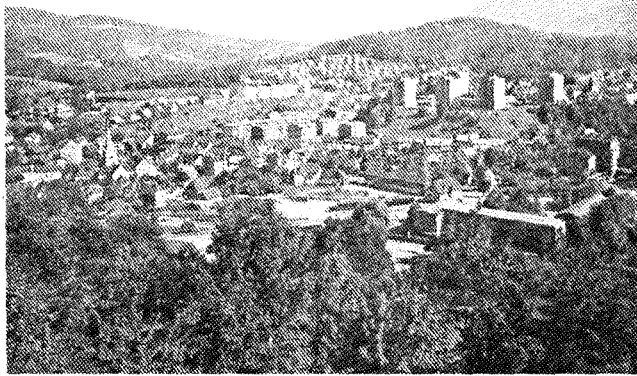
To je le enostranska ocena. Kmetijstvo je v težjem položaju kot pa industrija. Umetna gnojila so letos desetkrat dražja kot so bila lani. Zava-

rovanje 195 krat je lani veljalo 10.400.000, letos pa Zavarovalnica hoče za isto število že 160.000.000 dinarjev zavarovalnine.

Franc Fale je razmišljal še o drugih problemih in grehah, za katere pa res nismo vsi krivi.

Med drugim je spomnil na podatek, da pri nas v Jugoslaviji od 6.700.000 zaposlenih kar 800 ljudi vsak dan sedi na sestankih. Pri tem je treba upoštevati, da je še okrog 600.000 zaposlenih dnevno na bolniškem dopustu. Tako je torej vsak 5. zaposlen Jugoslovan odsoten z dela. Pri tem je treba računati še s široko razvejeno administracijo in razmeroma slabo izkoriščenostjo proizvodnih naprav in sredstev. F. Fale se je še vprašal, ali je prav, da kar polovico vsega denarja za zdravstvo v Sloveniji porabi Univerzitetni klinični center v Ljubljani. Ali ni na področju šolstva in zdravstva administracija in samouprava le predraga? Opozoril je še, da je skrajni čas, da bi se na področju šolstva uredil sistem financiranja, ne pa, da je namesto tega v Sloveniji kar 65 občinskih politik.

Ravenski borci na Koroškem podpirajo prizadevanje slovenskega političnega vodstva za demokratično urejanje razmer v Jugoslaviji, istočasno pa zahtevajo plodne nastope slovenskih delegacij v zveznih organih. Prizadevano se bodo vključili v razprave o ustavnih dopolnilih SR Slovenije z zahtevo, da bodo prve naslednje volitve tajne

Pogled na Ravne

in neposredne, z več kandidati, volilni postopek pa naj bo poenostavljen. Pozdravljajo spremembe v zakonodaji, ki spodbujajo drobno gospodarstvo, podjetništvo in poslovnost.

Razen tega so proti kakršnemu koli iskanju možnih lokacij za skladiščenje radioaktivnih in drugih strupenih odpadkov na območju koroške regije. Sosednje koroške občine so že opozorili, naj v svoje statute vnesejo določila, da se brez referendumskega pristanka ne more in ne sme gra-

diti ničesar, kar bi povzročilo nejevoljo in ogroženost prebivalcev.

Ravenski borci opozarjajo, da bo treba razmisliti o tem, da bi v družbenih dejavnostih ukiniteli nekatere institucije, ki jih ne potrebujejo. Prav tako razmišljajo o zmanjšanju administracije. Eno in drugo bi moralo veljati za federacijo, republiko, na medobčinski in občinski ravni.

Kot je poudaril Franc Fale, splošna miselnost v družbi počasi leze iz okopov pravo-vernega socializma.

Drago Miklavc

Pobratenje ob prazniku

Dan vstaje slovenskega ljudstva, krajevni praznik in 80-letnico delovanja in obstoja gasilskega društva, so krajanji Šalke vasi na Kočevju proslavili v soboto 22. julija. Ob tej priložnosti so podpisali listino o pobratenju s predstavniki Prostovoljnega gasilskega društva Rab in SR Hrvaške. V uporabo so izročili obnovljeno poslopje gasilske-

ga doma v Šalki vasi. Listino o pobratenju sta podpisala predsednik PGD Rab Joško Vidas in predsednik GD Šalke vas Jože Letnar. Slavja se je udeležila še delegacija občinske skupščine in družbeno političnih organizacij Rab in Kočevje. Tudi ti so se dogovorili o nadaljnjem sodelovanju na vseh področjih.

Viktor Dragoš

Odlikovanje mariborskim borcem

Ob 4. juliju – dnevu borca je podpredsednik mariborske mestne skupščine Matija Malešič pripravil sprejem za mariborske borce. Državna odlikovanja predsedstva SFRJ so sprejeli: **Franc Varl-Purkelj, Leopold Šarman in Drago Miklavc red republike z bronastim vencem, Franc Čop in Radislav Lebar red zaslug za narod s srebrno zvezdo, Milodar Vilar red republike s srebrnim vencem in Oton Brezovšek red dela s srebrnim vencem.**

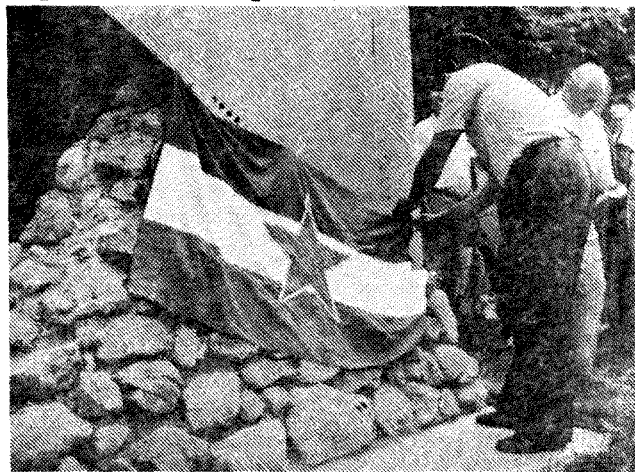
Priznanja Zveze združenj borcev NOV Maribor so prejeli: Viljem Bevk, Franc Breg, Dušan Fornuzzi, Stanko Frank,

Zinka Frankič, Franc Geč, Milan Gorup, Edvard Kordiš, Zmaga Kavčič, Vlado Kosi, Vilma Pavletič, Adela Sajovec, Jakob Šisernik, Jože Škoporc, Albin Trenta, Franc Žerjav in odsek za zadeve borcev in vojaških invalidov pri skupščini mesta Maribor.

Predsednik mestnega odbora ZZB NOV Maribor Jože Berce je med drugim poudaril, da se borci pridružujejo tistim, ki podpirajo program Markovičeve vlade. Borci so zaskrbljeni nad sedanjimi razmerami v državi in pričakujejo stremženje vseh v Jugoslaviji.

M. K.

Spomenik pilotu

Med odkritjem spomenika pilotu Josipu Križaju

Dan vstaje slovenskega naroda so slovesno proslavili tudi v Ilirski Bistrici. Poleg številnih proslav v krajevnih skupnostih, so osrednjo občinsko na Jarmovcu pripravili člani Planinskega društva Snežnik, borci in mladina. Odkrili so spomenik španskemu borcu, partizanu in kasneje oficirju JLA Josipu Križaju, ki je tragično izgubil življenje v letalski nesreči med opravljanjem dolžnosti 10. oktobra 1948.

Zbrane na Jarmovcu, ki so prišli iz vse Slovenije in sosednje Hrvaške, je najprej pozdravil predsednik iniciativnega odbora Stanko Zidar, o življenjski poti Josipa Križaja pa je govoril Alojz Dekleva. Starešina Drago Benčič, predstavnik enote, ki nadaljuje tradicije 112. lovškega polka, kjer je bil Josip Križaj komandir eskadrilje, pa je obudil spomin na tega pilota in njegovo povojno delovanje.

Ob tej priložnosti so izvedli tudi krajši kulturni program, v katerem so sodelovali učenci osnovnih šol, mladina in člani literarnega društva ter mešanega pevskega zbora Dragotin Kette iz Ilirske Bistrice. Skrb za spominsko obeležje, ki ima obliko letalskega krila, so prevzeli učenci OŠ iz Kuteževa.

Po slovesnosti so se zbrani povzpeli še na Orlovico in se po vrnitvi na Gomaneh pomerili v športnih igrah.

Petar Nikolić

Premalo upoštevajo potrebe invalidov

Upravni odbor društva invalidov občine Piran je na svoji 3. redni seji obravnaval tekoče probleme društva. Zelo kritični so bili do včasih že ignorant-skega odnosa, ki ga imajo nekateri investitorji in izvajalci gradbenih del. Večina javnih objektov, predvsem pločnikov, je grajenih tako, da so za težje invalide na vozičkih nedostopni. Glede takšnih gradenj obstajajo tudi predpisi, ki pa se jim graditelji večkrat izognejo, inšpekcijske službe pa, namenoma ali ne, to pre pogosto spregledajo. Se več! V Piranu so invalidi naleteli celo na skoraj nemogoč odnos, ko so pristojne opozarjali na te nepravilnosti, pa so jim ti odgovorili, češ, kaj se pa vi v to mešate itd.

V društvo je vključenih pretežno del invalidov. Iz nerazumljivih razlogov pa so prav vojaški vojni invalidi najslabše zastopani, mogoče tudi zato, ker imajo že kot VVI določene ugodnosti. Vendar bi bilo prav, da bi se vsi vključili v DI, v okviru katerega deluje tudi zelo aktivna sekcija za šport in rekreacijo. Možnosti pa so tudi za nekatera letovanja s popusti.

Letošnje, že tradicionalno regijsko srečanje invalidov, bo 9. septembra ob 10. uri v Izoli. Zanimati za srečanje dobijo podrobne informacije na krajevnih sekcijah DI, kjer se lahko tudi prijavijo za udeležbo na srečanju.

Žarko Žbogar

Avgusta višje penzijske cene v Banjolah

Svet Počitniškega doma ZZB NOV Ljubljana Banjole je na razširjeni seji dne 28. julija 1989 zaradi izrednega porasta cen prehrabnih artiklov, energije in storitev sklenil zvišati penzijske cene za 20% od 5. avgusta dalje in sicer:

Nastanitveni objekt	sezona	posezona	
	od 5. 8. do 5. 9.	od 5. 9. do 25. 9.	od 25. 9. dalje
Depadansa 2	240.000	194.00	160.000
Depadan. 1 in 3			
podprtlj. D 2	240.000	175.000	143.000
Blok A in B			
podrtlj. D 1	192.000	155.00	126.000
Počitniške hišice	149.000	—	—

Cene od 25. 9. dalje so okvirno določene. Člani ZZB NOV iz občin ustanoviteljic PD imajo na te cene v času sezone od 5. 8. do 5. 9. 20% popust, v posezoni od 25. 9. dalje pa 25% popust.

Avtobusni prevoz za goste, doma iz Ljubljane, do Banjol in nazaj v Ljubljano je do nadaljnjega 140.000 din.

Vse ostalo velja, kot je bilo objavljeno v TV-15 2. marca 1989.

Svet Počitniškega doma
BANJOLE

Otroci iz Zahodne Sahare so obiskali Slovenijo

Lepo smo se razumeli

Po svetu preživljajo otroci šolske počitnice na najrazličnejše načine. Prav gotovo si mnoge zapomnijo za vse življenje, ne vseh seveda, posamezne dogodke pa prav gotovo! Posebno doživetje pa so letošnje počitnice za štiri otroke iz Zahodne Sahare, ki so mesec julij preživeli pri nas, v Jugoslaviji in Sloveniji.

Prvi del obiska pri nas so mladi in njihov spremljevalec preživeli na Ohridu, kjer so sodelovali na mednarodnem taboru, od 15. do 27. julija pa so bili v Sloveniji. Svet Zveze pionirjev Slovenije jim je pripravil bogat program, med katerim so dodobra prepotovali našo republiko. Najprej so bili nekaj dni gostje vrstnikov iz ljubljanske občine Center v njihovem počitniškem domu v Savudriji. Nato so odpotovali na Gorenjsko, med potjo pa so si ogledali Lipico in Postojnsko jamo. Bivali so v Gornjih Gorjah, obiskali pa so Bled in doživeli tamkajšnjo znamenito blejsko noč, Bohinj, se povzpeli na Vogel. V Ljubljani so si ogledali mesto in živalski vrt. Nato pa jih je pot čez Sevnico, kjer so obiskali tovarno Jutranjko, peljala na Dolenjsko, natančneje v Dolenjske Toplice, v Dom slovenskih pionirjev. Obiskali so tudi Novo mesto in tovarno IMV ter Bazo 20 v Kočevskem Rogu.

Obisk mladih iz Zahodne Sahare so omogočili slovenski pionirji, ki so prodajali priponke solidarnosti Za svobodo, za otroke Zahodne Sahare. Svoj delež pa je prispeval tudi koordinacijski odbor za pomoč narodnoosvobodilnim gibanjem in žrtvam agresije pri RK SZDL.

Dan pred njihovim odhodom iz Slovenije smo se s tremi dekletmi, enim fantom in njihovim spremljevalcem pogovarjali o Zahodni Sahari, šolanju in vtisih iz Slovenije.

»Zelo smo hvaležni vašim pionirjem, da smo lahko preživeli skoraj en mesec čudoviti počitnic v Jugoslaviji,« je uvodoma poudaril spremljevalec, sicer pa po poklicu učitelj, Bamba M'Mbarek.

»Otroci so tukaj videli veliko tistega, o čemer so se samo učili v šolah. Videli so jezera, reke, morje in planine. Prav gotovo nam bo to ostalo v spominu. Pa ne samo nam! O naših doživetjih bomo pripovedovali vsem v taborih, kjer sicer živimo.«

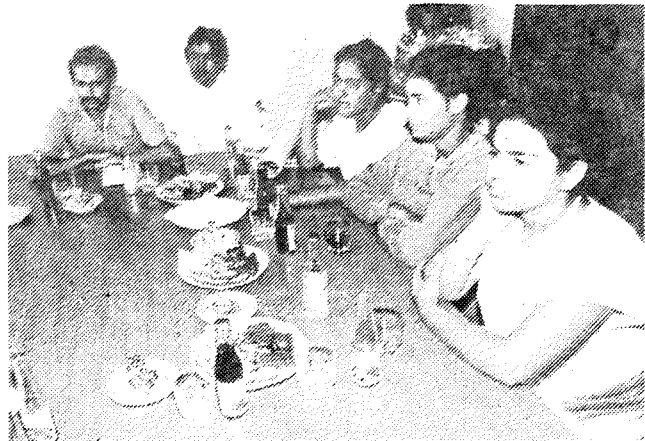
Čeprav se zahodnosaharski narod že leta bojuje za neodvisnost, je v tem času uspel organizirati vse ustanove, ki sicer delujejo v miru. Najbolj nas je zanimal šolski sistem.

novne šole in še štirje, ki so v bistvu srednja šola. Otroci se učijo iste predmete kot na vseh drugih šolah sveta. Kot drugi jezik se učijo španščine, v sedmem pa lahko izbirajo še med angleščino in francoščino. Čeprav je naša domovina v bistvu v vojnem stanju, pa se to na šolskem programu ne pozna, saj nimamo nobenih vojaških ali polvojaških predmetov. Skozi vse šolanje pa se kot nit vleče predmet, ki bi ga lahko označili za neke vrste domovinsko vzgojo.

Po srednji šoli gredo tisti, ki to želijo, na študij v tujino in vsi dobijo štipendijo. Tako študirajo na univerzah v Alžiriji, Libiji, Kubi, Jugoslaviji in še kje. Trenutno sta pri nas

Za zahodnosaharski način šolanja lahko rečemo, da je neke vrste internatskega tipa, saj otroci od šestega razreda naprej spijo v šoli in so dvakrat ali trikrat na leto s svojimi starši. Seveda pa jih ti pogosto obiskujejo v šoli, še posebej očetje, ki se vrnejo iz vojaških napadov na Maročane v Zahodni Sahari.

Eno izmed deklet, Nayat Bany Braika, je pripovedovala o tem, kako izgleda naveden dan v njihovi šoli: »Vstajamo ob 6.00, ko dvignemo tudi zastavo. Potem imamo čas, da uredimo postelje in sobe, nato pa imamo uro učnega. Po zajtrku odidemo v razrede, kjer imamo učno uro z učiteljem. Ob 9.00 se začne pouk in vsaka šolska ura traja petinštirideset minut. Dopoldan imamo štiri šolske ure in ob 12.00 je kosilo. Nato imamo do 16.00 prost, ko se znova začne pouk,

Gostje iz Zahodne Sahare med pogovorom s predstavniki Zveze pionirjev Slovenije in koordinacijskega odbora za pomoč narodnoosvobodilnim gibanjem in žrtvam pri RK SZDL.

ki traja do 18.00. Takrat pa se začnejo različne dejavnosti, od risanja do plesa.«

Temu bi pri nas rekli interesne dejavnosti.

Med počitnicami so pri svojih starših, toda tudi tam imajo organizirane športne dejavnosti, ki se jih otroci udeležujejo vsak dan po eno uro.

Seveda pa ni šlo drugače, kot da smo Mustafa Mohameda Muluda vprašali o njegovih vtisih, ki jih je dobil pri nas. »Težko bi opisal vse, kar sem doživel v vaši lepi domovini. Presenečen sem nad sprejemom, ki so nam ga pripravili slovenski otroci. Čeprav se nisimo mogli sporazumeti z besedami, smo hitro našli druge oblike sporazumevanja, tako da smo se dobro ujeli. Izmenjali smo si naslove in upam, da si bomo tudi dopisovali. Poseben vtis

name pa so naredila vaša lepa jezera in reke. Čeprav sem navajen na vročino, sem se prijetneje počutil v planinah, kjer je bilo dokaj sveže.«

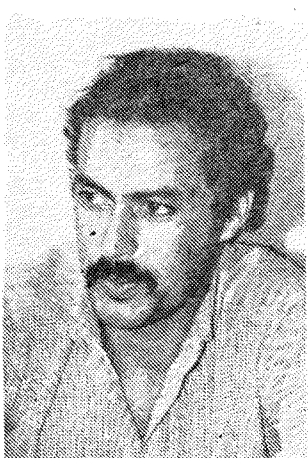
Dve dekletki, Bacha Cheikh in Hdaiba Lekhefa, pa sta nam pripovedovali o velikem prijateljstvu med otroci na njihovi šoli, ki se imenuje »12. oktober«. Na ta dan praznuje Zahodna Sahara svoj državni praznik, ki ga imenujejo dan narodne enotnosti.

Zahodnosaharski otroci in njihov spremljevalec so nam pripovedovali tudi o svoji domovini in njihovem osvobodilnem boju. Pripovedovali so o rudnih bogastvih, ribah v morju, fosfati, o tem, na katere države meji njihova okupirana domovina. Verjetno veliko veste o tem. Tisti, ki ne, si preberite v šolskih knjigah, drugi pa se boste o Zahodni Sahari učili v novem šolskem letu.

Povejmo ob koncu, da so otroci iz Zahodne Sahare, ki so bili pri nas, stari od štirinajst do petnajst let in da so vsi odličnjaki. Pot v Jugoslavijo in Slovenijo pa jim je bila nagrada za šolski uspeh.

Medtem ko vi prebirate ta zapis, so štirje mladi iz Zahodne Sahare že v svojem začasnem bivališču, to je v taboru neke v Alžiriji. Zaželim jim in vsem prebivalcem Zahodne Sahare, da bi kmalu zaživel v svobodni in neodvisni domovini.

Bojan Kuntarič
Foto: Mare Rudolf

Bamba M'Mbarek

Nayat Bany Braika

Mustafa Mohamed Mulud

Bacha Cheikh

Hdaiba Lekhlifa

Z 10. zleta tabornikov – Medvode '89

Sodelovanje mladih Porabcev

Prvih deset dni meseca julija je bil na kopališču Sora v Medvodah organiziran letošnji 10. zlet slovenskih tabornikov. Bilo je približno 750 do tisoč udeležencev, med njimi tudi mladi Slovenci iz zamejstva. Bivali so pod platnenimi strehami šotorov v desetih taborih. V enem izmed njih, v taboru Petek Klepec, je bilo na 10-dnevni taborjenju v matični domovini šet Porabskih Slovencev iz Gornjega Senika na Madžarskem, ki so se tabora v Medvodah udeležili na povabilo Zveze tabornikov občine Murska Sobota, s katero sodelovanje poteka že 15 let.

Tri dekleta (13-letna Ester Šulič, 13-letna Agica Kosednar in 13-letna Gyoergyi Glanz) ter dva fanta (brata: 10-letni Atila in 13-letni Tomaž Gyeček) so pod vodstvom mentorja, Alojza Hanžka, ter spremljevalcem Robijem iz Motvarjevca in predsednikom ZTO M. Sobota, Jožetu Vildom, obiskali dan pred zletom Mursko Soboto in se nato vključevali

v zletne aktivnosti po svojih močeh. Kajti na Madžarskem taborniške organizacije zaenkrat ne poznajo. Obiskujejo sicer Osnovno šolo v Gornjem Seniku v Porabju, ki je največja vas Slovencev in njihov pionirski odred (ki nosi ime po madžarskem pesniku Szandor Petoefy-ju, sodobniku Franceta Prešerna) organizira številne izlete, vendar takšnih oblik taborjenj ne.

Tako so šli prvo nedeljo na izlet na Govejek, med potjo pa so se povzpeli tudi na 858 metrov visok Osovnik. Med vzpenjanjem so na njegovem pobočju obiskali spomenik borcem iz Dolomitov, ki so padli v boju 6. junija 1942 (Franc Čebulj-Tatar iz Ježice, Albin Oven iz Trnovega in Peter Zattone, trgovec iz Gorice). Pod samim vrhom Osovnika, v bližini cerkvice, pa je še en spomenik v spomin na padlim borcem NOV: Ivanu Cvajnarju, Jožetu Tancarju in Francu Jamarju.

V ponedeljek, 3. julija, so bili mladi Porabci na obisku

in ogledu mesta Kranj. Za vodiča je bila Tončka Vodnik, nekdanja učiteljica ter prekaljena tabornica. Ob njenem vodstvu je čas hitro minil, še posebno pa je Slovence iz Madžarske ostal v spominu obisk Občinske organizacije ZZB NOV Kranj, kjer so prejeli tudi knjigo.

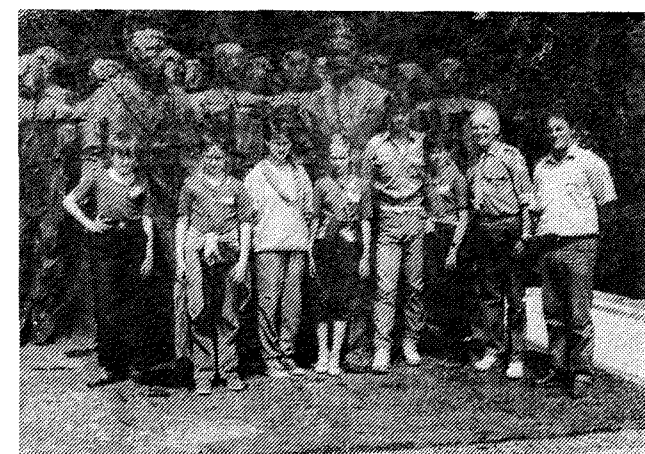
Peti dan zleta pa so se Porabci podali na ogled Ljubljane. Tedaj je potekala v slovenskem glavnem mestu tudi tradicionalna akcija slovenskih tabornikov – Ilegalec 89. Ogled se je pričel pri Operi, nato pa nadaljeval pri spominskih obeležjih: grobnici narodnih herojev, spomeniku revolucije in spomeniku Edvardu Kardelju. Cankarjev dom sicer obnavljajo in obiskov ne sprejemajo, a so za mlade Porabce naredili izjemo. Hvala za pozornost Cankarjevemu domu! Obiskali so še stari del Ljubljane: obrežje Ljubljane, magistrat in nato Tromostovje in se slikali pri Prešernovem spomeniku.

V petek so obiskali še ar-

boretum Volčji potok, sobota pa je bila spet namenjena planskem izletu. Podali so se na gozdno učno pot na Šmarogorsko Grmado (676 metrov) in nato še na Šmarno goro (669 metrov). Nedelja, dan pred odhodom domov, pa je bila namenjena ogledu lepote Gorenjske. Zanimiv je bil obisk v muzeju Škofjeloškega gradu, čebelarstvu muzeju v Radovljici, še posebno pa ogled muzeja – zaporov v Begunjah ter pokopališča talcev na nekdanjem grajskem vrtu. Ob tem so izvedeli, da je bilo v teh zaporih v letih 1941–1945 zaprtih 12.096 ljudi, od tega 9.411 moških, 2.280 žena in 405 otrok. Od tega so jih v smrt odvedli kot talce 821, 448 pa v razne druge zapore in taborišča. Ob vrnitvi v Medvode pa so se ustavili še na letališču Ljubljana, Na Brniku.

Pot iz Medvod v Mursko Soboto je hitro minila in že jih je čakal domači kombi, da jih odpelje nazaj v Porabje. Slovo je bilo prisrčno, z željo, da se 10. zlet slovenskih tabornikov in sodelovanje mladih Porabcev na njem nikoli ne pozabi.

Besedilo in slike:
Filip Matko

V Ljubljani so si mladi iz Porabja ogledali tudi spomenik Edvardu Kardelju.

Prve dni taborjenja so imeli nekaj težav zaradi dežja in blata.

Z onstran Karavank

Vračanje k osvobodilnemu boju

V zamejski Koroški so letos v počastitev Dneva vstaje slovenskega naroda pa tudi lastnega narodnoosvobodilnega boja že desetič pripravili pohod po poteh Domnove čete na Komelj pri Pliberku. Organizirali so ga: Zveza koroških partizanov Področni odbor, Slovensko prosvetno društvo »Edinost«, krajevno združenje socialistične mladine in krajevni odbor Zveze slovenskih organizacij (vsi iz Pliberka). V primerjavi s prejšnjimi leti se je tokrat pri Janku Apovniku na Borovju pri Pliberku zbralo veliko ljudi iz raznih krajev Slovenije.

Kmalu zatem so pohodniki, na čelu z neustrudnim Lipejem Kolenikom Stankom, partizanskim vojnim invalidom in enim izmed organizatorjev odšli na okoli 7 km dolg spominski pohod, drugi pa so se s prevoznimi sredstvi napotili na Komelj. Prvi so obiskali več gorskih kmetij v tem alpskem svetu.

Oživali so spomini, čas pa je preganjal gostitelje in udeležence. Pohodniki so opazovali Peco, Obir in še druge vrhove in marsikdo izmed njih se je spomnil, da so med vojno tod potekali zagrizeni boji med posameznimi partizanskimi in enotami nemškega okupatorja.

Pohodniki in ostali udeleženci, ki so prispeli na Komelj, so podoživljali tragedijo dvanajstih borcev na Apovnikovi domačiji, ki jih je vodil Ciril Šorli-Domen, dogodek, ki je takrat zaradi krutosti nemškega okupatorja pretresel ne samo partizanske borce in njihove sodelavce, ampak tudi napredno avstrijsko javnost.

Na Komelju je Zveza koroških partizanov iz Celovca s pomočjo drugih postavila 28. maja 1972 spomenik. Očitno je bil nekaterim v napoto in so ga 31. oktobra 1976 neznanzi raz-

strelili. Krivcev seveda po običajni navadi niso našli. Kljub temu so spomenik obnovili.

Med osrednjimi govorniki je bil Feliks Wieser, predsednik Zveze slovenskih organizacij. Opozoril je, da je treba položaj slovenske manjšine na avstrijskem Koroškem ocenjevati s poštenimi merili in na objektivni način ter analizirati današnje dogajanje. Nemški nacionalizem v Avstriji je na pohodu. Med drugim je dokaz za to velik odstotek asimiliranih Slovencev, ki se kaže od osvoboditve do današnjih dni.

Zaradi tega na takih in podobnih proslavah ne obujajo samo spominov na tiste težke čase in na one, ki so padli, bili ustreljeni kot talci ali pa umrli v koncentracijskih taboriščih. Niti se nečejo le sklicevati na velik delež, ki ga je med narodnoosvobodilnim bojem dala Koroška skupaj z antifašisti, ampak predvsem opozoriti na današnje razmere slovenske narodnostne manjšine v sosednji Avstriji.

Osrednji slovenski organizaciji na Koroškem bosta ob še večjem medsebojnem sodelovanju in skupnem oblikovanju stališč nadaljevali svoja prizadevanja. S tem bosta v večji meri pritegnili mladino in seveda ne samo napredno avstrijsko javnost, temveč tudi mednarodno javnost, nenazadnje pa še bolj uveljavili zahtevo po večji informiranosti o tem, kaj se dejansko dogaja na Koroškem. Hkrati pa stremita po še tesnejši povezanosti z matično domovino. Ob tem bosta podpirali težnjo, da bo le s skupnimi in organiziranimi močmi mogoče vztrajati v tem boju.

Drago Miklavc

Alenki Benko-Perovšek v spomin

Stojim ob tvojem grobu in z duhovnimi očmi gledam tvoj prešerni smeh, s katerim si me pozdravljala na hodniku Mestne ženske realne gimnazije – Liceju v Ljubljani. Vidim tudi tvoje zadovoljstvo, ko si se jeseni leta 1940 vpisala na Univerzo. Žal je tvoje velike želje po pridobivanju znanja hitro pretrgala vojna. Vse tvoje življenje v naslednjih štirih letih vojne vihre pa je imelo edini namen – delati politično in dati kot skojevka oziroma članica KP čim večji delež k boju proti sovražnikom in za zmago socialističnih načel.

Neposredno spodbudo za svoje politično delo je našla Alenka v svoji družini, ki je bila vsa – tako oče Leopold in mati Francka kot sestra Mila in brata Vlado in Dušan – napredno usmerjena. Rasla je v sorazmerno skromnih razmerah, saj je od očetove uradniške plače na železnici živelo šest ljudi. Na oblikovanje njene osebnosti in politične usmerjenosti je gotovo vplival oče, ki si je leta 1927 pridobil doktorat iz filozofije. Pripadal je naprednemu, razumniškemu krogu, ki se je oblikoval v Ljubljani v letih od 1930 do druge svetovne vojne. Še več zaslug za to, da je Alenka zrastle v skromno in delavno dekle, pa ima brez dvoma njena požrtvovalna in napredna mati.

Že v letu 1940 se je povezala z Majdo Vrhovnik, ki jo je uvedla v Društvo prijateljev

Sovjetske zveze. Vključila se je tudi v študentski marksistični krožek, se tam seznanjala s socialistično literaturo ter se udeleževala skupno načrtovanih akcij (npr. demonstracije ob podpisu pristopa Jugoslavije k trojnemu paktu 27. marca 1941 in drugih). V letih 1941–45 je delala v Ljubljani kot kurirka CK KPS in IO OF in bila v stiku z Edvardom Kardeljem in Borisom Kidričem. Izvrševala je njune naloge in neposredno sodelovala z Lidijo Šentjuro, Zdenko Kidričem, Vido Tomšič in Lukom Leskovškom. Bila je tudi članica VOS-a za Ljubljano, kjer je delovala predvsem na obveščevalnem področju. Januarja 1945 jo je aretirala slovenska domobranska policija. V zaporu je prestala dosti mučenj. V začetku maja so jo, obenem z drugimi aretiranci, obsodili na smrt. Usmrtili naj bi izvršili na Urhu. Smrti je ubežala

po srečnem naključju, ker so jo določili šele za drugi transport, ki pa ga je prehitela osvoboditev Ljubljane devetega maja.

Po vojni se je zaposlila na Planski komisiji LRS – kasneje Zavodu SRS za planiranje – ter po letu 1963 na Sekretariatu za gospodarstvo SRS. Z diplomom na Fakulteti za socialne, politične vede in novinarstvo si je pridobila še dodatno znanje. V službi je bila kot vodja oddelka priznan in cenjen strokovni delavec. V pokoj je odšla leta 1970, kot samostojni svetnik.

V letu 1952 se je poročila s Francetom Perovškom in z njim ustvarila srečno družino. Z vso požrtvovalnostjo je skrbela za svoja sinova Jurija in Boštjana in za – kot za rodno hčerko – Nadko.

V naših srcih ostaja poleg bolečine tudi občudovanje in spoštovanje do tebe kot človeka, ki ni klonil v težkih življenjskih trenutkih, kot sta bili smrt prvega otroka in moževa bolezen ter ni prelomil svojih temeljnih življenjskih opredelitev: zaupanja v zmago poštenega in humanega socializma, delavnosti, zvestobe in pomoči družini ter prijateljem.

Alenka, tako te pogrešamo, prijatelji in tako smo nebogljeno žalostni, skupaj s tvojimi bližnjimi, otroki in možem, ki je s teboj vsak trenutek sodoživljal ves tvoj, več kot dveletni boj za življenje. Zaman, zopet je zamgala kruta smrt.

Vidolka Kozak

Potem ko človeku vzamejo celo čustva

Na svetu živi na cesti 100 milijonov otrok, prepuščenih svoji iznajdljivosti, če hočejo preživeti. Njihovo življenje je ena sama obtožba.

V nekdanji britanski koloniji Indiji, v kateri so gospodarili polnih 300 let, nekaterih običajev kolonialni gospodarji niso niti poskušali odpraviti, čeprav so več kot grozljivi. Šestletno deklico Gango so po starem običaju posvetili v služabnico boginje Yellame in gojenko njenega templja. Hindujski duhovnik ji je dal okoli vratu ogrlico iz treh vrst steklenih biserov in jo blagoslovil, tako kakor na pravi ljudski svatbi. Ganga je zdaj »yellamma«, to je posvečena, postala je »devadasi«, božja služabnica, poročena z boginjo. Ničesar ne ve o tem, da je skoraj gotovo ne bodo poslali v tempelj in da je to že zdavnaj prikrita oblika prostitucije. Tudi tega ne ve, da bo čez pet ali šest let, ob začetku pubertete, prišel v tempelj kak veleposestnik, jo odpeljal in si jo vzel.

Veleposestnik namreč zato tudi plača ceremonijo posvetitve v templju, njenemu očetu pa doda še nekaj sto rupij, preračunano morda 30 dolarjev. Lahko se zgodi tudi, da bodo Gango pripeljali na kako zasebno dražbo, tako da bo prišla v posteljo tistega, ki bo ponudil največ. Plačal bo 30 do 300 dolarjev. Če bo imela srečo, bo lahko nekaj let ostala pri svojem novem gospodarju, vendar pa bo morala biti ta čas na voljo tudi drugim moškim. Vas bo morala zapustiti najkasneje tedaj, ko bo prišel na svet njen prvi otrok. Nato bo veli-

ko let preživela javnih hišah Bombaya ali Kalkute, vmes pa ji bo morda uspel izlet v katero izmed zalivskih držav, v katerih dobro ohranjene prostitutke iz Indije zaslužijo več denarja kot v domovini.

Čeprav je to v nekaterih indijskih državah prepovedano že od razglasitve neodvisnosti, bodo tudi letos od 5000 do 10.000 mladih deklic posvetili boginji Yellama. Izberejo deklice, stare od devet do 15 let, marsikdaj pa tudi mlajše. Kar 15% prostitutk na podcelini prihaja iz razreda devadasi, v mejnih krajih oziroma državah kot sta Maharaštra in Karnataka pa skoraj 90%. Kot najprimernejši čas za obred velja ščip. Ob zadnjem takem obredu letos je prišlo k Yellaminem templju na severu države Karnataka v štirih nočeh 150.000 romarjev.

Duhovniki vedo, kaj se dogaja z mladimi dekleti. Toda: »Moramo si zaslužiti za življenje,« pravijo. »Zato smo tukaj, da opravljamo verske obrede, med te pa sodi tudi posvetitev deklet, ki naj bi postale služabnice boginje Yellama.«

Večina teh služabnic prihaja iz najnižjih kast. Njihovi starši so revni kmetje, ki najpogosteje nimajo svoje zemlje in so do vratu zadolženi pri veleposestnikih. So vraževerni, nepismeni ljudje, za katere je vsak nov dan ena sama bitka za pest riža za

družino. V taki družbi odločajo bogatini o tem, kako si bo kdo razlagal verske resnice. Bogati veleposestniki odločajo o življenju in smrti revežev, zato si lahko vzamejo v posteljo najmlajša in najlepša dekleta. Dogovor med fevdalnim razredom in menihi o prikrivanju sramotnih seksualnih spozabljanj s plaščem religioznosti, da bi onemogočili prizadevanja indijskih socialnih delavcev, ni nikakršna skrivnost.

Skrotovičeni lasje, maloštevilni moški naraščaji, hude bolezni v družini, na primer gobavost ali koze, vse to je dovolj, da eno izmed deklic določijo za božjo služabnico te vrste. Peta deklica v družini je za mnoge moških potomcev, se zelo zanimajo za posvetitev hčera. Tako prepričajo, da bi se hči poročila in da bi posestvo, kolikor ga imajo, prešlo v moževe roke. Za številne pa je žal posvetitev hčerke za božjo služabnico najboljša pot, da vsaj eno od hčera pošljejo v prostitucijo. »Dečka v šolo, deklico pa v bordel,« pravijo indijski socialni delavci.

Nedotakljivi, Indijci najnižje kaste, najpogosteje nimajo svoje lastne obdelovalne zemlje. Živijo zelo ubožno, prenašati morajo poniževanje pripadnikov višjih kast

Rojene so, da bi se vesile življenja. Kot otroke jih posvetijo neki indijski boginji, nato pa pridejo v postelje bogatinov, od tam pa na cesto ali pa v mestne bordele.

in biti zadovoljni, če imajo delo vsaj tri ali štiri mesece na leto. Ker so obsojeni na malo denarja in na to, da bodo le malokdaj siti, se starši odločajo za žalostno kombinacijo: prodati hčerko, pobegniti od žene ali poslati ženo na mestne ulice. Tako je zapisano v knjizici »Prostitution with Religions Sanction«, ki jo je izdal newdelhijski inštitut za raziskavo vere in družbe. Starši izberejo hčerko s premislekom; izberejo tisto, ki ima svetlo polt in lepe poteze, da bi s svojo mladostjo pritegnila čimveč bogatih klientov. Mladost pa v Indiji tako hitro odcveti.

Razmere v bombajskih bordelih in v drugih mestnih središčih se upirajo vsakemu opisovanju, je dejal pripadnik Indijske zdravstvene organizacije dr. Gilada. V sobi, veliki 4x4 m, živi po 10 do 12 deklic. Postelje so postavljene v nadstropjih. Ničesar ne vedo o spolnih boleznih ali zaščitnih sredstvih. Večinoma se hranijo v umazanih barjih ali pri poluicnih prodajalcih. Številne se vdajo alkoholu in mamilom.

Pri posebno mladih deklicah, ki so jim prišle v roke, poskušajo zvodniki s hormonskimi preparati ali posebnimi vaginalnimi vložki pospešiti začetek pubertete. Razen bolezni, ki se prenašajo s spolnimi odnosi, ugotavljajo zdravniki pri 90% pacientk primere kronične podhranjenosti, čustveno siromašnost, tuberkulozo, anemijo in parazite. Obdržijo lahko 20% svojega zaslužka, torej kakih 15 dolarjev na mesec.

»V imenu boginje Yellame bogataši izkoriščajo naše otroke,« je bilo slišati na nekem vaškem zborovanju. »Toda, ali vam vaši možje lahko s svojim denarjem kupijo en sam sari?« je vskočila v besedo neka starejša devadasi, ki je prišla iz Bombaya domov na obisk s polno torbico rupij in ponudb za bordel. »Yellamma vas bo uničila, če je ne boste poslušali. Deklica je darilo za boginjo, ne smete je poročiti, če hočete, da bo dež namakal vašo polja, če nočete, da bi vam družina pomrla.« Reveži takšnemu gla-

su verjamemo in ga ubogajo.

Zakoni ne bodo zalegli vse dokler se bodo morali ljudje pod žgočim soncem bojevati za preživetje, najpogosteje s premalo pitne vode zase, kaj šele za zemljo. Mlade devadasi bodo žrtve, dokler bo revščina mučila deželo, dokler bodo z deklkami že ob rojstvu slabše ravnali kakor z moškimi novorojenčki, dokler se bodo morale ostarele prostitutke bojevati za svoje življenje tako, da bodo hčerke prodajale v templje.

Svoj razcvet je sistem devadasi doživel v 12. in 13. stoletju. Tedaj je bilo na jugu Indije veliko masivnih templjev, v katerih je živelo po 400 do 500 takšnih božjih služabnic, vendar večinoma ne v celibatu. Niso smele manjkati na nobenem verskem praznovanju, nobene procesije ni bilo brez njih. Ko so zvečer bogovi zaspali, so odhiteli na družinska praznovanja; bile so edine ženske v hinduizmu, ki jim je bila dana poklicna vloga v verskih obredih. Preprostejša dekleta so kuhala in prala in imela v pomoč moške služabnike. Imele so svoje zaščitnike, premožne moške, ki so si štel v čast, če so lahko vzdrževali eno ali več devadasi in financirali njihove plesne prireditve in nastope. Za južnoindijske brame ne bilo normalno, če so imeli ženo za v kuhinjo in dnevno sobo in vsaj eno devadasi za v posteljo. Vsakemu varuhu je bila devadasi zvesta, njuni otroci pa so veljali za pripadnika očetove višje kaste in živeli po navadah te kaste. Tudi matere so bile tedaj na boljšem, veliko boljše kot zdaj: Dobivale so denar, nakit in zemljo. Veliko v primerjavi s sedanjo revščino, zapostavljanjem in boleznimi.

F. L.

Lojze Zakšek

Aprila smo se na brežiškem pokopališču poslovili od Lojzeta Zakška, rojenega leta 1916 na Črncu pri Brežicah. Z aktivisti OF se je povezal v začetku leta 1942. Skupina, v kateri je sodeloval je opravljala razne sabotažne akcije in preprečevala transportiranje ljudi v koncentracijska taborišča. Leta 1943 se je vključil v Kokrški odred in bil vodja obveščevalne službe. Po vojni je opravljal delo tajnika LO Brežice.

Rudolf Turk

Dne 4. 7. 1989 smo se na pokopališču v Dragi v občini Kočevje za vedno poslovili od soborca Rudolfa Turka iz Podpreske 18. Pokojnikovo življenje se je začelo pred 82. leti v Zgornjih pri Sotari. Ko je leta 1941 naša domovina zajela pod okupatorjem, se je Rudolf med prvimi odzval njenemu klicu. Zaradi sodelovanja v OF je bil meseca julija 1942 interniran v Trevizo - Italija, kjer je ostal vse do razpada Italije. Po prihodu domov se je vključil v partizanske vrste in sicer v Gubčevo in kasneje v Levstikovo brigado, s katero je meseca maja vkorakal v Ljubljano. Za svoje nesebično in požrtvovalno delo v času NOB, kakor tudi za zasluge po osvoboditvi, je prejel številna odlikovanja in priznanja - saj je bil veskozi aktiven član v vseh družbenopolitičnih organizacijah.

Feliks Halič

V Mariboru smo se poslovili od Feliksa Haliča, člana krajevnih borcev organizacije Prežihov Voranc. Kot borec s priznanim statusom od 1. 7. 1943 se je bojeval na območju Medjimurja in potem v Kalniškem odredu, kjer je med drugim opravljal tudi kurirske dolžnosti.

Preden je odšel v pokoj, je bil zaposlen kot livar v Mariborski livarni. Po svojih močeh je sodeloval v družbenopolitičnih organizacijah in pomagal pri tem in onem opravi.

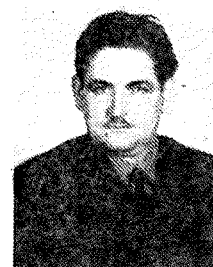
Angela Hudopisk

Na pokopališču v Starem trgu smo se maja poslovili od Angele Hudopisk. Rodila se je leta 1906 v Vitaju. Domačija pri Mihehu pod goro, na kateri je živel z vcliko družino, je kmalu postala varno zatočišče za vse, ki so se borili proti okupatorju. Tovarišica Angela je bila zanesljiva, požrtvovalna in je na vse načine pomagala partizanom. Prinašala je zdravila iz Raven, šivala, prala, hranila in prenočevala številne borce. Kljub vsej previdnosti so marca 1945 vso družino zaprli. Mihehovi otroci so bili med prvimi aktivnimi partizani v tem delu Slovenije. Angela Hudopisk je bila za svoje delo med NOB odlikovana z redom zaslug za narod.

Karel Žmavc-Gorazd

Na novem ptujskem pokopališču je bilo v petek, 14. julija, poslednje slovo od Karla Žmavca-Gorazda. Rojen je bil 19. 7. 1918 v Stari vasi pri Brežicah. V Zagrebu se je izučil za strojnega ključavničarja in tam postal tudi organiziran borec za pravice delavcev. Leta 1941 je začel sodelovati v pripravah na oborožen boj. Delo je nadaljeval v Gradcu, junija 1943 pa se je vključil v Kozjanski odred, kjer je hitro napredoval od borca-mitraljezca do komandirja, komisarja in nazadnje komandanta Kozjanskega odreda, ki ga je učinkovito vodil v sklepnih operacijah za osvoboditev. Po vojni je opravljal vrsto odgovornih dolžnosti, bil je vedno aktiven družbenopolitični delavec, do upokojitve komandant teritorialne obrambe občine Ptuj, podpolkovnik JLA v rezervi in nosilec številnih državnih odlikovanj. Vse do smrti je bil podpredsednik občinskega odbora ZZB NOV Ptuj.

Jakob Štehar

Na pokopališču Barbara smo se sredi julija poslovili od Jakoba Štehar, ki se je rodil leta 1926 v Črncu. V partizanih je končal oficirsko šolo in imel čin poročnika. Decembra 1944 so ga ujeli in do konca vojne je bil interniran v Dachau. Odlikovan je bil z medaljo zaslug za narod in redom za vojaške zasluge. Po vojni je bil zaposlen v Železarni Ravne.

Valentin Koropec

Februarja 1988 je v Beogradu umrl Valentin Koropec. Rodil se je leta 1901 v Novi vasi pri Slovenski Bistrici. Končal je oficirsko šolo in živel v Srbiji od 1921. leta. Bil je pehotni kapetan 1. razreda. Novembra 1944 je prostovoljno stopil v Slovenski bataljon 1. Krajske udarne brigade in se udeležil bojev na Sremski fronti. Bil je štabni častnik, dokler ni bil marca 1945 iz zdravstvenih razlogov poslan na delo v zaledje.

Slavko Erznovnik

V visoki starosti 97 let je v Zireh umrl Slavko Erznovnik-Matija. Rodil se je leta 1893 na Dobračevi pri Zireh in bil najstarejši član žirovske borcevske organizacije. V narodnoosvobodilni vojni je izgubil sina Bogdana, ki je padel kot borec Kokrškega odreda, star komaj 17 let. Od njega smo se poslovili v mesecu maju na žirovskem pokopališču.

Fausta Kikelj

Rojena je bila 15. 2. 1925 v delavski družini na Primorskem v vasi Strmec pod Mangartom, občina Tolmin. Zelo mlada je leta 1943 začela aktivno delovati v NOB, zaradi česar je bila istega leta internirana v Italijo in sicer v tržaške zapore Coroneo, kmalu zatem pa v taborišče Fraschette-Frosinone, kjer je ostala do kapitulacije Italije. Ko se je vrnila iz taborišča, je nadaljevala z delom v odporniškem gibanju.

Manica Pivk

Po dolgi in hudi bolezni je v mesecu maju umrla na Dobračevi pri Zireh Manica Pivk, rojena Malovrh. Rodila se je leta 1918 in bila po poklicu izučena šivilja. V narodnoosvobodilno gibanje se je vključila leta 1943 kot aktivna članica AFŽ odbora na Dobračevi. Zadnje mesece vojne je preživela v ilegali na komandi vojnega področja za Gorenjsko, v šiviljski delavnici.

Od nje smo se poslovili na žirovskem pokopališču.

Štefan Kovač

V 70. letu starosti je v Vavti vasi umrl nosilec Partizanske spomenice 1941 Štefan Kovač.

Že pred vojno se je priključil naprednemu delavskemu gibanju in postal leta 1940 član SKOJ-a. V organizirano delo OF se je vključil leta 1941. Marca 1942 je vstopil v Duletovo četo Dolenjskega odreda, kasneje pa je bil intendant v Centralni bolnici v Rogu.

Janez Obid

V 82. letu starosti je na Vrhnikih umrl nosilec Partizanske spomenice 1941 Janez Obid.

V organizirano delo OF se je vključil že leta 1941. Leta 1942 je bil aretiran in interniran v Italijo. Po kapitulaciji Italije se je vrnil iz internacije in se vključil najprej v brigado Garibaldi, kasneje pa je bil do osvoboditve borec 3. bataljona 12. brigade 26. divizije.

Kristjan Verdinek

Sredi julija smo se poslovili od Kristjana Verdineka, ki se je rodil leta 1907 v Ribnici na Pohorju. Že od novega leta 1942 je sodeloval s partizani in imel od tedaj priznano posebno dvojno dobo. Bil je čevljarji mojster na Ravnah in je izdeloval čevlje in škornje za partizane. Zadnje dni vojne pa so mu ustali na Koroškem ubili sina.

Pokopali smo ga na pokopališču Barbara.

Jože Fuks

V Piranu smo se junija poslovili od Jožeta Fuksa, rojenega 1927 v Novem mestu.

V NOV je stopil 1. maja 1942. leta. Boril se je v različnih enotah na Dolenjskem, med drugim je bil tudi na Vojnem področju in na Karavli TV-15. Bil je rezervni starešina in VVI. Odlikovan je bil z OH, ZN II reda in redom republike z bronastim vencem.

Pokopali smo ga v Dolenjskih Toplicah.

Jože Žurga

V začetku junija smo se poslovili od Jožeta Žurge, dolgoletnega člana krajevnega združenja borcev Draga, v občini Kočevje. Rodil se je leta 1921 na Pleših v dolini Čabranka. Pred vojno se je zaradi slabih življenjskih razmer izselil v Francijo. Po začetku vojne se je vrnil domov in se vključil v boj za osvoboditev. Bil je borec v Zidanškovem bataljonu Notranjskega odreda in Notranjsko-ribniškem področju. Bil je nosilec več vojaških odlikovanj in priznanj, med njimi tudi reda republike z bronastim vencem. Veskozi je bil aktiven družbenopolitični delavec, nazadnje pa je bil predsednik ZB NOV Podpreska.

Janko Horvat-Oto

Na blejskem pokopališču smo sredi junija poslovili od Janka Horvata, starega 73 let. Umrl je po težki bolezni, saj je bil šest let priklenjen na posteljo in invalidski voziček.

Rodil se je v prekmurških Beltincih in se izučil za dimnikarja. Nemci so ga prvo leto vojne odpeljali na prisilno delo, pa je zbežal in se priključil partizanom Kozjanskega odreda. Po osvoboditvi je odšel na Bled in se zaposlil kot avtobusni sprevoznik. Vse do svoje bolezni je bil dejaven v družbenopolitičnih organizacijah, deloval je pri gasilcih, lovcih, tabornikih in v strelski družini. Tudi kot človek je bil povsod priljubljen in spoštovan, zato so ga na zadnji poti spremlili mnogi prijatelji.

Krajevna organizacija ZB NOV Breze sporoča, da sta lani umrla dva njena člana:

Franc Tuhtar, rojen leta 1903. Bil je aktivist v domačem kraju, od 10. septembra 1944 pa je bil borec v Kozjanskem oredu.

Franc Škoberne, rojen leta 1916. Bil je borec Kozjanskega odreda, proti koncu vojne pa je bil na vojnem področju Planina. Odlikovan je bil z medaljo zaslug za narod.

Junija letos pa so se na pokopališču v Brezah, občina Laško, poslovili od **Jožeta Zeliča**, ki se je rodil leta 1928. V narodnoosvobodilno gibanje se je vključil septembra 1944. Kot krojač je šival za partizane in aktiviste. Čeprav je že v otroštvu zbolel za otroško paralizo in je imel težave z novo, je bil tudi obveščevalec. Za svoje sodelovanje v NOB je dobil tudi priznanje.

Pometimo najprej pred lastnim pragom

Ob pismu Jošta Rolca (Čigavo glasilo je Četrti jul iz Beograda)

Avtor besedila pod zgornjim podnaslovom, ki ga je objavil TV-15 22. junija letos, se nam je predstavil kot eden redkih bralcev zveznega borčevskega glasila Četrti jul in čigar kritika določenih spodrsrljajev v tem glasilu zahteva vso pozornost. Razočaran nad njegovo uredniško politiko, mu očita **pristransko in površno** pisanje oziroma obveščanje o slovenskih borčevskih organizacijah in poveljevanje zaslug nekaterih drugih borčevskih organizacij v Jugoslaviji. Po ocenah tovariša Jošta Četrti jul najraje objavlja članke in pisma, ki vse bolj vnašajo **razdor** in **črni** sliko o slovenski borčevski organizaciji. To utemeljuje z objavo besedila S. Kostića, ki je s svojimi pavšalnimi ocenami in dajanjem lekcij ter izkrivljanjem zgodovine NOB v Sloveniji, skušal izničiti zasluge slovenske partizanske vojske in povzdigniti vlogo in uspehe srbskih borcev. S tem je precej vznemiril borce v Sloveniji.

Po mnenju tovariša Jošta objavlja Četrti jul vse, samo tistega ne, kar prispeva k enotnosti in povezanosti borčevskih organizacij, narodov in narodnosti naše države.

Spoštovani tovariš Jošt!

Natelaoma se strinjam z vami, da se o naši borčevski bazi površno piše in obvešča. Premalo se piše o njenih problemih in dejavnostih, ki prispevajo k reševanju problemov naše družbene prakse. Ne strinjam pa se s trditvijo in pavšalnimi ocenami, da je strateška usmeritev glasila pristranska in da tako črnogledno, s svojega zornega kota, gledate na njegovo uredniško politiko ter da mu je to, kot pravite, tudi edini cilj. Časopis je glasilo Zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije. Zato njegova zasnova in vsebinska usmeritev ne sme imeti takšnih ciljev. Razumeti morate, koliko je občinskih, krajevnih in drugih borčevskih organizacij v Jugoslaviji in koliko prostora bi potrebovali! Časopis bi moral biti dnevnik in ne tednik, če bi hoteli pisati o vseh. Poleg tega pa morate upoštevati tudi dejstvo, da bi potreboval veliko večji kadrovski aparat in dosti bolj razvejeno dopisniško mrežo. Sicer pa imate tudi vi pravico, da pišete o delu borčevskih organizacij v vaši občini. Verjemite mi, da bo uredništvo veselo vsakega takšnega prispevka in ga ne bo vrglo v koš.

Zato trditve, da zvezno borčevsko glasilo vnaša **razdor** in črni sliko neke borčevske organizacije, v današnjem času ne prispeva k enotnosti in zbliževanju. Takšne ocene so preostre, nargumentirane in imajo lahko samo nasprotni učinek. Kakšna je njegova vsebinska usmeritev, je povsem jasno. Ta je jugoslovanska, brez želja, da bi koga poveljevala ali zaničevala. To smo poudarili tudi

na zadnji seji uredniškega sveta časopisa, na kateri smo opozorili na nekatere napake (o tem sem tudi pisal), kot je objava zapisa S. Kostića. Ta je resnično enostranski, tendenciozen in je upravičeno povzročil ogorčenje v slovenski borčevski organizaciji. Zato se ne strinjam, da na podlagi takšnih posameznih spodrsrljajev ocenjujete vso uredniško politiko nekega časopisa. Poglejte okrog sebe, pa boste videli, s kakšno hitrostjo se piše in kaj vse se piše. Najpogostejše pa takšna pisanja niso v skladu z novinarskim kodeksom.

Petnajst let že spremljam dejavnosti borčevskih organizacij v Sloveniji. Prepotoval sem jo po dolgem in povprek in zelo dobro poznam stališča RO ZZB NOV o številnih vprašanjih in ta stališča, kolikor je le možno, predstavljam v svojih člankih bralcem Četrtga jula, v kar ste se upam prepričali. V prijateljskih pogovorih s poklicnimi kolegi in prijatelji iz drugih jugoslovanskih okolij je pogosto, v šali seveda, padla pripomba, da raje pišem o dejavnosti borčevskih organizacij s »severa«. Seveda je to le šala. Nasprotno – vse članke o dejavnosti ZZB NOV Slovenije je Četrti jul objavil. Pogosto uredništvo zahteva še več besedil, saj želijo, da bi bile na njihovih straneh zastopane vse borčevske organizacije naših socialističnih republik in avtonomnih pokrajin.

Naš cilj torej ni, da bi nekomu namenjali več pozornosti kot drugemu, temveč da iščemo resnico, da pišemo in poročamo o njihovih resničnih dejavnostih in prispevku k reševanju velikih problemov naše družbe. Tako naj bi se še bolj spoznali in zbližali, saj so naši cilji enaki. Hkrati pa naj bi ohranili rdečo nit, ki je borce povezovala v velikih in surovih dneh vojnih preizkušenj in zdaj vzgojno deluje na tiste, ki prevzemajo štafeto palice od starejših.

Pustimo ob strani prepire, podtikanja in obtožbe! Kakor vam, tudi meni niso všeč številni pojavi v tej neverjetni medijski vojni. Ali niste v isti številki Četrtga jula, kjer je bil objavljen Kostićev članek, opazili še enega, po mojem mnenju čudovitega članka Dodjimo pameti, ki ga je napisal Milan Savić iz Omiša? Po vsebini je članek veliko boljši, vzgojnejši in takšen, da zbližuje in plemeniti bralca. V njem njegov avtor na preprost, vendar globoko razumen in svojstven način izraža svoje občutke, ko pravi, da ga nikakršni prepiri, grožnje in mržnje ne morejo ločiti od njegovih tovarišev iz vojne in revolucije. To vojno tovarštvo, enotnost, čas, ko se je delilo dobro in zlo, je močnejše od kateregakoli pomanjkanja morale in etike pri vseh tistih, ki danes sejejo in žanjejo plodove mržnje.

Tudi meni, tovariš Jošt, niso všeč »ping-pong« *žonglerji iz enih in drugih, tudi borčevskih časopisov, ki jih je lahko spoznati. Spomnite se malo nazaj, pa boste prepoznali barve enih in drugih; potegnite črto, pa boste videli, ali nas takšni uvodniki in drugi članki izpod peresa najuglednejših, vendar vedno istih ljudi zbližujejo ali ločujejo. Jasno je eno in mislim, da se boste s tem strinjali tudi vi: čas zahteva, da vsak pomete prag pred svojo*

hišo. Siti smo namreč fraz in demagoških litanij, recitatorjev pamfletov in »lovskih« *zgodb. Kriza se je globoko vgnezdila v vse družbene plasti, inflacija divja po svoje in njenega konca še ni videti.*

Bijejo zadnje ure razumu in pomembnejšemu delu, kot je to naše, vsakdanje – obrobni lov na čarovnice, iskanje dežurnih krivcev, čudno in nerazumno obnašanje. To je tako, kot je dejal eden izmed borcev: »Tako je, kot da sami živimo na tem planetu in še ta nam postaja premajhen!« *Svetislav Nikolić*

Netočna trditev

Prosim, da to pojasnilo objavite v eni prihodnjih števil vašega časopisa. Trditev, ki ji v pojasnilu oporekam, se je namreč največkrat pojavila v člankih, objavljenih v vašem glasilu.

V člankih nekaterih piscev o napadu 9. korpusa NOV in POJ na sovražnikove postojanke v Baški grapi konec junija 1944 je podatek, da se je komandant posadke Koritnica ustrelil. Ta podatek nikakor ne drži! Komandant koritniške postojanke je vojno preživel, še živi v Pinerolu v Piemontu. Poročen je s Slovenko, govori lepo slovenščino in je velik prijatelj slovenskih ljudi, dober poznavalec naše zgodovine in kulture. Svoje spomine objavlja v tržaški reviji Zaliv in je že nekaj let v pismenstvu z menoj. Posredoval mi je natančne podatke o dogajanju v postojanki Koritnica med napadom, ki jih bom s pridom uporabil v svoji študiji o tem dogodku.

dr. Tone Ferenc

Resnica o Vigjutu

Podpisani Kazimir Namar želim zaradi verodostojnosti in zgodovine osvetliti nekatere napisane besede, o že pokojnem Vigjutu, ki so bile objavljene v TV-15, 15. junija 1989, na deveti strani.

Tov. Ošnjak opisuje »Spomini na Vigjuta« *in se na kratko dotika njegove življenjske poti. To je v redu, vendar pa Ošnjak pozablja, da je bila družina Alojza Blediča-Vigjuta ena izmed najbolj zavednih slovenskih družin v Benečiji.*

V drugem odstavku tega prispevka pa verjetno tov. Ošnjak ne loči propada fašizma in kapitulacije italijanske vojske. Tu omenja, da se je po padcu fašizma Vigjut povezal z NOG, kar ne drži. Res pa je, da se je po osmem septembru, tj. po kapitulaciji Italije, javil v operativno enoto. Tudi ni res, da bi bil Vigjut referent za prehrano in nabavo pri gospodarski komisiji za Beneško Slovenijo. Dobro se spominjam, da se je Vigjut v septembru 1944 javil gospodarski komisiji, katere ustanovitelj in dalje tudi načelnik te komisije sem bil sam, zato vem, da je bilo Vigjutu zaupano delo skladiščnika in kuriraja. To lahko poleg mene potrdi njegov brat Zenjo Bledič, ki stanuje v vasi Vrtače nad Anhofem. Vigjut je bil po kapitulaciji Italije kakšnih 20 do 30 dni v operativnih enotah.

Delo Alojza Blediča-Vigjuta v narodnoosvobodilnem gibanju zelo dobro poznam in

želim, da še živeči borci, ki so bralci TV-15, zvedo resnico.

Kazimir Namar

Kje so zastave?

Že od dneva OF, ko so šli mimo nas republiški in državni prazniki, sem opazil, da le na redkih družbenih stanovanjskih blokih, še zlasti pa na zasebnih hišah visijo zastave. Ne gre zgolj za zakonska določila, ki nalagajo lastnikom oz. upravitelcem stanovanjskih in drugih javnih objektov, kdaj in kako se zastave obešajo, pač pa, in predvsem, za narodnosni ponos. Toliko bolj, ker kar naprej poudarjamo potrebo po narodni (in republiški) suverenosti!? Zastava je bila vselej najbolj viden in časten simbol pripadnosti svojemu narodu in državi. In da ne bi modrovali, kaj vse je bilo skozi zgodovino slovenskega naroda storjenega, da smo jo dobili in obdržali, in koliko življenj smo za to žrtvovali!

Očitno smo na to pozabili, sicer ne bi bila naša naselja v prazničnih dneh tako siva in klavna brez zastav. Po drugi strani pa se pred imenitnimi novimi hišami bohotijo razni sončniki ali senčniki v vseh mogočih barvnih kombinacijah, s katerimi se postavljajo pred zavistnimi sosedi, ki teh in tako pisanih nimajo.

Ko beseda teče o zastavah, kaže opozoriti tudi na pravilno razvrstitev republiških, državnih in partijskih zastav, kar je mnogim še velika uganka. Šibko poznavanje zakonskih določil o izobešanju zastav pa se odraža tudi v nepravilnem zaporedju barvnih polj, zato ni nobena redkost, da visijo namesto slovenske, srbske ali državne hrvaške zastave, ne glede na položaj zvezde, da o zbledeh in scefrah in tkaninah, ki naj bi bile zastave, sploh ne govorimo!

Poznavanje lastne zastave in spoštovanje le-te je ne glede na svetovni nazor elementarna dolžnost in odraz kulture vsakega posameznika.

Jošt Rolc

Slišati je treba tudi mnenja drugih borcev

Odbor skupnosti borcev 1. brigade Vojske državne varnosti, kateri pripada tudi Franc Kržišnik-Ris iz Ljubljane, je na svoji seji dne 22. 6. 1989 obravnaval njegove javne nastope in izjave ter ugotovili, da so te čustvene in najpogostejše daleč od resnice.

Odbor se zato javno distancira od njegovih izjav in nastopov.

Odbor poziva vse tiste, ki te izjave zapisujemo in javno objavljajo, da o teh zadevah objavijo mnenja tudi drugih borcev, da bi tako javnost imela objektivno sliko, ki je precej drugačna.

ODBOR 1. BRIGADE VOJSKE DRŽAVNE VARNOSTI

Novi prejemki

Obvestilo o uskladitvi invalidskih prejemkov vojaških invalidov po zveznih in republiških predpisih in invalidskih prejemkov civilnih invalidov vojne ter o uskladitvi občinskih priznavalnin.

I. Z odredbo sekretarja Zveznega sekretariata za delo, zdravstvo, vprašanja borcev in socialno politiko se osebne invalidnine vojaških invalidov, družinske invalidnine in povečane družinske invalidnine, dodatek za postrežbo in tujo pomoč ter ortopedski dodatek povečajo, glede na porast povprečnega mesečnega osebnega dohodka v SFRJ v prvih štirih mesecih leta 1989, v primerjavi z letom 1988 za 202,6% od 1. januarja 1989.

Novi zneski navedenih denarnih prejemkov so višji glede na prej določene za **13,29 odstotka** in veljajo od **1. januarja 1989, izplačani** pa bodo v novi višini za mesec avgust skupaj z razliko od 1. 1. 1989 do 31. 7. 1989 **1. avgusta 1989.**

Glede na zvišanje invalidskih prejemkov po predpisih o vojaških invalidih so se (za enak odstotek) zvišali tudi invalidski prejemki civilnih invalidov vojne, in sicer osebna in družinska invalidnina in dodatek za postrežbo in tujo pomoč. Prejemki vojaških invalidov:

1. osebna invalidnina skupina	
I.	2.174.300
II.	1.575.730
III.	1.192.150
IV.	880.380
V.	626.870
VI.	388.540
VII.	262.870
VIII.	126.760
IX.	94.590
X.	63.940

2. družinska invalidnina in povečana družinska invalidnina

– za enega uživalca družinske invalidnine (drugi odstavek 36. člena zakona o temeljnih pravicah vojaških invalidov in družin padlih borcev)	141.560
– za enega uživalca družinske invalidnine, ki to pravico uveljavlja kot družinski član padlega borca (tretji odstavek 36. člena zakona o temeljnih pravicah vojaških invalidov in družin padlih borcev)	283.080
– povečana družinska invalidnina (39. člena zakona o temeljnih pravicah) vojaških invalidov in družin padlih borcev)	754.930

3. dodatek za postrežbo in tujo pomoč

za prvo stopnjo	1.864.020
za drugo stopnjo	1.433.960
za tretjo stopnjo	1.003.880

4. ortopedski dodatek

za prvo stopnjo	629.010
za drugo stopnjo	480.070
za tretjo stopnjo	309.200
za četrto stopnjo	149.600

Prejemki civilnih invalidov vojne

	žrtve fašističnega nasilja (ŽFN)	din
1. civilna invalidnina skupina		
I.	1.087.150	1.358.937
II.	787.865	984.831
III.	596.075	745.094

IV.	440.190	550.237
V.	313.435	391.794
VI.	194.270	242.837

2. civilna invalidnina družinskih članov

(za enega družinskega člana)	din	po invalidu ŽFN
po invalidu skupine		din
I.	761.005	951.256
II.	551.505	689.382
III.	417.252	521.566
IV.	308.133	385.166
V.	219.404	274.256
VI.	135.989	169.986

3. dodatek za postrežbo in tujo pomoč

za prvo stopnjo	1.584.417
za drugo stopnjo	1.218.866
za žrtve fašističnega nasilja, ki obdržijo 15 odstotno povečanje dodatka v skladu z določili 12. člena zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o civilnih invalidih vojne	1.401.696

II. Invalidski dodatek, dodatek za postrežbo in tujo pomoč, dodatek za samohranilce ter družinski dodatek po zakonu o vojaških invalidih in denarna pomoč po zakonu o civilnih invalidih vojne se po sklepu predsednika Republiškega komiteja za borce in vojaške invalide ponovno uskladijo z upoštevanjem julija 1989 naprej tako, da znašajo 25 odstotkov.

III. Stalne občinske priznavalnine pa se bodo po sklepu odbora udeležencev Družbenega dogovora o priznavalninah udeležencev NOV od 1. julija 1989 naprej povečevale za 44 odstotkov. V tem odstotku sta zajeti medletni uskladitvi pokojnin v SR Sloveniji za 15 in za 25 odstotkov.

Žalostni dan borca v Halozah

Na Ptuju so tekale zadnje priprave na proslavo dneva borca, saj je bilo tu predvideno srečanje borcev 5. prekomorske brigade. Skupaj z borci in aktivisti ptujskega območja naj bi počastili tudi 45. obletnico ustanovitve brigade. Popoldne pa so haloške hribe zakrili nenavadno črni oblaki, iz njih se je neprestano bliskalo in bobnelo. Po dobrih dveh urah je nevihta zajela tudi okolico Ptuja. Lilo je kot iz škafe. To je marsikateremu borcu preprečilo, da bi prišel na odprtje razstave o 5. prekomorski brigadi, ki jo je v delavskem domu Franca Krambergerja na Ptuju pripravil muzej NOB iz Celja.

Deževalo je še dolgo v noč, potem se je zljilo in jutro je bilo lepo. Iz vseh krajev Slovenije so na Ptuj prihajali avtobusi in osebni avtomobili. Čez 800 borcev 5. prekomorske brigade Ivana Turšiča-Iztoka je prišlo, mnogi tudi v spremstvu svojcev. Najprej se je sestala volilna skupščina brigadne skupnosti, predlagala in ugodno ocenila delo ter izvolila organe skupščine. Za predsednika je bil ponovno izvoljen Silvo Hrovat.

Potem so se borci zbrali v novi stanovanjski četrti Ptuja, v ulici, ki je poimenovana po tej brigadi. Na hiši št. 2 so odkrili spominsko ploščo padlim borcem 5. prekomorske brigade z območja ptujske občine. V brigadi je bilo 147 borcev iz ptujske občine, v bojih jih je padlo 29.

Čudil sem se, da s področja gornjih Haloz ni bilo nobenega

borca in aktivista – z enim sem bil celo dogovorjen za razgovor za lokalni časopis. Šele od gasilcev v domu sem zvedel, da je Haloze zajelo strahovito neurje, in da so bili vso noč na nogah. Toda informacije gasilcev so segle le do Podlehnik in Majšperka. Kako je v hribih, ni nihče vedel, ceste so bile zaprte, elektriki so že zjutraj odšli na teren...

V času teh dogajanj na Ptuju se je 10 do 25 km stran zgodila

Slovesno odkritje spominske plošče padlim borcem 5. prekomorske brigade na hiši št. 2 v enakoimenski ulici

tragedija. Zaradi izrednega, dobrih 8 ur trajajočega nepretrganega naliva, so se s strmih bregov začeli v dolino valiti zemeljski plazovi, noseč s sabo na stotine kubikov razmočene ilovice, sadno in gozdno drevje. Potoki Jesenica, Rogatica in številni drugi v ozkih dolinicah gozdnatih Haloz so se spremenili v divje hudournike, ki so odnašali s sabo vse, ob kar so zadevali in kar so v njihovo naročje prinašali plazovi – drevje vseh vrst, tramovje

porušeni mostovi in brvi, plotove, ostrejša, drva, vozove in drugo kmečko orodje.

Ljudje so si, po že prirojenem samoohranitvenem nagonu, med seboj pomagali, kakor so najbolje vedeli in znali, da so si rešili življenja in domače živali. Marsikomu pa se je tudi posrečilo obvarovati hiše in gospodarska poslopja pred še večjo škodo ali popolnim uničenjem. Članom krajevnih štabov in gasilcem se je v nekatere oddaljene dolinice uspelo prebiti še drugi in tretji dan. V občini je bil takoj ustanovljen krizni štab, ki je skupaj z občinskim štabom za civilno zaščito učinkovito usmerjal akcije.

Predvsem je prizadeto območje osmih krajevnih skupnosti, kjer živi okoli 12 tisoč ljudi.

Pomoč pričakujejo predvsem od širše družbene skupnosti, naj bi jim pomagala spet za silo urediti pokrajino, zgraditi odplavljene ceste, porušene mostove, zgraditi hiše in gospodarska poslopja, obnoviti njive in vinograde.

Pridni ljudje v Halozah so si sicer strme, a sončne bregove skrbno obdelali. Po bregovih, vrhah in v ozkih dolinicah so se svetili večinoma obnovljeni ali na novo zgrajeni domovi ljudi, ki so svojo usodo želeli deliti s to skopo haloško zemljo. Toda sedaj vsega tega ni več! Plazovi so bregove do lapornih pečin olupili, doline so pomen-drane. »Ti plazovi so zelo ne-navadni in redek pojav v Sloveniji, zato morajo geologi to skrbno preučiti,« je dejal Janez Bohorič. Prizadeti ljudje v Halozah verjamejo v solidarnost in pričakujejo predvsem dolgoročno pomoč, ki jim bo omogočala, da bodo lahko še naprej živeli tistih lepih, čeprav krutih hribih in v ozkih dolinicah.

Že petega julija so si del prizadetega območja ogledali člani republiškega štaba za civilno zaščito, dva dni zatem še drugi

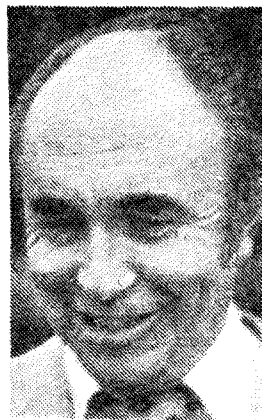
republiški funkcionarji, odgovorni za kmetijstvo in trg; 12. julija sta Haloze obiskala še Janez Bohorič, podpredsednik republiškega izvršnega sveta in Miran Bogataj, poveljnik republiškega štaba za civilno zaščito. Tudi Janez Stanovnik, predsednik predsedstva SRS, je 17. julija obiskal ptujsko občino. Vsi so bili zaprepani nad tem, kar je napravila podivjana narava, vsi so tudi obljubljali pomoč...

Pomoč že tudi resnično prihaja v okviru Rdečega križa, neposredno od delovnih organizacij in občanov. Pomagajo vojniki JLA, brigadirji ZMDA Slovenske gorice... Ljudje v Halozah so jim za pomoč hvaležni, toda potrebovali bodo še veliko, veliko pomoči!

Pomoč pričakujejo predvsem od širše družbene skupnosti, naj bi jim pomagala spet za silo urediti pokrajino, zgraditi odplavljene ceste, porušene mostove, zgraditi hiše in gospodarska poslopja, obnoviti njive in vinograde.

Pridni ljudje v Halozah so si sicer strme, a sončne bregove skrbno obdelali. Po bregovih, vrhah in v ozkih dolinicah so se svetili večinoma obnovljeni ali na novo zgrajeni domovi ljudi, ki so svojo usodo želeli deliti s to skopo haloško zemljo. Toda sedaj vsega tega ni več! Plazovi so bregove do lapornih pečin olupili, doline so pomen-drane. »Ti plazovi so zelo ne-navadni in redek pojav v Sloveniji, zato morajo geologi to skrbno preučiti,« je dejal Janez Bohorič. Prizadeti ljudje v Halozah verjamejo v solidarnost in pričakujejo predvsem dolgoročno pomoč, ki jim bo omogočala, da bodo lahko še naprej živeli tistih lepih, čeprav krutih hribih in v ozkih dolinicah.

Franc Fideršek
Foto: M. Ozmeč

Umrl je Aleksandar Grličkov

V Strugi je sredi prejšnjega tedna v šestinsedemdeset letu starosti nenadoma preminil pomemben družbenopolitični delavec in član sveta federacije dr. Aleksandar Grličkov.

Rodil se je leta 1923 v Štipu. Končal je ekonomsko fakulteto in bil kasneje profesor na ekonomski fakulteti v Skopju in na fakulteti za politične vede v Beogradu.

Bil je sodelavec več znanstvenih in raziskovalnih institutov ter dolgoletni urednik revije ZKJ za teoretska vprašanja Socializma. Napisal je veliko znanstvenih del, ki so izšla doma in v tujini. Področja, s katerimi se je ukvarjal, so bila ekonomija, mednarodni ekonomski odnosi in splošna teorija socializma.

Poleg tega pa je bil tovariš Aleksandar Grličkov na številnih odgovornih mestih, tako v Makedoniji kot v federaciji. Kljub številnim nalogam je ostal celo življenje človek, ki je veliko razmišljal. Bil je prvi, ki je pojem o proletarskem internacionalizmu, ki ga je ustvarila Moskva, razglasil za zastarelega in ga zamenjal z mednarodno solidarnost. Imel je dovolj poguma, znanja in modrosti, da je zahteval, naj vsaka komunistična partija odgovarja izključno svoji lastni državi in svojemu lastnemu delavskemu razredu. Po napornih pogajanjih mu je leta 1976 uspelo, da je na mednarodni konferenci komunističnih partij v Vzhodnem Berlinu spodbudil predstavnike Sovjetske zveze k verbalnemu priznanju pravice do različnih poti v socializem. Nastopal je, tudi sicer, kot oster kritik sovjetske hegemonije.

Aleksandar Grličkov pa ni presenečal samo s svojimi zunanje političnimi izjavami, ampak tudi s številnimi notranje političnimi tezami glede Jugoslavije v obdobju po Titu. Zahteval je ne le gospodarsko in socialno, temveč tudi moralno reformo sistema, ki bi jo po Titovi smrti morali nujno izpeljati. V Jugoslaviji bi morali ustvariti družbeno klimo, v kateri bi prišlo na demokratičen in enakopraven način in v javnih razpravah do usklajevanja različnih interesov.

Aleksandar Grličkov je bil udeleženec NOB od leta 1941, član Skoja je bil od leta 1939 in KPJ od 1943. leta. Za svoje delo je bil oblikovan z najvišjimi državnimi priznanji.

Zvezni sekretar za ljudsko obrambo general-polkovnik Veljko Kadijević čestita Petru Paplerju za njegov študijski uspeh.

Najboljši v svoji generaciji

V soboto 22. julija je bila v Beogradu slovesnost, na kateri so gojenci vojaških akademij, ki so letos končali študij, dobili prve oficirske čine.

Tako kot vsako leto je tudi letos zvezni sekretar za ljudsko obrambo nagradil najboljše študente s pištolo. Med letošnjimi dobitniki je tudi Peter Papler, ki je bil najboljši gojenec v 40. generaciji Mornariške vojaške akademije v Splitu. Njegova povprečna ocena je bila 9,04.

Peter je doma iz Tržiča in se je po osnovni šoli vpisal na Splošno srednjo vojaško šolo Franc Rozman-Stane v Ljubljani ter jo končal z odličnim uspehom. Nato pa ga je pot peljala v Split, na Mornariško vojaško akademijo.

Kljub temu, da mu je študij vzel veliko časa, pa je Peter našel čas tudi za druge dejavnosti. Tako je bil predsednik mladinske organizacije in zelo delaven član partijske organizacije. Ves čas šolanja se je zavzemal za sistematično uresničevanje vseh načrtovanih družbenih, kulturnih in športnih dejavnosti na Mornariški vojaški akademiji v Splitu.

Primož Rozman

Založba BOREC je sredi letošnjega julija v prostorih bivše Knjižnice za zgodovino delavskega gibanja na Trgu osvoboditve 1 v Ljubljani odprla KNJIGARNO IN GALERIJO »KAZINA«.

Na približno 200 m² prodajnega prostora je dobilo mesto približno 12.000 naslovov predvsem slovenskih založnikov in specializiran program Jugoslovanskega leksikografskega zavoda »Miroslav Krleža« iz Zagreba. Poleg te usmeritve ima knjižarna dobro zastopane programe literature za otroke in mladino, priročnikov za dom, družino in prosti čas, knjižnih uspešnic iz leposlovnega programa in alternativne literature, klasičnih del iz slovenske arhitekture in kulturne dediščine in seveda celoten program matične založbe, t.j. založbe Borec.

Galerijski prostor lahko primerno predstavi razstavo kakih 20 likovnih del, vitrine so namenjene za darilni program – od pisalnih kompletov, usnjenih izdelkov do unikatov iz stekla, kristala in keramike.

Prostor, ki je bil sicer namenjen za skladišče, pa bomo preuredili v vzorčni oddelek slovenske ljudske obrti in etnološkega blaga.

Posebno mesto bo v knjižarni namenjeno informiranju (prospekti, ocene literarnih in likovnih del, prednaročila, itd.).

Kljub vsemu pa ostane še dovolj prostora za stalne prireditve, ki sodijo v tak prodajni prostor, ki je hkrati tudi kulturno-informativni in vzgojnoizobraževalni center v svojem okolju. S temi prireditvami bomo začeli v septembru.

Založba borec

Založba Borec p. o.
Ljubljana, Miklošičeva 25
Knjižarna in galerija Kazina
Ljubljana, Trg osvoboditve 1.

lesnina

podčrtano z rumeno

Obvestilo

Jetnice iz italijanskih kaznilnic (1941–44)

vabljeni na 11. srečanje v Beograd

Naše nekdanje sojetnice, ki živijo v Beogradu, in predstavniki družbenopolitičnih organizacij občine Voždovac pripravljajo 11. srečanje 9. oktobra 1989. v Beogradu.

Predviden je naslednji program:

8. oktobra 1989 – prihod v Beograd

9. oktobra – izlet v Djerdap in Lepenski vir (izlet finansirajo družbenopolitične organizacije in nekatera podjetja)

10. oktobra – obisk »Hiše cvetja«, sprejem pri predsedniku mesta Beograd in občine Voždovac; zvečer kulturno-zabavni program

11. oktobra – obisk »Sremske fronte«, kjer bi žene občine Voždovac organizirale skupno kosilo; zvečer odhod domov.

Za bivanje v Beogradu obljublajo najugodnejše možne cene. Seveda pa moramo računati tudi s stroški prevoza do Beograda in nazaj.

Vabljeni so vse, ki so bile v letih 1941–44 zaprte v petih italijanskih kaznilnicah. Tiste, ki se pogosto udeležujejo naših srečanj, so dobile osebna obvestila.

Prijave pošljite do 15. avgusta 1989 na naslov:

RO ZZB NOV Slovenije,

Ljubljana, Vrtača 11

Komisija za bivše politične zapornike, internirance in izgnance,

Odbor za italijanske ženske kaznilnice.

Odbor

TV-15

Časopis borcev NOB

Ustanovitelj: RO ZZB NOV Slovenije

Izdajateljica: Založba Borec

Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Miklošičeva 28/I, tel. 327-780

Delavci v uredništvu: Zvone Kržičnik (v. d. glavnega in odgovornega urednika), Živa Drole, Bojana Žokalj-Jesih, Bojan Kuntarič, Milenko Strašek (novinarji – uredniki rubrik), Viktor Konjar, Mirjana Mencelj (lektorica-redaktorica), Drago Setničar (tehnični urednik-oblikovalec), Mara Okorn (tajnica uredništva).

Predsednica časopisnega sveta: Mira Svetina.

Žiro račun: 50101-603-45772.

Tiskarna: ČGP Delo.

TV-15 je oproščen tem. prom. davka po mnenju Sekretariata za inf. SRS.